

Tema 1. FELURILE DE PROCEDURĂ CIVILĂ ȘI FAZELE PROCESUALE

I. Obiective de referință:

- să definească dreptul procesual civil ca ramură de drept;
- să identifice raporturile juridice care formează obiectul de reglementare al dreptului procesual civil;
- să releve particularitățile metodei de reglementare a raporturilor de procedură civilă;
- să demonstreze că procesul civil este obiectul dreptului procesual civil;
- să relateze sarcinile procedurii civile;
- să justifice existența mai multor feluri de procedură civilă;
- să clasifice felurile procedurii civile;
- să compare procedurile contencioase, necontencioase și cele de control;
- să evidențieze fazele procesului civil;
- să demonstreze care faze ale procesului civil sînt obligatorii și care sînt facultative;
- să specifice categoriile de izvoare ale dreptului procesual civil;
- să argumenteze corelația dintre forța juridică a izvoarelor dreptului procesual civil;
- să specifice cum acționează ele în timp, spațiu și asupra persoanelor.

II. Repere de conținut

Dreptul procesual civil este o ramură autonomă de drept constituită dintr-o totalitate de norme juridice, dislocate într-un anumit sistem, care reglementează relațiile sociale ce apar între instanțele de judecată și participanții la proces în cadrul examinării și soluționării cauzelor civile,¹ precum și în cadrul executării deciziilor judecătorești sau ale altor organe jurisdicționale.

Procesul civil (procedura civilă) îl constituie activitatea instanțelor de fond și a celor care examinează apelul, recursul, revizuirea hotărîrilor reglementată de normele procesuale civile, în vederea examinării și soluționării cauzelor civile, precum și activitatea organelor care asigură executarea hotărîrilor.

Sarcinile procedurii civile (art.4 CPC):

- judecarea justă și în termen rezonabil a cauzelor civile;
- apărarea intereselor statului și ale societății;
- consolidarea legalității și a ordinii de drept;
- prevenirea cazurilor de încălcare a legii.

Felul de procedură civilă este ordinea procesuală de intentare, examinare și soluționare a anumitor categorii de cauze civile, determinată de natura juridică diferită a acestora.

Proceduri clasice - proceduri care stabilesc ordinea de examinare în fond a diferitelor categorii de pricini, cu stabilirea circumstanțelor de fapt și cercetarea probelor, finalizată cu adoptarea unei hotărîri, care constituie actul final de aplicare de către instanță a

¹ Pricinile civile rezultă nu doar din raporturi juridice civile, ci și din raporturi juridice de familie, de muncă, comerciale, ecologice, funciare, locative etc.

normelor de drept material. Procedurile clasice pot avea caracter contencios sau necontencios.

Proceduri de control - proceduri care nu țin de examinarea în fond a pricinii, fără stabilirea circumstanțelor de fapt și cercetarea probelor, instanța de judecată avînd de a face cu o hotărîre deja dată pe pricina respectivă de către un alt organ jurisdicțional (arbitraj, instanța judecătorească străină) și realizînd funcția de control al respectării unor formalități, cu scopul de a confirma legalitatea hotărîrii, recunoașterea și executarea acesteia. La procedurile de control se atribuie: *procedura de recunoaștere și executare a hotărîrilor judecătorești și arbitrate străine* (art.467-476 CPC), *procedura în pricinile de contestare a hotărîrilor arbitrale* (art.477-481 CPC) și *procedura în pricinile de eliberare a titlurilor de executare silită a hotărîrilor arbitrale* (art.482-486 CPC).

Procedura contencioasă - constă în examinarea în contradictoriu a unui litigiu de drept între două părți cu interese opuse. Ea se subdivizează în *procedura în acțiune civilă* (art. 166-276 CPC) și *procedura în contencios administrativ* (art.277-278 CPC și Legea contenciosului administrativ nr.793 din 10.02.2000).

Procedura necontencioasă - constă în examinarea unor pricini în baza unei ordini lipsite de contradictorialitatea părților. În acest sens, avem următoarele feluri de procedură: *procedura specială* (art.279-343 CPC), *procedura în ordonanță* (art.344-354 CPC) și *procedura de declarare a insolvențității* (art.355-356 și Legea insolvențității, nr.632 din 15.02.2002).

Fază a **procesului civil** - o totalitate de acte procedurale îndeplinite de către instanța de judecată și participanții la proces, la o anumită etapă a desfășurării procesului, îndreptate spre atingerea unui scop unic apropiat.

Fazele obligatorii sînt:

- 1) Intentarea procesului civil (art.7, 166-173 CPC);
- 2) Pregătirea pricinii pentru dezbaterile judiciare (art.183-191 CPC);
- 3) Dezbaterile judiciare (art.192-237 CPC).

Dezbaterile judiciare (art.192-237 CPC) constituie cea mai importantă fază, care, la rîndul său, este structurată în:

- *Partea pregătitoare* (art.197-204 CPC);
- *Judecarea pricinii în fond* (art.211-233 CPC);
- *Susținerile orale* (art.233-234 CPC);
- *Adoptarea și pronunțarea hotărîrii* (art.236-237 CPC).

Fazele facultative, depinzînd în exclusivitate de dorința participanților la proces, sînt:

- 1) Examinarea în apel (art.357-396 CPC);
- 2) Examinarea în recurs (art.397-445 CPC);
- 3) Revizuirea hotărîrilor (art.446-453 CPC);
- 4) Executarea silită a hotărîrilor judecătorești (Codul de executare al Republicii Moldova din 24.12.2004. Cartea întîi. Executarea hotărîrilor cu caracter civil (art.1-161)).

Specificul izvoarelor dreptului procesual civil se rezumă, în primul rînd, la clasificarea acestora după forța juridică.

Astfel, potrivit art.2 CPC, izvoare ale dreptului procesual civil sînt Constituția Republicii

Moldova, Codul de procedură civilă -al Republicii Moldova și alte legi organice.² Alte acte normative ierarhizate mai jos decât legile organice nu sînt izvoare ale dreptului procesual civil. Însă, trebuie să se țină cont de normele convențiilor³ și ale tratatelor internaționale⁴ la care Republica Moldova este parte. În aceeași ordine de idei, rolul jurisprudenței și al practicii CEDO este determinant pentru realizarea sarcinilor justiției în Republica Moldova.

Corelația dintre forța juridică a izvoarelor dreptului procesual civil este expres stabilită: normele de drept procesual civil din alte legi trebuie să corespundă Constituției, Codului de procedură civilă. Constituția are putere juridică superioară în comparație cu Codul de procedură civilă. În caz de discordanță între Codul de procedură civilă și alte legi organice se aplică legea ulterioară.

CEDO este parte integrantă a sistemului izvoarelor dreptului procesual civil și urmează a fi aplicată direct ca oricare altă lege a Republicii Moldova, cu deosebirea că CEDO are prioritate față de restul legilor interne care îi contravin.

III. Sugestii metodice

A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- definiția dreptului procesual civil și a procedurii civile;
- obiectul și metoda de reglementare a raporturilor de drept procesual civil;
- felurile de proceduri civile;
- caracteristica procedurilor contencioase, necontencioase și de control;
- consecutivitatea fazelor procesului civil;
- sarcinile fiecărei faze procesuale;
- ierarhizarea izvoarelor dreptului procesual civil;
- acțiunea în timp, spațiu și asupra persoanelor a izvoarelor de drept procesual civil.

Sarcini didactice de nivelul II-aplicare

² Constituția Republicii Moldova (art.6, 20, 26, 53; Capitolul IX); Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, nr.225 din 30.05.2003; Codul de executare a deciziilor judiciare, nr.443 din 24.12.2004; Legea contenciosului administrativ, nr.793 din 10.02.2000; Legea taxei de stat, nr.1216 din 03.12.1992; Legea cu privire la judecată arbitrată, nr.129 din 31.05.1994; Legea cu privire la organizarea judecătorească, nr.514 din 06.07.1995; Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, nr.789 din 26.03.1996; Legea cu privire la instanțele judecătorești economice, nr.970 din 24.07.1996; Legea cu privire la statutul judecătorului, nr.544 din 06.07.1995; Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947 din 19.07.1996.

³ Declarația Universală a Drepturilor Omului, New York, 10.12.1948 (*ratificată prin Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova nr.217-XII din 27.07.1990*); Convenția Europeană pentru protecția Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului, Roma, 04.11.1950 (*ratificată de Republica Moldova prin Hotărîrea Parlamentului nr.1298 din 24.07.1997*); Convenția privind Procedura civilă, Haga, 1954 (*ratificată de Republica Moldova la 04.11.1992*); Convenția privind recunoașterea și executarea sentințelor arbitrate străine, New York, 10.06.1998 (*ratificată de Republica Moldova la 10.06.1998*); Convenția CSI privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale, Minsk, 22.01.1993 (*ratificată de Republica Moldova la 16.03.1995*).

⁴ Tratatul încheiat cu Letonia privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă, familială și penală din 14.04.1993; Tratatul încheiat cu Lituania privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 09.11.1993; Tratatul încheiat cu Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 13.12.1993; Tratatul încheiat cu România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 13.12.1993; Tratatul încheiat cu Federația Rusă privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă, familială și penală din 22.02.1995.

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- analiza diverse forme de apărare a drepturilor, libertăților și intereselor ocrotite de lege;
- compara avantajele și dezavantajele formei judiciare cu ale celei arbitrale;
- distinge dreptul procesual civil de dreptul material;
- distinge obiectul și metoda de reglementare a raporturilor de procedură civilă;
- compara felurile de procedură civilă;
- analiza deosebirile dintre procedurile contencioase, necontencioase și cele de control;
- clasifica izvoarele dreptului procesual civil;
- distinge acțiunea în timp a izvoarelor dreptului procesual de acțiunea în timp a izvoarelor dreptului material;
- compara acțiunea izvoarelor dreptului procesual civil în spațiu și asupra persoanelor.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- consulta titularii de drepturi, libertăți și interese privind avantajele și dezavantajele formei arbitrale de soluționare a litigiilor;
- califica felul de procedură civilă aplicabil pentru examinarea diferitelor cereri adresate instanței de judecată;
- elabora proiecte de cereri adresate în diverse feluri de proceduri civile;
- demonstra condițiile în care persoanele fizice sau juridice pot cere eliberarea ordonanței judecătorești;
- aplica corect legea materială, potrivit acțiunii acesteia în timp în cazul examinării unui litigiu de către instanța de judecată.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Precedentul judiciar - izvor al dreptului procesual civil al Republicii Moldova	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde

Lucrări scrise

C. Activități de evaluare

Tema 1: Coraportul dintre forma judiciară și for. ma arbitrală de apărare a drepturilor și libertăților

Tema 2: Coraportul dintre procedura contencioasă pe acțiuni civile și procedura în ordonanță

Tema 3: Convenția Europeană pentru protecția Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului - izvor al dreptului procesual civil al Republicii Moldova

Spete**Speța 1**

În octombrie 2003 Sasu a încheiat cu Ursu un contract de înstrăinare a casei de locuit cu condiția întreținerii pe viață, în temeiul acestui contract, Ursu devine proprietar al casei de locuit și se obligă să ofere întreținere în formă de hrană, îngrijiri medicale, ajutor pe lingă casă etc. În vara anului 2006 Ursu a decedat în urma unui accident rutier. În septembrie 2006 a decedat și Sasu. Soția lui Ursu și fiica lui Sasu au depus la biroul notarial din localitate cerere de acceptare a succesiunii în privința casei de locuit menționate. Notarul a refuzat să elibereze certificat de moștenitor, recomandînd părților să se adreseze în instanțele judecătorești.

În judecată, soția lui Ursu susținea că după decesul soțului ea a obținut calitatea de succesori în drepturi pe contract, executînd toate prevederile acestui contract. Dimpotrivă, fiica lui Sasu afirma că în ultimii doi ani de viață ai mamei sale acest contract nu era executat corespunzător de familia Ursu, astfel că mama sa nu avea întreținerea acesteia, practic nu avea ce mânca. La care a mai adăugat că mama sa nu a reziliat acest contract doar din cauză că era bolnavă. La rîndul său, fiica nu a putut să-i ajute mamei să inițieze procedura judiciară, deoarece locuiește în Federația Rusă și nu dispunea de surse financiare pentru a se deplasa în Moldova.

Invocînd încălcarea obligațiilor contractuale de către Ursu și considerîndu-se succesori în drepturi al mamei sale pe acest contract, fiica lui Sasu a cerut în instanță rezilierea contractului de înstrăinare a casei de locuit cu condiția întreținerii pe viață.

1. *Indicați felul de procedura după care urmează a fi soluționat litigiul între părți.*
2. *Evidențiați particularitățile procedurii pe acțiuni civile și ale procedurii speciale.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

4. Speța 2

Societatea „Prado” S.R.L., în temeiul contractului de cesiune a creanțelor din 28 octombrie 2004, a preluat de la Banca comercială „XXX” S.A. creanța față de SC „CPG” S.A. în valoare de 28.000.000 lei, dintre care 19.000.000 lei datorie la credit și 9.000.000 - dobînzii, amenzi și penalități pentru nerestituirea creditului bancar. Creanțele menționate au fost cesionate împreună cu garanțiile constituite, și anume: contractul de ipotecă din 20 noiembrie 2002, prin care a fost ipotecat un imobil cu o valoare totală de 22 mln. lei.

„Prado” S.R.L. a acționat în judecată SC „CPG” S.A. solicitând transmiterea obiectului gajului în posesie, pentru satisfacerea creanțelor sale, întru exercitarea dreptului de gaj. SC „CPG” S.A. a înaintat acțiune reconvențională, solicitând declararea nulității contractului de gaj. în argumentarea acțiunii reconvenționale, SC „CPG” S.A. a invocat că la data semnării contractelor de credit și gaj administratorul societății nu avea împuterniciri să semneze aceste contracte, deoarece a fost numit în calitate de administrator cu încălcarea procedurii prevăzute de statutul societății. Suplimentar, a cerut declararea nulității contractului de cesiune a creanțelor, motivînd că, potrivit prevederilor legale, doar băncile comerciale pot oferi credite bancare și percepe dobînzii pentru aceste credite. „Prado” S.R.L., nefiind instituție financiară, nu poate percepe dobînzii, penalități și amenzi pentru nerambursarea creditelor bancare și nici nu poate deține o creanță ce rezultă dintr-un credit bancar.

1. *Identificați felurile de procedură după care poate fi examinată cererea depusă de „Prado” S.R.L.*
2. *Justificați temeiurile alegerii între procedura contencioasă pe acțiuni civile și procedura în ordonanță.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

Speța 3

La 16 ianuarie 2004, Judecătoria Botanica, nr. Chișinău, a fost sesizată printr-o cerere de chemare în judecată de către Cucu, care solicita să fie declarat parțial nul contractul individual de muncă încheiat la 26 ianuarie 2003 cu Universitatea de Stat din Moldova pe termen de un an. Reprezentantul pîrîtului a obiectat în ședința de judecată împotriva satisfacerii acestei cereri ca fiind depusă tardiv, motivînd că, în baza art.221 Codul Muncii din 25.05.1973, termenul de prescripție în astfel de litigii de muncă este de o lună din momentul cînd salariatul a aflat sau trebuia să afle despre încălcarea dreptului său. Salariată, considerînd că termenul de prescripție, conform art.355 Codul Muncii din 28.03.2003, este de un an, a solicitat satisfacerea pretenției sale.

1. *Stabiliți deosebirea dintre aplicarea în timp a legii materiale și a legii procesuale la soluționarea unui litigiu concret.*
2. *Determinați legea procesuală care se va aplica pentru soluționarea acestui conflict.*

Speța 4

Mîndîcanu Ion și Leahu Vasile locuiau în or. Moscova, Federația Rusă. La 23 iulie 2005 au încheiat un contract de împrumut, în baza căruia Mîndîcanu i-a împrumutat lui Leahu pe un termen de 2 ani 2.000 dolari americani.

în decursul anului 2007 atât debitorul, cît și creditorul au trecut cu traiul în Republica Moldova: primul la Chișinău, al doilea la Bălți. în legătură cu faptul că Leahu nu și-a onorat obligațiile contractuale, Mîndîcanu la 23 iulie 2007 a sesizat instanța de judecată Bălți cu o acțiune despre rambursarea împrumutului.

Instanța de judecată la soluționarea cazului dat a aplicat normele Codului civil și ale Codului de procedură civilă ale Federației Ruse, motivînd prin faptul că raporturile juridice dintre părțile în litigiu au apărut pe teritoriul Rusiei.

1. *Analizați cum se aplică normele dreptului procesual civil în spațiu.*
2. *Stabiliți distincția dintre acțiunea normelor materiale și procesuale în timp și spațiu.*
3. *Identificați în ce condiții instanțele judecătorești din Republica Moldova vor aplica legi ale unor state străine.*

IV. Bibliografie:*Acte normative*

1. Constituția Republicii Moldova (art.4, 6, 20, 26, 53; Capitolul IX, art.114-123).
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, nr.225 din 30.05.2003, în vigoare de la 12.06.2003.
3. Codul de executare a deciziilor judiciare, nr.443 din 24.12.2004.
4. Legea contenciosului administrativ, nr.793 din 10.02.2000.
5. Legea cu privire la organizarea judecătorească, nr.514 din 06.07.1995.
6. Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, nr.789 din 26.03.1996.
7. Legea cu privire la instanțele judecătorești economice, nr.970 din 24.07.1996.
8. Legea cu privire la statutul judecătorului, nr.544 din 06.07.1995.
9. Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947 din 19.07.1996.
10. Legea cu privire la colegiul disciplinar și la răspunderea disciplinară a judecătorilor, nr.950 din 19.07.1996.
11. Legea cu privire la colegiul de calificare și atestare a judecătorilor, nr.049 din 19.07.1996.
12. Legea privind Institutul Național al Justiției, nr.152. din 09.06.2006.
13. Legea cu privire la judecata arbitrală, nr.129 din 31.05.1994.
14. Legea cu privire la avocatură, nr.1260 din 19.07.2002.
15. Legea cu privire la notariat, nr.1453 din 08.11.2002.
16. Legea cu privire la procuratură, nr.118 din 14.03.2003.
17. Legea taxei de stat, nr.1216 din 03.12.1992.
18. Legea cu privire la expertiza judiciară, nr.1086 din 23.06.2000.
19. Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat, nr.198-XVI din 26.07.2007.

Izvoare internaționale privind dreptul procesual civil

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10.12.1948 (*ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.217-XII din 27.07.1990*) // Tratatate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998). Ediție oficială. Vol.I. - Chișinău, 1998, p.11-18.
2. Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, adoptat la New York la 16.11.1966 (*ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.217-XII din 27.07.1990*) // Tratatate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998). Ediție oficială. Vol.I. - Chișinău, 1998, p.18-30.
3. Pactul internațional cu privire la drepturile economice și politice, adoptat la 16.12.1966 la New York (*ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.217-XU din 27.07.1990*) // Tratatate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998). Ediție oficială, Vol.I.-Chișinău, 1998, p.31-51.
4. Convenția Europeană pentru protecția Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului, Roma, din 04.11.1950 (*ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298 din 24.07.1997*) amendată de Protocolul nr.II și Protocelele nr.I, 4, 6, 7, 12, 13 și 14.
5. Convenția privind procedura civilă, Haga, 1954 (*ratificată de Republica Moldova la 04.11.1992*).
6. Convenția privind recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine, New York,

10.06.1998 (*ratificată de Republica Moldova la 10.06.1998*).

7. Convenția privind dreptul tratatelor, Viena, 23.05.1969 (Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.1135 din 04.08.1992).
8. Convenția cu privire la relațiile diplomatice, Viena, 18.04.1961 // *Tratate internaționale. Ediție oficială. Voi.4, 1998, p.37.*
9. Convenția cu privire la relațiile consulare, Viena, 24.04.1963 // *Tratate internaționale. Ediție oficială. Voi.4, 1998, p.7.*
10. Convenția CSI privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale, 22.01.1993 (*ratificată de Republica Moldova la 16.03.1995*).
11. *Tratatul încheiat cu Letonia privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă, familială și penală din 14.04.1993.*
12. *Tratatul încheiat cu Lituania privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 09.11.1993.*
13. *Tratatul încheiat cu Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 13.12.1993.*
14. *Tratatul încheiat cu România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 13.12.1993.*
15. *Tratatul încheiat cu Federația Rusă privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă, familială și penală din 22.02.1995.*

Hotărâri ale Curții Constituționale a Republicii Moldova

1. Hotărârea Curții Constituționale privind interpretarea unor prevederi ale art.4 din Constituția Republicii Moldova, nr.55 din 14.10.1999.

Hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova

1. Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Constituției Republicii Moldova, nr.2 din 30.01.1996.
2. Hotărârea Plenului CSJ privind aplicarea în practica judiciară de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Convenției pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, nr.17 din 19.06.2000.

Literatura recomandată

1. *Indicatorii reformei în justiție pentru Moldova (noiembrie 2002)*. Asociația Avocaților Americani. -Tipărit în Moldova, 2003.
2. Жуйков В.М. *проблемы гражданского процессуального процесса*. - Москва, 2001.
3. Заїцев Н.М. *Процесуальные функции гражданского судопроизводства*. - Саратов, 1990.
4. Котов О.КД. *Влияниеие решения Конституционного Суда России На гражданское судопроизводство*. - Москва, 2002.
5. Нешатаева Т.Н. *Международный гражданский проресс*. - Москва, 2001.
6. *Провлемы Защиты прав и Законых иНтересов граждан и организации* (MaТериалы Международной Научно прастической конференции). - Краснодар, 2002.

Tema 2. PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ȘI INTERNAȚIONALE ALE DREPTULUI PROCESUAL CIVIL

I. Obiective de referință:

- să relateze importanța principiilor dreptului procesual civil;
- să clasifice principiile dreptului procesual civil;
- să descrie aplicabilitatea principiului legalității;
- să determine impactul principiului disponibilității asupra procesului civil;
- să argumenteze rolul principiului contradictorialității și egalității în drepturi procedurale în cadrul procesului civil;
- să estimeze corelația dintre principiul oralității și principiul publicității, principiul limbii de procedură;
- să justifice necesitatea procesuală a principiului nemijlocirii;
- să demonstreze utilizarea principiilor internaționale în cadrul procesului civil;
- să stabilească etapele în realizarea principiului exequatorului hotărârilor judecătorești străine;
- să identifice aspectele principiului respectării jurisdicției instanțelor judecătorești străine;
- să evidențieze esența principiului reciprocității în acordarea asistenței judiciare.

II. Repere de conținut

Principiile de drept sînt prevederi generale și esențiale care formează suportul raporturilor procesual civile și care exprimă sarcinile și modalitățile de îndeplinire a justiției. Altfel spus, principiile sînt acele reguli generale și imperative care ordonează și, într-un anumit mod, concretizează desfășurarea și finalizarea procesului civil.

Funcțiile principiilor dreptului procesual civil:

- exprimă esența acestei ramuri de drept și interferența ei cu alte ramuri de drept;
- asigură coeziunea normelor juridice procesual civile;
- garantează aplicarea justă și uniformă a normelor juridice.

În doctrina dreptului procesual civil se evidențiază mai multe criterii de clasificare a principiilor acestei ramuri de drept.

După ierarhia juridică a izvorului care consfințește principiile de drept, distingem *principii constituționale și principii fixate în alte acte legislative*.

După sfera de acțiune a principiilor, acestea se clasifică în *principii generale de drept, principii interramurale, specifice ramurale și instituționale*.

După obiectul de reglementare (funcția principiilor), principiile dreptului procesual civil se dezmembrează în două grupe mari: *principii organizațional-funcționale ale justiției* (de organizare judecătorească) și *principii funcționale*, care determină activitatea procesuală a instanței de judecată și a participanților la proces, precum și a altor subiecți procesuali.

Un grup special de principii funcționează în dreptul procesual civil internațional, care se aplică de către instanțele judecătorești din Moldova în aceleași condiții cu principiile funcționale ale procedurii civile naționale. Este vorba de examinarea și soluționarea pricinilor cu element de extraneitate, care se conformează și unor principii de drept

procesual internațional.

Principiile organizațional-funcționale ale dreptului procesual civil:

înfăptuirea justiției exclusiv de către instanțele de judecată, principiu consfințit în art.114 din Constituție, art.19 CPC, art.I al Legii Republicii Moldova cu privire la statutul judecătorului, nr.554-XIII din 20.07.1995;

rolul diriguitor al judecătorului în proces, principiu prevăzut expres în art.9 CPC, rezultând și din alte norme procesuale;

independența judecătorilor și supunerea lor numai legii, principiu asigurat de art.116 din Constituție, art.20 CPC, art.I alin.(3) ai Legii cu privire la statutul judecătorului. Garanțiile independenței judecătorilor sînt enumerate în art.17 al Legii cu privire la statutul judecătorului;

egalitatea cetățenilor și organizațiilor în fața legii și justiției, **principiu garantat de art.16 din Constituție, art.22 CPC;**

principiul publicității, oficializat în art.117 din Constituție, art.23 CPC;

principiul limbii oficiale de procedură, consacrat în art.II.S din Constituție, art.24 CPC.

Principiile funcționale ale dreptului procesual civil:

principiul legalității - conform art.114 din Constituție, art.2, 12, 239, precum și art.387, 388 CPC;

principiul disponibilității - **art.27 CPC;**

principiul contradictorialității - **art.26 CPC;**

egalitatea părților în drepturile procedurale - **art.26 CPC;**

principiul oralității - **art.25 CPC;**

principiul nemijlocirii - **art.25 CPC.**

Principiile internaționale ale dreptului procesual civil:

prioritatea contractelor și a convențiilor internaționale - art.4 și 8 din Constituție, art.26 și 27 ale Convenției de la Viena din 23.05.1969 cu privire la dreptul tratatelor (Republica Moldova a aderat prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1135-XII din 04.08.1992), art.2 alin.(3) CPC, Legea privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, nr.595-XIV din 24.09.1999;

legea forului în materie de procedură - art.14 al Convenției de la Haga cu privire la procedura civilă din 1 martie 1954, art.458 alin.(I) și (5), art.465 alin.(3) CPC. Excepții: alin.(I) art.455, alin(2), (3) și (4) art.458 CPC;

acordarea regimului național străinilor - art.17 al Convenției de la Haga cu privire la procedura civilă din 1 martie 1954, art.454 CPC, art.5 al Legii cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor în Republica Moldova, nr.275- XII din 10.11.1994;

imunitatea judiciară a statelor străine și a organizațiilor internaționale - art.457 CPC, Legea cu privire la statutul misiunilor diplomatice ale statelor străine în Republica Moldova, nr. 134-XII din 04.08.1992.

Excepțiile de la această regulă generală: art.31-32 ale Convenției de la Viena cu privire la relațiile diplomatice din 18.04.1961; art.43-45 ale Convenției de la Viena cu privire la relațiile consulare din 24.04.1963;

• **A respectarea jurisdicției instanțelor judecătorești străine - art.464 CPC;**

exequaturul hotărîrilor judecătorești străine - art.467-471 CPC, precum și

art.472-474 CPC;

reciprocitatea în executarea delegațiilor și hotărârilor judecătorești străine - art.16 alin.(3), art.465 CPC.

III. Sugestii metodice**A. Activități de predare-învățare*****Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere***

Auditorul trebuie să cunoască:

- definiția și funcțiile principiilor dreptului procesual civil;
- categoriile principiilor dreptului procesual civil;
- caracteristica principiilor organizațional-funcționale ale procesului civil;
- caracteristicile principiilor funcționale ale procesului civil;
- caracteristica principiilor internaționale ale procesului civil.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- generaliza funcțiile principiilor procesului civil;
- compara efectele principiului egalității tuturor în fața legii și a justiției și a principiului egalității în drepturi procesuale a părților;
- distinge efectele principiilor publicității, limbii de procedură și a principiului oralității;
- analiza formele de manifestare a principiului disponibilității;
- sintetiza excepțiile de la principiul nemijlocirii;
- clasifica principiile internaționale;
- compara principiile respectării jurisdicției instanțelor judecătorești străine și a executorului hotărârilor instanțelor judecătorești străine.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- aplica corect normele procesuale privind principiile dreptului procesual civil;
- stabili în cadrul fiecărei faze procesuale formele de manifestare a principiului contradictorialității;
- elabora proiecte de acte procesuale în cadrul limitării legale a principiului disponibilității;
- întocmi acte procesuale care reflectă excepțiile legal consacrate ale principiului nemijlocirii.

B. Activități ce țin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Accesul liber la justiție	Referate / Rezumate Studii de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde

C. Activități de evaluare

Tema 1: Practica Curții Europene privind Drepturile Omului referitoare la aplicarea art.6 al Convenției cu referire la dreptul la judecarea „în mod echitabil”.

Tema 2: Practica Curții Europene privind Drepturile Omului referitoare la aplicarea art.6 al Convenției cu referire la dreptul la judecarea „în mod public”.

Tema 3: Practica Curții Europene privind Drepturile Omului referitoare la aplicarea art.6 al Convenției cu referire la dreptul la judecarea „de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege”.

Tema 4: Dreptul la un recurs efectiv (art.13 al Convenției Europene pentru protecția Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului).

Teste grilă

Care din enunțurile prezentate constituie elementele esențiale ale principiului *nemijlocirii dezbaterilor judiciare*:

- a) justiția se desfășoară numai de către instanțele judecătorești;
- b) instanța trebuie să cerceteze direct și nemijlocit probele;
- c) hotărîrea se emite numai în baza circumstanțelor stabilite prin probele cercetate în ședința de judecată;
- d) dezbaterile judiciare se desfășoară în fața aceluiași complet de judecată?

1. Care din enunțurile ce urmează constituie elementele esențiale ale principiului *contradictorialității*:

- a) participanții la proces au posibilitatea de a dispune liber de drepturile sale procedurale;
- b) participanții la proces au posibilitatea de a-și formula și argumenta poziția în proces;
- c) participanții la proces au posibilitatea de a-și expune opinia asupra oricărei probleme de fapt sau de drept apărute;
- d) instanța de judecată creează condiții egale pentru realizarea drepturilor procedurale ale participanților la proces?

2. Care din enunțurile prezentate constituie elementele esențiale ale principiului *publicității dezbaterilor judiciare*:

- a) dezbaterile judiciare se desfășoară oral;
- b) toate ședințele de judecată sînt publice;
- c) ședința de judecată se desfășoară în prezența și cu participarea participanților la proces;
- d) hotărîrile ședinței închise se pronunță public?

3. Care din enunțurile ce urmează constituie elementele esențiale ale principiului *disponibilității*:

- a) posibilitatea participanților la proces de a-și formula și argumenta poziția în proces;
- b) posibilitatea părților de a dispune liber de dreptul lor subiectiv;
- c) posibilitatea participanților la proces de a dispune liber de drepturile lor procedurale;
- d) posibilitatea participanților la proces de a alege modalitatea și mijloacele de apărare?

IV. Bibliografie:*Hotărâri ale Curții Constituționale*

1. Hotărâre privind interpretarea art.114 din Constituția Republicii Moldova, nr.21 din 23.06.1997.
2. Hotărârea Curții Constituționale cu privire la interpretarea art.20 din Constituția Republicii Moldova, nr.16 din 28.05.1998 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.56-59 din 25.06.1998.
3. Hotărârea Curții Constituționale privind revizuirea Hotărârii Curții Constituționale nr.16 din 28.05.1998 cu privire la interpretarea art.20 din Constituția Republicii Moldova, nr.39 din 09.07.2001 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.90-91/34 din 02.08.2001.

Hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție

1. Hotărârea Plenului CSJ cu privire la unele chestiuni apărute în practica judiciară în legătură cu punerea în aplicare a Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, nr.30 din 24.10.2003.

Literatura recomandată

1. Leș I. *Principii și instituții de drept procesual civil*. Voi I. - București: Lumina LEX, 1998.
2. Leș I. *Principii și instituții de drept procesual civil*. Voi. II. - București: Lumina LEX, 1999.
3. АВДЮКОВ М.И. *Принципы Законности в гражданском судопроизводстве*. - Москва: из/во Московского ун-та, 1970.
4. Боннер А.Т. *Принципы диспозитивности советского гражданского процессуального право* - Москва, 1987.
5. Боннер А.Т. *Принципы законности в советском гражданском процессе*. - Москва, 1989.
6. ЖүйКОВ В.М. *О Новелах в гражданском процессуальном праве*. - Москва, 1996.
7. *Основные принципы, гражданского процесса* \ Под ред. М.К. Треушниково, З. Чешки. - Москва: 143/Издю Московского ун-та, 1991.
8. Семенов В.М. *Конституционные принципы гражданского судопроизводства*. - Москва, 1982.
9. Тараненко В.Ф. *Принципы диспозитивности и состязательности в советском гражданском процессе*. - Москва: ВНОЗН, 1990.
10. Шишкин С.А. *Состязательность в гражданском и арбитражном судопроизводстве*. - Москва, 1997.

**Tema 3. INSTANȚA DE JUDECATĂ - SUBIECT OBLIGATORIU AL
RAPORTURILOR DE PROCEDURĂ CIVILĂ**

I. Obiective de referință:

- să determine rolul instanței de judecată în cadrul procesului civil în raport cu ceilalți subiecți implicați în examinarea și soluționarea pricinilor civile;
- să sesizeze incidentele procedurale privind compunerea completului de judecată;
- să analizeze temeiurile de recuzare și de abținere de la judecare;
- să stabilească specificul procedurii de examinare a cererii de recuzare;
- să delimiteze competența instanțelor judecătorești de drept comun și

- competența altor organe cu activitate jurisdicțională;
- să justifice delimitarea dintre competența instanțelor judecătorești de drept comun și competența judecătorilor economice;
 - să compare competența materială a judecătorilor de drept comun și competența materială a curților de apel de drept comun;
 - să specifice competența materială a Judecătoriei Economice de Circumscripție și competența materială a Curții de Apel Economice;
 - să analizeze competența jurisdicțională teritorială (locală) și felurile ei: generală, alternativă (facultativă), excepțională (exclusivă), după legătura obiectivă a pretențiilor înaintate spre soluționare;
 - să evidențieze temeiurile și procedura strămutării pricinii de la instanța sesizată la o altă instanță;
 - să identifice conflictele de competență jurisdicțională și modul de soluționare a lor.

II. Repere de conținut

Instanța de judecată este principalul subiect al raporturilor procesual civile. Ea organizează și dirijează acțiunile celorlalți subiecți. Conform art.9 CPC, instanța are rol diriguitor în cadrul procesului civil. Principalele forme de manifestare a rolului instanței de judecată în cadrul examinării și soluționării pricinilor civile se regăsesc în multitudinea normelor procesual civile, audiențelor revenindu-le sarcina de a le analiza în raport cu principiile disponibilității și contradictorialității.

Întru exercitarea acestui rol, instanței îi sînt impuse exigențe de ordin **cantitativ și calitativ**, precum și atribuții de examinare și soluționare în fond, apel, recurs și revizuire a pricinilor civile, ceea ce constituie **competență funcțională**.

Exigențele cantitative vizează, conform art.21 și 48 CPC, numărul judecătorilor din care se compune instanța care judecă pricinile în fond, în apel, în recurs.

Conform **exigențelor calitative**, se determină cine poate și, respectiv, cine nu poate face parte din completul de judecată. Ținînd cont de ele, pot apărea incidente procesuale cu privire la formarea completului de judecată (incompatibilitatea, abținerea și recuzarea). Art.50 CPC stabilește temeiurile de recuzare a judecătorului. Analiza acestora, a practicii naționale și a CtEDO privind aplicarea lor este necesară pentru clarificarea conținutului sintagmei „instanță independentă și imparțială”.

Procedura de operare a recuzării și abținerii de la judecată, precum și impactul pe care aceste incidente procesuale îl pot produce asupra desfășurării în continuare a dezbaterilor judiciare formează preocuparea unui bun judecător. Exigență calitativă în formarea completului de judecată este și inadmisibilitatea participării repetate a judecătorului la judecarea aceleiași pricini (art.49 CPC).

Principala rigoare a judecării pricinilor civile ține de competența instanțelor de judecată, în primul rînd fiind vorba de competența generală, potrivit căreia soluționarea cauzelor civile se atribuie organelor din diferite sisteme, inclusiv cel judiciar.

În acest sens, delimitarea între competența generală excepțională și cea multiplă se impune ca necesară. Audienții trebuie să-și formeze abilități de identificare a efectelor nerespectării diferitelor feluri de competență generală multiplă (imperativă și/sau condițională, contractuală, pentru judecarea revendicărilor conexe).

Analiza comparată a prevederilor art.28 și 29 CPC însoțită de exemple relevante din practica judiciară va permite audienților să califice corect categoria de pricini civile care sînt de competența instanțelor economice.

În acest scop trebuie clarificate:

- Competența instanțelor judecătorești de drept comun și economice în soluționarea pricinilor civile.
- Competența instanțelor judecătorești de drept comun și economice în soluționarea pricinilor ce decurg din raporturi juridico-publice (contenciosul administrativ).
- Competența instanțelor judecătorești de drept comun și economice în judecarea pricinilor de procedură specială și de procedură în ordonanță.
- Competența instanțelor judecătorești de drept comun și economice în examinarea pricinilor cu privire la contestarea hotărîrilor arbitrale și de eliberare a titlurilor executorii pentru executarea silită a hotărîrilor arbitrale.

Cu referire la competența jurisdicțională - soluționarea unor sarcini practice va facilita interpretarea corectă și aplicarea fără echivoc a art.32 și 33 CPC, precum și a art.35 și 36 CPC. În această ordine de idei nu va fi ignorată competența în caz de concurență a pretențiilor - art.37 CPC.

Categoriile competenței jurisdicționale teritoriale - **generală (art.38 CPC), alternativă (art.39 CPC), excepțională (art.40 CPC) și după existența legăturii între pricini (art.42 CPC)** - vor fi studiate atît din perspectiva reglementărilor procesuale, cît și a problemicii aplicabilității corecte.

Strămutarea pricinii este o măsură întreprinsă de către instanța de judecată după ce a pornit procesul, care constă în schimbarea competenței jurisdicționale teritoriale, în astfel de situații trebuie să se țină cont de două reguli:

1) conform primei, competența jurisdicțională este imutabilă. Art.45 CPC prevede că nimeni nu poate fi lipsit fără consimțămîntul său de dreptul judecării procesului în instanță și de judecătorii în a căror competență pricina este dată prin lege, cu excepțiile expres prevăzute de Codul de procedură civilă;

2) conform celei de-a doua reguli, pricina primită spre examinare în conformitate cu normele de competență va continua să fie examinată în fond de aceeași instanță, chiar dacă ulterior ea devine de competența altei instanțe (art.43 CPC). Aici se impune mențiunea că la momentul pornirii procesului competența jurisdicțională nu s-a încălcat, procesul civil fiind intentat corect. Dacă pe parcursul judecării se depistează că procesul a fost pornit greșit, cu încălcarea normelor de competență teritorială, atunci pricina va fi strămutată la instanța competentă (art.43 alin.(2) lit.b) CPC).

Chiar dacă nu s-a încălcat competența jurisdicțională teritorială, oricum se pot produce situații care, fiind expres prevăzute de lege, pot fi invocate de către participanți *sau pot fi aplicate din oficiu* pentru a strămuta examinarea unei cauze de la o instanță la alta. De aceea, strămutarea pricinii constituie în esență o situație excepțională.

După natura lor juridică, temeiurile strămutării sînt diferite, ceea ce determină diferite proceduri de înfăptuire a acesteia.

Audienții INJ trebuie să clarifice esența conflictului de competență jurisdicțională și impactul negativ al acestuia asupra procesului de înfăptuire a justiției. Conform art.44

CPC, dacă în fața unei instanțe de judecată apare un conflict de competență jurisdicțională, atunci aceasta este obligată să suspende din oficiu procesul și să înainteze dosarul instanței în drept să soluționeze conflictul de competență.

III. Sugestii metodice

A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- rolul diriguitor al judecătorului în cadrul procesului civil;
- modalitățile de compunere a completului de judecată;
- caracteristica temeiurilor înaintării cererii de recuzare;
- procedura operării recuzării și abținerii judecătorului de la examinarea cauzei;
- impactul admiterii cererii de recuzare asupra desfășurării procesului civil;
- competența generală a instanțelor de judecată de drept comun și a instanțelor economice;
- competența jurisdicțională a instanțelor de judecată;
- competența jurisdicțională materială a judecătoriilor și a curților de apel de drept comun;
- competența jurisdicțională materială a judecătoriei economice de circumscripție Chișinău și a Curții de Apel Chișinău;
- competența jurisdicțională teritorială (locală) și felurile ei: generală, alternativă (facultativă), excepțională (exclusivă), după legătura obiectivă a pretențiilor înaintate spre soluționare;
- temeiurile strămutării pricinilor civile;
- procedura strămutării pricinilor civile;
- modul de soluționare a conflictelor de competență;
- efectele încălcării regulilor cu privire la competența jurisdicțională.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- distinge incidentele procesuale care se pot produce la compunerea completului de judecată;
- compara împuternicirile instanțelor de judecată și ale altor organe jurisdicționale în examinarea și soluționarea cauzelor civile;
- delimita competența generală a instanțelor de judecată de drept comun de cea a instanțelor economice;
- distinge competența generală de cea jurisdicțională;
- clasifica competența jurisdicțională teritorială;
- distinge felurile competenței jurisdicționale teritoriale;
- distinge competența materială a judecătoriilor de cea a curților de apel;
- analiza temeiurile strămutării pricinilor civile;
- distinge conflictele pozitive de cele negative de competență;
- analiza efectele încălcării regulilor cu privire la competența jurisdicțională.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- perfecta procesual autorecuzarea;

- aplica procedura soluționării unei cereri de recuzare;
- întocmi încheiere de admitere și de respingere a cererii de recuzare;
- perfecta încheieri de restituire a cererii de chemare în judecată din cauza încălcării competenței jurisdicționale;
- perfecta încheieri de scoatere a cererii de pe rol în baza obiecțiilor pîrîtului de a soluționa litigiul la judecata arbitrală;
- întocmi încheieri de strămutare a pricinii civile ca instanță care are pricina pe rol și ca instanță ierarhic superioară;
- soluționa conflictul de competență.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte/probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Competența instanțelor judecătorești de drept comun în examinarea pricinilor referitor la recunoașterea și încuviințarea executării silite a ho- tărîrilor judecătorești și a hotărîrilor arbitrale străine	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - elaborarea articolelor - participarea la mese rotunde
Competența arbitrilor aleși în soluționarea pricinilor civile	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - elaborarea articolelor - participarea la mese rotunde

C. Activități de evaluare

Spete

Speta 1

La 10 mai 2007 SC „Vio” S.R.L. a semnat un contract de societate civilă cu întreprinderea străină „Val” S.R.L. în vederea edificării unui centru comercial. Potrivit contractului, „Vio” S.R.L. contribuie cu un lot de teren de 0,1 ha. Contribuția „Val” S.R.L. avea să fie următoarea:

- să achite pe contul „Vio” S.R.L. suma de 100.000 Euro, care reprezintă costurile documentației de proiect;
- să efectueze lucrările de construcție și dare în exploatare.

După finisarea lucrărilor, „Val” S.R.L. urma să devină proprietarul construcției și al încăperilor din construcție, cu excepția celor amplasate la etajul 3, care trebuiau să devină proprietate a societății „Vio” S.R.L.

În conformitate cu prevederile contractului, termenul de achitare a sumei de 100.000 Euro era de trei zile bancare. Pentru întârziere, părțile au stabilit o amendă în mărime de 1.000 Euro pentru fiecare zi de întârziere. „Val” S.R.L. a achitat la momentul semnării contractului suma de 36.000 Euro.

În capitolul Dispoziții finale contractul conținea o clauză, potrivit căreia contractul intră în vigoare la momentul achitării de către societatea „Val” a sumei de 100.000 Euro. Această sumă pînă la urmă nu a fost transferată integral.

Peste 3 luni de la semnarea contractului, societatea „Val” a solicitat verbal de la „Vio” S.R.L. rezilierea contractului, din motiv că nu are posibilitate să-l execute.

Deși „Val” S.R.L. a lăsat fără examinare pretențiile din partea societății „Vio” S.R.L. privind achitarea sumelor bănești, la 11 august 2007 adresează o pretenție către „Vio” S.R.L. cu privire la restituirea sumei de 36.000 Euro. În argumentarea pretenției, „Val”

S.R.L. invocă două momente:

- Contractul de societate civilă nu a intrat în vigoare, deoarece „Val” nu a transferat suma de 100.000 Euro;
- Contrar prevederilor contractului, „Vio” S.R.L. nu a transmis documentația de proiect în termenul stabilit de contract.

„Vio” S.R.L. a respins pretenția, indicând că a transmis proiectul, certificatul de urbanism și autorizarea de construire, amintind că reprezentanții „Val” S.R.L. au prezentat aceste acte unui birou de arhitecți. Suma de 36.000 Euro societatea „Vio” o reține în calitate de amendă pentru neexecutarea contractului.

Deși în contract este stipulată o clauză de arbitraj, „Val” S.R.L. a depus acțiune în instanța de judecată, solicitând punerea sechestrului pe terenul ce aparține pârîtului cu drept de proprietate, dar care este dat în locațiune unei terțe persoane.

1. *Indicați efectele nerespectării clauzei de arbitraj.*
2. *Delimitați competența instanțelor de judecată de cea a arbitrilor aleși în examinarea și soluționarea pricinilor civile.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

4. Speța 2

Cetățeanul Popa a încheiat un contract de leasing al autoturismului „Toyota Land Cruiser” cu societatea comercială „AllLeasing” S.A. în temeiul acestui contract, locatorul a procurat de la dealer-ul oficial „Toyota” S.R.L. automobilul la prețul de 50.000 Euro și l-a transmis lui Popa.

Peste 2 săptămâni, revenind dintr-o deplasare, la spălătoria auto Popa a observat că automobilul său a fost vopsit. Popa a solicitat efectuarea expertizei într-un laborator specializat. Potrivit concluziilor laboratorului, automobilul a fost anterior accidentat, bara de protecție a fost reparată și vopsită.

Popa a adresat pretenție companiei de leasing și „Toyota” S.R.L. în răspunsul parvenit de la compania de leasing, lui Popa i se recomandă să-și rezolve aceste probleme direct cu vânzătorul. „Toyota” S.R.L. a afirmat că nu a vîndut nici un automobil cetățeanului Popa și, respectiv, i se sugerează să înainteze pretenția către vânzător.

După ce a consultat un jurist, Popa s-a adresat în judecătoria economică, chemînd în judecată în calitate de pârît ambele societăți comerciale, solicitînd schimbarea automobilului menționat pe un automobil similar nou, repararea daunelor cauzate și încasarea sumei de 25.000 Euro în calitate de compensație pentru prejudiciul moral cauzat.

1. *Indicați instanța competentă să soluționeze litigiul apărut.*
2. *Determinați efectele încălcării normelor cu privire la competența jurisdicțională.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

4. Speța 3

La 29 octombrie 2004, asociația obștească „Plai” a procurat toate apartamentele dintr-un bloc locativ și însăși construcția (blocul) în care acestea erau amplasate. Ulterior, cu acordul autorităților de resort, destinația încăperilor a fost schimbată din locativă în încăperi nelocuibile. Asociația obștească a utilizat încăperile în calitate de birou.

La 18 martie 2005, proprietarul a depus la Primăria mun. Chișinău o cerere de privatizare a terenului aferent construcției. Prin răspunsul din 21 martie 2005, asociației obștești i s-a refuzat vânzarea terenului aferent. Primăria a motivat refuzul în temeiul art.15 din Codul funciar, în conformitate cu care „întreprinderilor și organizațiilor industriale, de transport, altor organizații neagricole de stat, cooperatiste și obștești li se atribuie terenuri cu drept de folosință pentru desfășurarea activității lor. Aceste terenuri sînt proprietate a statului”.

1. *Identificați procedura de contestare în judecată a răspunsului Primăriei.*
2. *Determinați instanța competentă să soluționeze litigiul.*
3. *Stabiliți împuternicirile instanței de judecată.*
4. *Soluționați litigiul în fond.*

Speța 4

La 15 decembrie 2005, Consiliul municipal Bălți a emis o decizie, nr.12, prin care a acceptat să primească cu titlu de donație două case de locuit nefinisate, cu 14- 16 etaje, de la societatea comercială „BSN” S.A. cu sediul în or. Rîșcani. În temeiul Hotărîrii Guvernului nr.619 din 30 aprilie 2006, aceste case au fost transmise, prin actul de predare-primire din 15 mai 2006, la balanța Agenției Naționale „Locuința”, drept case construite din bani publici. Societatea „BSN” S.A. a solicitat Guvernului să excludă aceste două case din Hotărîrea Guvernului menționată, pe motiv că ele sînt proprietate a societății „BSN” S.A., au intrat în capitalul social al societății la momentul privatizării întreprinderii și, deci, nu pot fi considerate construite din bani publici.

Guvernul Republicii Moldova a replicat că aceste case au fost transmise de Consiliul municipal Bălți și că problema urmează a fi soluționată de autoritatea publică locală.

La 20 decembrie 2006, „BSN” S.A. a depus cerere prealabilă către Consiliul municipal Bălți, cerînd anularea deciziei nr.12 din 15 decembrie 2006 și a actului de predare-primire din 15 mai 2006 drept contrare prevederilor legii, argumentînd că „BSN” S.A. nu și-a manifestat acordul de a dona aceste case Consiliului municipal Bălți și nu a încheiat nici un contract de donație.

Prin răspunsul din 22 ianuarie 2007, Consiliul municipal Bălți a respins cererea prealabilă, menționînd în special următoarele:

1. Directorul general al societății „BSN” a solicitat Consiliului municipal să primească în proprietate cu titlu gratuit aceste case;
2. Agenția Națională „Locuința” practic a terminat construcția acestor două case, fiind încheiate contracte de investiții în construcție cu persoane fizice în privința tuturor apartamentelor din aceste case;
3. A fost depășit termenul de prescripție pentru adresarea cererii prelabile.

1. *Stabiliți instanța de judecată competentă să soluționeze litigiul dintre „BSN” S.A. și Consiliul municipal Bălți (competența jurisdicțională materială și teritorială).*

2. *Determinați termenul pentru depunerea cererii prelabile și adresare în instanța de judecată.*
3. *Apreciați efectele omiterii acestor termene.*
4. *Soluționați litigiul în fond.*

IV. Bibliografie:

1. *Aramă E. Controlul constituționalității legilor. Istorie și actualitate.* - Chișinău: Museum, 2000.
2. *Arseni Al. Jurisdicția constituțională.* - Chișinău, 2000.
3. *Apostu I. Competența instanțelor judecătorești în materia civilă.* - București, 1997.
4. *Comentariu al practicii judiciare de repertoriu funciar (Aspecte teoretico-practice).* - Chișinău, 2002.
5. *Deleanu I. Justiția constituțională.* - București: Lumina LEX, 1995.
6. *Debbasch Ch., Ricci J.-C. Contentieux administratif.* - Paris: Dalloz, 1999.
7. *Peiser G. Contentieux administratif.* - Paris: Dalloz, 1999.
8. *Данилов Е.П. Семейные споры.* - Москва, 2001.
9. *ЖүйКОВ В.Н. Судебная Защита прав граждан и юридических лиц.* - Москва, 1997.
10. *Козлов А.Ф. Суд первой инстанции как субъект советского процессуального права.* - Томск, 1989.
11. *Куренной А.М. Трудовые споры.* - Москва, 2001.
12. *Осинов Ю.К. Подведомственность юридических дел.* - Москва, 1973.

Tema 4. SUBIECȚII PROCESULUI CIVIL CU INTERESE MATERIAL-JURIDICE ȘI PROCESUAL-JURIDICE

I. Obiective de referință:

- să identifice corect condițiile pentru a fi parte în procesul civil;
- să determine deosebiriile dintre coparticiparea procesuală obligatorie și cea facultativă;
- să analizeze temeiurile și procedura intervenirii succesorului procesual în cazul succesiunii procesual universale și individuale;
- să stabilească temeiurile și procedura participării în proces a intervenientului principal;
- să justifice necesitatea atragerii sau intervenirii în proces a intervenientului accesoriu;
- să estimeze consecințele neintervenirii sau neatragerii în proces a interveniților principali și accesorii.

II. Repere de conținut

Conform art.59 CPC, părți în procesul civil pot fi persoanele fizice sau juridice, statul Republica Moldova și unitățile administrativ-teritoriale, reprezentate în modul stabilit, iar în cazurile prevăzute de lege parte în proces pot fi chiar și asociațiile, societățile care nu au personalitate juridică, dar care au organe de conducere proprii.

Trăsăturile specifice calității procesuale de parte în proces:

- *Subiecți prezumați ai raportului material litigios și, în consecință, presupuși titulari ai drepturilor, libertăților sau intereselor legitime;*
- *Capacitatea de folosință a drepturilor procedurale civile. Lipsa completă sau parțială a capacității de exercițiu a drepturilor procedurale nu afectează calitatea de parte în proces, ci face imposibilă sau dificilă exercitarea în volum deplin a drepturilor și obligațiilor procesuale, situație reparabilă grație reprezentării legale sau din oficiu;*
- *Interese material-juridice și procesual-juridice în cadrul examinării și soluționării pricinilor civile;*
- *Participarea în proces din nume propriu nemijlocit sau prin reprezentant;*
- *Sarcina suportării cheltuielilor de judecată;*
- *Extinderea tuturor consecințelor juridice pe care le va stabili instanța prin adoptarea hotărârii asupra părților ca titulari de drepturi, interese legitime și obligații juridice subiective.*

Drepturile și obligațiile generale (art.56 CPC) și speciale (art.60,39,43 alin.(2) lit.a), art.172, 267 lit.e) CPC ș.a.) ale părților în cadrul procesului civil trebuie să fie analizate din punctul de vedere al consecințelor juridice pe care le poate produce exercitarea lor cu bună- sau rea-credință.

Coparticiparea procesuală este o instituție a dreptului procesual civil care reglementează situațiile când în cadrul procesului participă mai mulți reclamânți și/ sau pârți ale căror interese și pretenții nu se exclud reciproc.

Instituția coparticipării procesuale nu schimbă numărul părților. Chiar dacă o acțiune poate fi înaintată în comun de mai mulți reclamânți sau împotriva mai multor pârți (art.62 CPC), în cadrul procesului rămân a fi doar două părți cu interese contradictorii.

În funcție de criteriul material-juridic, deosebim: *coparticipare obligatorie* (art.62 CPC) și *coparticipare facultativă* (art.63 CPC). Carențele de reglementare a celor două feluri de coparticipare creează vaste posibilități de analiză a tuturor aspectelor doctrinare și a diverselor posibilități de aplicare în practică a normelor vizate.

Coparticipanții dispun de aceleași drepturi și obligații procesuale ca și părțile. Legea le mai oferă niște drepturi suplimentare. Astfel, coparticipanții pot încredința susținerea procesului unuia sau mai multor coparticipanți (art.52 CPC), iar, conform art.361 și 401 CPC, coparticipanții care au participat la proces din partea apelantului sau recurentului se pot alătura la apel sau recurs fără achitarea taxei de stat, dacă pretențiile lor coincid cu cele ale apelantului sau recurentului.

Sucesiunea în drepturi procesuale este o instituție a dreptului procesual civil care reglementează trecerea drepturilor și obligațiilor procesuale de la predecesorii în drepturi materiale la alte persoane, care anterior nu au participat în proces.

Condiția generală pentru ca succesiunea procesuală să aibă loc este succesiunea în drepturi materiale. Conform legii, ea se produce atunci când una din părți iese din raportul material litigios sau din raportul stabilit prin hotărâre judecătorească. Deși art.70 CPC se referă la părți, succesiunea procesuală se poate produce și în privința intervenienților principali.

Sucesiunea procesuală poate fi universală, atunci succesorul în drepturi materiale preia întreg volumul de drepturi și obligații ale predecesorului (deces sau reorganizare).

Sucesiunea procesuală este singulară sau parțială, atunci când predecesorul transmite, conform legii, o parte din drepturile sau obligațiile sale (cesiunea de creanță sau preluarea de datorie).

În funcție de aceste două categorii de succesiune diferă și procedura înfăptuirii acesteia. Dacă în procesul deja pornit apar temeiurile succesiunii universale, atunci procesul urmează a fi în mod obligatoriu suspendat conform art.260 alin.(I) lit.a) CPC. Dacă are loc succesiunea procesuală parțială, atunci ea se produce fără a suspenda procesul.

Intervenienții sînt definiți ca fiind terțele persoane care după pornirea procesului intervin în cadrul acestuia pentru a-și apăra propriile drepturi și interese legitime diferite de cele ale părților.

Statutul procesual al intervenientului principal (art.65, 66 CPC) se deosebește de cel al intervenientului accesoriu (art.67-69 CPC) din punctul de vedere al intereselor juridice, al procedurii de intervenire, al volumului de drepturi și obligații procesual civile și al consecințelor juridice ale neintervenției sau neatragerii acestora în cadrul examinării și soluționării pricinilor civile.

III. Sugestii metodice

A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie sa cunoască:

- definiția părților în procesul civil;
- condițiile pentru a fi parte în proces;
- caracteristica intervenienților în cadrul procesului civil;
- drepturile și obligațiile generale și speciale ale părților și ale intervenienților principali;
- formele coparticipării procesuale;
- caracteristica drepturilor și obligațiilor coparticipanților procesuali;
- procedura conexării și separării pricinilor civile;
- temeiurile succesiunii procesuale;
- temeiurile și procedura intervenirii în proces a intervenienților principali;
- temeiurile și procedura introducerii (intervenirii) intervenienților accesorii în proces;
- efectele neatragerii sau neintervenirii în proces a intervenienților accesorii.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- distinge capacitatea de folosință de capacitatea de exercițiu a părților în cadrul procesului civil;
- compara drepturile generale și cele speciale ale părților în cadrul procesului civil;
- distinge efectele coparticipării obligatorii de efectele coparticipării facultative;
- analiza procedura operării cu diferite temeiuri de succesiune procesuală;
- compara intervenția principală cu cea accesorie;
- deosebi efectele neatragerii și ale neintervenirii intervenientului accesoriu în examinarea pricinilor civile.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- identifica corect subiecții raporturilor material litigioase;
- stabili corect cercul participanților la proces;
- determina necesitatea atragerii coparticipantului obligatoriu;
- stabili posibilitatea separării pretențiilor în cazul coparticipării facultative;
- întocmi încheieri judecătorești de suspendare sau încetare a procesului în funcție de succesiunea în drepturi materiale care determină succesiunea în drepturi procesuale;
- perfectă procesual admiterea sau neadmiterea intervenientului principal în proces;
- soluționa problema atragerii sau admitterii în cadrul procesului civil a intervenientului accesoriu.

C. Activități de evaluare

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Spete Delimitarea conținutului Speta 1 Obligații de cu facultativă	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde - elaborarea articolelor

B. Activități ce tin de lucrul individual

Angajații unei societăți de construcții, în timpul executării lucrărilor de săpare a

fundamentului unei case au rupt cablul de telefonie fixă, cauzând prejudiciu societății de telefonie fixă. Cablul a fost restabilit în termen de 2 zile de către angajații societății de telefonie fixă, aceasta suportând cheltuieli în mărime de 7.000 lei.

S-a constatat că lucrările de săpare a fundamentului au fost efectuate fără autorizare specială, la indicația patronului societății de construcții. La cererea persoanei vătămate, societatea de construcții a refuzat să repare prejudiciul cauzat, motivându-și refuzul prin faptul că prejudiciul urmează a fi reparat de salariații societății de telefonie fixă.

1. *Determinați subiecții raportului material litigios în acest caz.*
2. *Indicați statutul procesual al tuturor persoanelor interesate în litigiu.*
3. *Caracterizați efectele procesuale ale neatragerii/neintervenirii lor în proces sau ale acordării unui statut greșit.*
4. *Soluționați litigiul în fond.*

Speta 2

Deoarece se stabilea cu traiul peste hotare, întreprinzătorul Popescu a transmis societății comerciale „Vita”, în baza contractului de rentă, întreprinderea de producere a băuturilor nealcoolice ce-i aparținea cu titlu de proprietate privată. „Vita” s-a obligat să plătească o rentă lui Popescu și părinților acestuia, pe toată durata vieții lui Popescu, în valoare de 10.000 USD lunar. Întreprinderea transmisă includea o construcție cu trei etaje, utilaje și mecanisme de îmbuteliere, 15 automobile, dreptul asupra mărcii comerciale „Răcoritor”.

Peste un an și jumătate, SC „Vita” a înstrăinat drepturile asupra mărcii comerciale și a vândut utilajul SC „Băuturi răcoritoare”, iar construcția-SC „Monolit” S.A. Ulterior, SC „Vita” a comunicat părinților lui Popescu că ei pot pretinde renta de la aceste două societăți. Societățile au refuzat însă să achite renta, invocând că această obligație nu le aparține, deoarece nu au semnat cu familia Popescu nici un contract.

Instanța de judecată, care a fost sesizată de tatăl lui Popescu, a decis să oblige SC „Băuturi răcoritoare” și SC „Monolit” S.A. să achite renta proporțional costurilor bunurilor procurate de la SC „Vita”. Suplimentar, în hotărîrea judecătorească se menționează că aceste două societăți nu trebuie să achite partea de rentă care i se cuvenea mamei lui Popescu, deoarece aceasta a decedat.

1. *Determinați statutul procesual al tuturor persoanelor interesate în litigiu.*
2. *Indicați consecințele procesuale ale ne atrage rii/n einterven ir ii lor în proces.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

Speța 3

În decembrie 2006 Buzu a procurat de la Vasiliev o vilă. În aprilie același an Buzu a decis să se mute cu traiul la vilă, pentru a-și definitiva teza de doctor. Ajuns la vilă, Buzu a depistat că în două odăi locuiește Botnaru cu familia sa. Botnaru a declarat că în iunie 2006 a încheiat cu Vasiliev un contract de închiriere a două odăi din vilă pe un termen de 5 ani. Potrivit contractului, încheiat printr-un simplu înscris, Botnaru a plătit în avans plata pentru toți 5 ani.

Buzu a înaintat pretenții vânzătorului. Vasiliev a respins orice pretenție a cumpărătorului, invocând că Buzu cunoștea că Botnaru închiriaza sistematic vila, însă la momentul încheierii contractului de vânzare-cumpărare nu a întreat nimic dacă sînt sau nu chiriași la ea. Suplimentar, după cîte a înțeles, Buzu era interesat doar în perfectarea actelor asupra vilei, fără a intenționa să locuiască aici, deoarece trăia cu familia peste hotare.

După ce a consultat un avocat, Buzu l-a acționat în judecată pe Botnaru, solicitînd evacuarea lui Botnaru.

1. *Determinați statutul procesual al lui Vasiliev în proces.*
2. *Soluționați litigiul în fond.*

3. Speța 4

Fornea a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Baltag, cerînd obligarea acestuia la plata costului autoturismului proprietate a reclamantului, care a fost distrus într-un accident de circulație, în el aflîndu-se Baltag și Petrea, cărora Fornea le-a transmis în folosință autoturismul. În instanță s-a constatat că, fiind rugat de cei doi, reclamantul le-a împrumutat autoturismul pentru cîteva ore, dar aceștia, contrar înțelegerii, s-au deplasat în altă localitate, iar la întoarcere, din neatenția lui Baltag, au izbit mașina într-un copac.

Instanța a admis acțiunea prin care i-a obligat pe Baltag și Petrea la plata sumei solicitate, în părți egale. Petrea a declarat apel, susținînd că nu este vinovat cu nimic de producerea accidentului și, deoarece nu este chemat în judecată de Fornea, nu trebuie să fie obligat la repararea prejudiciului.

1. *Analizați hotărîrea instanței de judecată prin prisma coparticipării procesuale.*
2. *Soluționați litigiul în fond.*

IV. Bibliografie:

1. Durac Gh. *Drept procesual civil. Actele de dispoziție ale părților în procesul civil.* - Iași: Polirom, 1999.
2. Арунов В.Н. *Участие третьих лиц в гражданском процессе.* - Москва, 1991.

Tema 5. SUBIECȚII CU INTERESE

EXCLUSIV PROCESUALE ÎN CADRUL PROCESULUI CIVIL

I. Obiective de referință:

- să argumenteze necesitatea participării procurorului în procesul civil;
- să analizeze temeiurile și formele de participare a procurorului în procesul civil;
- să deducă poziția procesuală a procurorului în procesul civil ținând cont de drepturile și obligațiile sale procesuale;
- să identifice temeiurile, scopul și formele de participare la proces a autorităților publice, organizațiilor și cetățenilor pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor altor persoane.

II. Repere de conținut

Conform art.71 CPC și art.4 lit.d), art.9 și art.11 ale Legii cu privire la Procuratură, nr.118-XV din 14.03.2003, procurorul participă la judecarea cauzelor civile și a litigiilor economice în calitate de participant la proces dacă el însuși l-a pornit în condițiile legii. În consecință, unica formă de participare a procurorului în procesul civil este intentarea acestuia.

Temeiurile participării procurorului în procesul civil sînt specificate limitativ de legislație. Astfel, procurorul pornește procesul civil:

- 1) la cererea scrisă a anumitor categorii de persoane;
- 2) în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unui număr nelimitat de persoane numai în cazurile prevăzute de lege;
- 3) în apărarea drepturilor și intereselor statului și ale societății prevăzute de lege.

Legislația procesual civilă admite pornirea procesului de către procuror în toate felurile de procedură civilă existentă, atît în procedura contencioasă pe acțiuni civile, cît și în contencios administrativ (de ex., art.71 alin.(3) lit.e) CPC și art.5 lit.c) al Legii contenciosului administrativ).

În procedură specială procurorul poate porni procesul de limitare a capacității de exercițiu și de declarare a incapacității persoanei din cauza unei tulburări psihice (art.302 CPC) sau să inițieze o procedură de reconstituire în cazul în care a participat la proces în instanța care a soluționat pricina în fond sau care a dispus încetarea acestuia (art.336 CPC), pentru obligarea tratamentului staționar sau ambulator în instituții narcologice sau medicale de profil general a persoanelor în privința cărora se confirmă dependența lor de alcool, de droguri sau de alte substanțe psihotrope (art. 15 alin.(3) al Legii privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope, nr.713-XV din 06.12.2001).

Nu este exclusă inițierea unei proceduri în ordonanță de către procuror, dacă creditorul solicită în condițiile art.71 CPC acest lucru sau dacă creditor este statul.

Conform art.447 și 449 CPC, **Procurorul General** poate depune cerere de revizuire în cazul în care CtEDO a derulat o procedură amiabilă într-o cauză în care ca parte în proces figurează Guvernul Republicii Moldova, care consideră că prin hotărîrea instanței s-a încălcat grav un drept prevăzut de Constituția Republicii Moldova sau de CEDO.

Altă categorie de subiecți care au doar interes procesual în cadrul examinării și soluționării pricinilor civile este alcătuită din autorități publice, organizații și persoane fizice care pot participa în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale altor persoane.

Conform art.73 și 74 CPC, pot fi exercitate 2 forme de participare în proces a subiecților menționați:

- 1) intentarea procesului civil în apărarea intereselor altor persoane de către autoritățile publice, organizațiile și persoanele fizice în cazurile prevăzute de lege (art.73 CPC);
- 2) depunerea concluziilor doar de către autoritățile publice numai în cazurile prevăzute de lege (art.74 CPC).

Temeiurile primei forme de participare - a intentării procesului - sînt:

- 1) la cererea persoanelor care consideră că li se încalcă drepturile, libertățile și interesele legitime (ca excepție apare doar apărarea intereselor persoanelor incapabile, în cazul cărora nu este necesară cererea lor sau a reprezentanților lor legali);
- 2) din proprie inițiativă pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale unui număr nelimitat de persoane.

Legislația procesual civilă admite pornirea procesului de către autoritățile publice, organizații și cetățeni în toate felurile de procedură civilă existente, atît în procedura contencioasă pe acțiuni civile, cît și în contencios administrativ, precum și în procedura necontencioasă specială și ordonanțială.

A doua formă de participare - depunerea concluziilor de către autoritățile publice - se exercită în baza a 3 temeuri:

- 1) din proprie inițiativă;
- 2) la cererea participanților la proces;
- 3) din oficiul instanței.

Depunerea concluziilor ca formă de participare a autorităților publice la procesul civil se face numai dacă legea prevede expres acest lucru. Legea poate să prevadă obligativitatea depunerii concluziilor sau posibilitatea acestei acțiuni. Depunerea concluziilor de către autoritățile publice se face în virtutea obligațiilor funcționale în orice moment pînă la pronunțarea hotărârii, precum și în instanța de apel (art.74 CPC). Scopul depunerii concluziilor este de a apăra drepturile, libertățile, interesele altor persoane, interesele statului și ale societății.

III. Sugestii metodice

A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie sa cunoască:

- temeiuurile și formele de participare a procurorului în procesul civil;
- poziția procesuală a procurorului în procesul civil;
- temeiuurile și formele de participare la proces a autorităților publice, organizațiilor și cetățenilor pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor altor persoane;
- poziția procesuală a autorităților publice, organizațiilor și cetățenilor pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor altor persoane.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- stabili temeiuurile pornirii procesului civil la cererea procurorului;

- verifica limitele exercitării drepturilor și obligațiilor procesuale de către procuror în cadrul procesului civil;
- compara formele de participare în cadrul procesului civil a autorităților publice;
- distinge temeiurile de participare în cadrul procesului civil a autorităților publice, a organizațiilor și a persoanelor fizice;
- clarifica drepturile și obligațiile procesuale ale autorităților publice în cazul intentării procesului și în cazul depunerii de concluzii;
- stabili efectele juridice în cazul intentării procesului civil de către autorități publice, organizații, persoane fizice în lipsa prevederilor legale exprese.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- întocmi încheieri judecătorești de intentare a procesului la cererea procurorului;
- perfecta procesual refuzul procurorului de a admite pretențiile înaintate;
- întocmi încheieri judecătorești de refuz în primirea cererii de chemare în judecată depusă de autorități, organizații, persoane fizice în lipsa prevederilor legale exprese;
- perfecta procesual atragerea sau admiterea în cadrul procesului civil a autorităților publice pentru depunerea concluziilor.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Apărarea drepturilor unui număr nelimitat de persoane de către autorități publice și organizații	Referate / Rezumate Studiu de caz	prezentarea rezultatelor participarea la mese rotunde elaborarea articolelor

C. Activități de evaluare Spete

Speta 1

Procuratura sect. Buiucani, mun. Chișinău, în interesul minorului Șochin Cătălin, s-a adresat în instanța de judecată către Șochin Petru, Șochin Tatiana, Țiberneac Ion, intervenienții accesorii: DPDCsect. Buiucani, mun. Chișinău, și Pîslari Eleonora privind recunoașterea nulității actului juridic încheiat (contractului de vânzare-cumpărare a casei de locuit). În motivarea cererii Procuratura sect. Buiucani a indicat că a examinat plîngerea cet. Pîslari Eleonora privind încălcarea dreptului minorului Șochin Cătălin Petru la plata pensiei de întreținere. În cadrul controlului exercitat de Procuratură s-a constatat că prin decizia Consiliului comunal Pociumbeni, r-nul Rîșcani, nr.2/3 din 15.06.2001, Pîslari Eleonora a fost numită tutore asupra minorului Șochin Cătălin, a n. 06.06.1999, a cărei mamă, Bejan Angela, a-decedat la 01.01.2001, iar tata - Șochin Petru, a fost condamnat la 15 ani închisoare pentru omorul mamei lui Cătălin. Prin hotărîrea Judecătoriei Buiucani din 08.12.2000, tatăl minorului, Petru Șochin, a fost obligat să plătească pensie de întreținere pînă la atingerea de către acesta a majoratului. În scopul încasării datoriei acumulate la plata pensiei alimentare în sumă de 8550 lei, prin interdicțiile din 28.04.2004 și 11.10 2004, a fost aplicat sechestru asupra a 2/7 din imobilul amplasat pe adresa or. Durlăști, str. Alexandru cel Bun, 50A, care aparținea debitorului cu drept de proprietate privată. După achitarea restanțelor la plata alimentară, la data de 18.06.2005 această parte de imobil a fost înstrăinată de către debitor în baza contractului de vânzare-cumpărare pîrîntului Țiberneac Ion. Odată cu

înstrăinarea imobilului nominalizat și pînă în prezent pensia alimentară nu se achită de către debitor, formîndu-se o nouă datorie. La semnarea contractului de vînzare-cumpărare a imobilului de pe adresa or. Durlăști, str. Alexandru cel Bun, 50A, nu au fost respectate drepturile minorului Șochin Cătălin Petru, și anume: la încheierea contractului de vînzare-cumpărare în litigiu nu a fost obținut consimțămîntul autorității tutelare, iar reclamantul minor în prezent nu are loc de trai.

1. *Analizați statutul procesual al procurorului în cadrul acestui proces civil.*
2. *Stabiliți corect cercul participanților la proces.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

4. **Speța 2**

Procuratura municipiului Chișinău s-a adresat în instanța de judecată cu cerere de chemare în judecată, în interesele lui Prusacov Alexandru, împotriva lui Baciuc Tatiana privind obligarea la procurarea unui apartament.

În ședința de judecată s-a stabilit că cet. A. Prusacov, în urma unei înțelegeri prealabile cu Tatiana Baciuc, la 26.09.2003 i-a eliberat acesteia procura, prin care a împuternicit-o să vîndă apartamentul nr.50 de pe str. M.Basarab, 10, mun. Chișinău - proprietate a lui A. Prusacov, și să procure un alt apartament în mun. Chișinău la prețul și în condițiile stabilite de ultima. La 17.12.2003, acționînd în bază de procură, Tatiana Baciuc a înstrăinat 73/100 din apartamentul respectiv lui Gheorghiuță Oleg, obținînd de la el, conform contractului, suma de 15.000 lei. Ulterior, instalîndu-l cu domiciliul pe cet. A. Prusacov pe adresa str. P.Hașdeu, 11, mun. Chișinău, T. Baciuc a cheltuit banii obținuți pentru acoperirea necesităților personale, un alt apartament nu i-a procurat lui Prusacov, nici suma primită nu i-a restituit-1. Totodată, din declarațiile lui Oleg Gheorghiuță, care a procurat partea apartamentului nominalizat, s-a stabilit că în realitate acesta a achitat suma de 7.000 dolari SUA, bani care au fost primiți de către Tatiana Baciuc. Întru certificarea acestui fapt a fost întocmită o recipisă. Procurorul consideră că Baciuc a încheiat, de fapt, cu A. Prusacov un contract de mandat, prin care prima a fost împuternicită de a-i reprezenta pe ultimul la încheierea de acte juridice, iar prin semnarea mandatului Baciuc se obligă să acționeze în numele și pe contul mandantului. Însă, deoarece Baciuc nu a realizat prevederile contractului încheiat, ea, potrivit prevederilor art.1043 din Codul civil, este obligată să remită mandantului tot ceea ce a primit pentru executarea mandatului, precum și tot ceea ce a dobîndit în executarea obligațiilor sale contractuale.

Procurorul solicită încasarea din contul Tatiane Baciuc în beneficiul lui Alexandru Prusacov a sumei de 92.960 lei, ce constituie echivalentul a 7.000 dolari SUA.

În ședința de judecată procurorul și-a modificat quantumul cerințelor, solicitînd obligarea pîrteii de a-i procura lui Alexandru Prusacov un apartament conform stipulărilor în procură.

1. *Analizați statutul procesual al procurorului în cadrul acestui proces civil.*
2. *Stabiliți corect cercul participanților la proces.*

3. *Soluționați litigiul în fond.*

IV. Bibliografie:

1. Аргунов В.Н. *Участие прокурора в гражданском процессе.* - Москва: Изд-во Московского университета, 1991.
2. Тараканова Е.М. *Участие жилищных органов в гражданском процессе.* - Москва, 1981.
3. Шахова Т.Н. *Участие органов социального обеспечения в советском гражданском процессе.* - Москва: ВЮЗИ, 1989.

Tema 6. PERSOANELE CARE CONTRIBUIE LA ÎNFĂPTUIREA JUSTIȚIEI

I. Obiective de referință:

- să califice poziția procesuală a reprezentantului în cadrul procesului civil;
- să identifice categoriile de persoane care nu pot fi reprezentanți în judecată;
- să determine felurile reprezentării judiciare și temeiurile fiecărui fel;
- să analizeze aspectele practice ale legalizării calității de reprezentant legal, contractual, statutar și din oficiu;
- să delimiteze volumul împuternicirilor reprezentantului contractual în funcție de modul de perfectare a acestora;
- să stabilească poziția procesuală a expertului în cadrul procesului civil;
- să evidențieze statutul procesual al specialistului și al interpretului;
- să analizeze exigențele procesuale față de martori;
- să justifice interdicțiile de a cita ca martori anumite categorii de persoane și dreptul de a refuza în depunerea mărturiilor.

II. Reper de conținut

Persoanele fizice pot avea reprezentanți în procesul civil, iar cele juridice - întotdeauna participă prin intermediul reprezentanților. Participarea personală a persoanei fizice în procesul civil nu o decade din dreptul de a avea reprezentant (art.75 CPC). Participanții la proces, cu excepția *reprezentantului convențional și a procurorului*, pot fi asistați în judecată de un reprezentant sau mai mulți care îi poate reprezenta în comun sau separat (art.76 alin.(2) CPC).

Actele procedurale efectuate de către reprezentant în limitele împuternicirilor sale sînt obligatorii pentru persoana reprezentată în măsura în care ele ar fi fost efectuate de ea însăși. Culpă reprezentantului este echivalentă cu culpa părții (art.75 alin.(4) CPC).

În funcție de natura juridică a raporturilor juridice dintre reprezentant și reprezentat, există mai multe feluri de reprezentare:

- 1) **reprezentarea legală**, care se produce în virtutea prevederilor legale cu condiția existenței unor fapte juridice (art. 79 CPC);
- 2) **reprezentarea din oficiu (art. 77 CPC);**
- 3) **reprezentarea contractuală**, are loc atunci cînd între reprezentat și reprezentant s-a produs o înțelegere, de ex., contract de mandat (art.1030 CC) sau contract individual de muncă (art.45 CM);
- 4) **reprezentarea statutară**, conform căreia în calitate de reprezentanți în procesul civil apar conducătorii persoanelor juridice (art. 75 alin. (2) și (3) CPC).

Temeiurile reprezentării judiciare depind de felul acesteia.

Astfel, reprezentarea legală are drept temei relația de rudenie, confirmată în modul corespunzător (prin buletinul de identitate și actul de naștere al copilului sau prin hotărîrea judecătorească de încuviințare a înfierii), actul administrativ de numire a tutorelui sau curatorului, hotărîrea judecătorească și contractul de administrare fiduciară pentru administratorul fiduciar (art.50 CC), actul notarial de numire a custodelui averii succesoriale (art.1555 CC).

Reprezentarea contractuală are ca temei contractul de mandat (art.1030 CC) sau

contractul individual de muncă (art.45 CM), însă, împuternicirile reprezentantului contractual, oricum, trebuie specificate în procură. Reprezentarea coparticipanților de către unul dintre aceștia are drept temei declarația verbală a coparticipanților consemnată în procesul-verbal al ședinței.

Reprezentant în judecată poate fi orice persoană fizică cu capacitate de exercițiu deplină care are împuternicirile respective, legalizate în modul stabilit pentru a susține procesul (art.76 CPC).

Anumite categorii de persoane (prevăzute de art.78 CPC) nu pot fi reprezentanți contractuali în instanța de judecată.

Perfectarea împuternicirilor reprezentantului contractual formulate conform art.80 și 81 CPC depinde de manifestarea de voință a subiectului reprezentat, exigența legală referindu-se la împuternicirile care urmează a fi stipulate expres în procură sub sancțiunea nulității.

Expertul în cadrul procesului civil are un statut deosebit, care este determinat de anumite particularități:

- a) legea stabilește anumite cerințe pe care trebuie se le întrunească persoana care dorește să fie desemnată în calitate de expert, inclusiv obiectivitate și competențe; odată desemnat în această calitate, el poate fi recuzat în condițiile legii (art.149, 151 CPC). După desemnarea persoanei în calitate de expert judiciar, ea devine subiect al raportului procesual civil apărut între expertul desemnat și instanța competentă;
- b) rezolvarea problemelor pentru care a fost dispusă expertiza judiciară, expertul fiind investit cu drepturi și obligații (art.154, 160 CPC);
- c) pe parcursul efectuării expertizei judiciare și în coraport cu instanța de judecată expertul poate să săvârșească doar acele acțiuni procesuale care sînt prevăzute de normele legislației procesuale în vigoare;
- d) persoanele participante la cauză dispun de anumite drepturi cu privire la desemnarea expertului (dreptul de a pune întrebări prin intermediul instanței de judecată -art.152 CPC; dreptul la recuzarea expertului -art.151 CPC);
- e) legea procesuală prevede o formă concretă de prezentare a concluziilor, anume: forma scrisă (art.158 CPC).

Specialistul este un subiect procesual care contribuie la înfăptuirea justiției, asistența pe care acesta o acordă instanței de judecată fiind diferită - de exemplu, pentru a obține modele de scris sau de semnături pentru cercetarea comparată a documentelor sau semnăturilor de pe ele (art.140 alin.(2) CPC), pentru cercetarea probelor materiale (art.142 alin.(2) și art.224, 225 CPC), a reproducerilor înregistrărilor audio-video (art.226 alin.(3) CPC). Pedagogul care, conform art.218 CPC, asistă martorul pînă la 14 ani de asemenea este un specialist necesar pentru înfăptuirea unui act procesual. Specialistul trebuie înștiințat prin citație pentru a participa la ședință (art.102 CPC); el poate fi recuzat sau se poate abține de la participare la proces (art.51 CPC); neprezentarea lui în ședința de judecată poate avea cauză amînarea ședinței (art.207 CPC), cheltuielile specialiștilor în legătură cu prezentarea lor în ședința de judecată se vor compensa în condițiile art.91 și 92 CPC.

Martorul contribuie la înfăptuirea justiției fiind o sursă a probației.

Conform art.132 CPC, martor poate fi orice persoană care nu are interes în proces și

căreia îi sînt cunoscute fapte referitoare la pricină. Din lipsa interesului de orice fel, calitatea de martor nu poate fi dublată de nici o altă calitate procesuală.

În primul rînd, participarea judecătorului la examinarea anterioară a pricinii în calitate de martor este temei de recuzare (art.50 alin.(I) lit.a) CPC).

În al doilea rînd, legea stabilește cine nu poate fi audiat ca martor în judecată. Cele 5 categorii de persoane enumerate în art.133 CPC formează așa-numitul cerc al incompatibilităților pentru calitatea de martor. Legea nu stabilește cert o anumită vîrstă de la care persoana poate depune mărturii, fapt care ne permite să afirmăm că minorii de asemenea pot fi martori. Instanța va stabili în fiecare caz aparte dacă este posibilă audierea persoanelor minore sau cu deficiențe fizice sau mintale, iar legea reglementează o procedură deosebită a audierii lor.

În al treilea rînd, ca noutate legislația procesuală atît penală, cît și cea civilă instituie imunitatea martorilor, adică dreptul de a refuza depunerea mărturiilor. În acest sens, categoriile de persoane menționate în art.134 CPC pot depune mărturii, dar dacă conținutul acestora sînt de natură să afecteze, inclusiv prin prejudicierea morală și materială, soții, logodnicii, rudele menționate în lege sau să dezvăluie secrete profesionale sau comerciale, ori date care le-au cunoscut în exercițiul funcțiunii, aceștia pot refuza să facă depoziții, fără a suporta careva consecințe nefaste. Conform legislației procesual civile (art.135 CPC), martorul trebuie să declare în scris despre motivația refuzului de a face mărturii.

III. Sugestii metodice

A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- noțiunea de reprezentare judiciară;
- temeiurile și felurile reprezentării judiciare (contractuală, legală, oficială);
- împuternicirile reprezentantului în judecată (legalizarea calității și volumul împuternicirilor);
- persoanele care nu pot fi reprezentanți în judecată;
- statutul procesual al expertului;
- drepturile și obligațiile interpretului;
- poziția procesuală a specialistului;
- exigențele procesuale față de martori;
- persoanele care nu pot fi martori în judecată și cele care pot refuza să depună mărturii.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- distinge reprezentarea obligatorie de cea facultativă;
- compara temeiurile diferitelor feluri de reprezentare;
- clasifica împuternicirile reprezentanților contractuali;
- identifica persoanele care nu pot fi reprezentanți în judecată;
- analiza statutul procesual al expertului;
- distinge drepturile și obligațiile interpretului;
- distinge poziția procesuală a specialistului de cea a expertului;

- analiza exigențele procesuale față de martori;
- identifica consecințele refuzului de a depune mărturii.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- soluționa problema reprezentării obligatorii;
- elabora proiecte de acte procesuale perfectate în limitele împuternicirilor reprezentantului;
- întocmi modele de procese-verbale privind audierea martorului;
- decida asupra oportunității audierii expertului în cadrul ședinței de judecată;
- soluționa problema atragerii specialistului în cadrul procesului civil.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte/ probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Asistența juridică garantată de stat	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde - elaborarea articolelor

C. Activități de evaluare

Spete

Speta 1

Grigore a eliberat lui Popescu o procură, prin care l-a împuternicit să-i procure o motocicletă. Deoarece Popescu s-a îmbolnăvit și nu a putut executa personal rugămintea lui Grigore, i-a eliberat lui Bordei o procură de substituție. Procura de substituție a fost autentificată de șeful-adjunct pentru probleme gospodărești al spitalului în care a fost internat Popescu. Bordei a procurat motocicleta dorită de Grigore, însă la un preț mai mare decât cel indicat în procură. Aflînd despre aceasta, Grigore a refuzat să primească motocicleta, declarînd că nu are nici o relație cu Bordei. Bordei s-a adresat în instanța de judecată față de Grigore, solicitînd obligarea lui de a primi motocicleta și de a restitui cheltuielile legate de procurarea, păstrarea și transportarea motocicletei.

1. *Determinați, cum trebuie să procedeze instanța dacă se va constata că cererea de chemare în judecată a fost depusă în numele lui Grigore de către avocatul acestuia ce activează în baza mandatului?*
2. *Soluționați litigiul în fond.*

3. *Speta 2*

Popa A. a participat în calitate de reprezentant legal al fiului ei Daniel în pricina civilă pornită de Cibotaru A. privind recunoașterea dreptului de proprietate la 'A din casa testată de bunica lui Daniel.

După trei zile de la pronunțarea hotărârii judecătorești, Daniel a împlinit 18 ani. În ziua în care expira termenul pentru depunerea apelului, mama lui Daniel a apelat împotriva hotărârii. Instanța de apel a respins cererea ca inadmisibilă din motivul că a fost depusă fără a avea împuterniciri de la fecior. .

Apreciați dacă sînt legitime acțiunile instanței de apel.

Speța 3

Bivol A. locuia împreună cu fiul ei de șase ani Ion într-o odaie de 15 m.p. cu toate comoditățile.

Prin hotărîrea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău, din 24 august 2003 Bivol A. a fost decăzută din drepturile părintești. Înainte de a fi numită tutela pentru fiul Ion, Bivol A., fără acordul organelor de tutelă și curatelă, a făcut schimb de odaie de 13 m.p., fără comodități, astfel înrăutățind condițiile de trai ale feciorului.

Procurorul a acționat-o în judecată, solicitînd recunoașterea nulității schimbului de apartamente. Bunica lui Andrieș, fiind numită tutore al nepotului, a fost atrasă în proces în calitate de intervenient accesoriu.

1. *Apreciați dacă instanța de judecată a determinat corect calitatea procesuală a bunicii lui Ion.*
2. *Formulați argumentat soluția în acest caz.*

3. Speța 4

Polițistul de sector Dorin Donțu a înaintat în judecată o cerere privind limitarea în capacitatea de exercițiu a Parascoviei Curmei. În cerere era indicat că Parascovia Curmei consumă sistematic băuturi alcoolice, nu are grijă de fiica sa, creîndu-i o situație materială și morală dificilă, precum și că conduita Parascoviei Curmei prejudiciază ordinea publică. La cerere petiționarul a anexat concluzia dispenserului narcologic prin care se confirma că Parascovia Curmei suferă de alcoolism cronic și poate fi limitată în capacitatea de exercițiu, precum și materialele privind sancționarea ei administrativă pentru apariția sistematică în stare de ebrietate în locuri publice.

Instanța a fixat termenul de examinare a pricinii și a înștiințat-o pe Parascovia Curmei despre locul, data și ora ședinței de judecată, însă aceasta nu s-a prezentat în ședința de judecată. Ținînd cont de probele prezentate, instanța a decis limitarea Parascoviei Curmei în capacitatea de exercițiu.

1. *Identificați greșelile procesuale admise de către instanța de judecată în pricină dată.*
2. *Stabiliți în ce mod pot fi corectate respectivele greșeli.*

IV. Bibliografie:

1. Калитвин В.В. *Адвокат в гражданском судопроизводстве*. - Воронеж, 1989.
2. Розенберг Я.А. *представительство по гражданским делам в суде и арбитраже*. - Рига, 1981.
3. Шерстюк В.М. *Судевное представительство по гражданским делам*. - Москва: Изд-во Московского ун-та, 1984.
4. Штефан М.И. Дружчаная Е Г Гусев Е В., *Представительство граждан в суде*. - Киев, 1991.

Tema 7. CHELTUIELILE DE JUDECATĂ

I. Obiective de referință:

- să delimiteze felurile cheltuielilor de judecată, analizând în comparație taxa de stat și alte cheltuieli de judecare a pricinii;
- să stabilească cazurile de scutire de taxa de stat, de amânare sau de eșalonare a achitării ei;
- să clarifice aspectele problematice în caz de restituire a taxei de stat;
- să aplice corect regulile procedurale de repartizare a cheltuielilor de judecată între părți și de compensare a lor.

II. Reper de conținut

Taxa de stat este suma percepută de către organele de stat, împuternicite special pentru acest fapt, de la persoanele fizice și juridice, în ale căror interese sînt exercitate acțiuni sau eliberate documente de importanță juridică (art.1 al Legii taxei de stat).

Achitarea taxei de stat, similar termenelor de judecată, are drept scop ordonarea adresărilor fără bună-credință în instanță, întrucît povara suportării cheltuielilor de judecată cade pe seama părții care a pierdut procesul.

În consecință, scopul cheltuielilor de judecată este dublu: **cu caracter compensatoriu și preventiv**.

Conform art.84 CPC, se impune cu taxă de stat:

- fiecare cerere de chemare în judecată (inițială și reconvențională);
- cererea intervenientului principal;
- cererea vizînd pricinile cu procedură specială;
- cererea de eliberare a ordonanței judecătorești;
- cererea de declarare a insolvenței;
- cererea de eliberare a titlului executoriu privind executarea hotărîrilor arbitrate;
- cererea de apel;
- cererea de recurs;
- cererea de revizuire;
- cererea de eliberare a copiilor (duplicatelor) de pe actele judecătorești.

Taxa de stat este de 2 tipuri: **proporțională și fixă (simplă)**.

Taxa de stat se plătește în cotă procentuală - 3% din valoarea acțiunii cu caracter patrimonial sau din suma încasată, dar nu mai puțin de 150 lei de la persoanele fizice și nu mai puțin de 15 salarii minime de la persoanele juridice (270 lei).

Valoarea acțiunii se calculează conform art.87 CPC.

Dacă acțiunea constă din mai multe pretenții de sine stătătoare, taxa de stat se calculează din fiecare pretenție aparte. Valoarea acțiunii se indică de către reclamant. Dacă instanța depistează discordanțe vădite între valoarea indicată și cea reală, ea poate dispune prezentarea de probe în acest scop.

În pricinile nepatrimoniale taxa de stat se calculează în cote procentuale fixe ținîndu-se cont de salariul minim stabilit în republică.

Este necesar a analiza cazurile de scutire de plata taxei de stat (art.85 CPC, art.4 din Legea taxei de stat), de amânare și eșalonare a plății acesteia (art.86 CPC), precum și de

restituire a taxei de stat (art.89 CPC).

Audienții trebuie să cunoască, de asemenea, care cheltuieli suportate de părți și instanță fac parte din cheltuielile de judecare a pricinii. La studierea acestei teme este necesar de a analiza modul de repartizare a cheltuielilor de judecată între părți, inclusiv în cazul renunțării reclamantului la acțiune și încheierii tranzacției de împăcare (art.94, 97 CPC), precum și ordinea de compensare a cheltuielilor suportate de instanța judecătorească (art.98 CPC).

III. Sugestii metodice A.

Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- noțiunea cheltuielilor de judecată în procesul civil;
- felurile cheltuielilor de judecată în procesul civil;
- cazurile de scutire de taxa de stat;
- posibilitățile de amânare și eșalonare a plății taxei de stat;
- temeiurile restituirii taxei de stat;
- esența cheltuielilor de judecare a pricinii;
- regulile de repartizare a cheltuielilor de judecată între părți și compensarea lor.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- distinge taxa de stat de cheltuielile de judecare a pricinii;
- compara diferite moduri de calcul al taxei de stat în funcție de natura juridică a pricinii, felul de procedură și fază procesuală;
- distinge posibilitățile de scutire de taxa de stat;
- compara cazurile de amânare și de eșalonare a achitării taxei de stat;
- distinge cazurile restituirii taxei de stat;
- analiza modalitățile de repartizare a cheltuielilor de judecare a pricinii.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- calcula taxa de stat în diverse situații;
- decide amânarea sau eșalonarea achitării taxei de stat în funcție de circumstanțele pricinii;
- aplica normele procesuale privind scutirea de taxa de stat;
- perfectă încheieri judecătorești privind scoaterea de pe rol, restituirea și de a nu da curs cererii netaxate în modul corespunzător;
- decide asupra repartizării cheltuielilor de judecare a pricinii.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Cheltuielile de judecare a pricinii	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde

C. Activități de evaluareSpețe

Bîrcă și Cucu au convenit să schimbe între ei două tablouri a doi pictori moldoveni vestiți. Potrivit înțelegerii, Bîrcă urma să transmită tabloul la momentul încheierii contractului, iar Cucu - peste 20 de zile, atunci cînd expira termenul de expunere a tabloului la o galerie de artă. Contractul a fost executat. Ulterior, s-a constatat că Cucu i-a transmis lui Bîrcă nu originalul tabloului, ci o reproducere. Părțile au convenit să considere contractul neîncheiat și să-și restituie tablourile primite. Cucu nu a obiectat, însă i-a declarat lui Bîrcă că a dăruit tabloul primit de la Bîrcă lui Ciobanu peste cîteva săptămîni după ce l-a primit.

Bîrcă s-a adresat cu cerere de chemare în judecată către Cucu, solicitînd declararea nulității contractului de donație și aplicarea prevederilor legale cu privire la efectele declarării nulității.

1. *Calculați mărimea taxei de stat ce urmează a fi achitată de reclamant la depunerea cererii de chemare în judecată.*
2. *Soluționați litigiul în fond.*

3. *Speța 2*

Societatea comercială „Versus” S.R.L. s-a adresat cu o cerere de chemare în judecată față de Biroul de avocați „Garștea și Asociații” cu privire la încasarea sumei de 36.000 lei. În acțiune, societatea a indicat că, în baza contractului de prestări servicii juridice, Biroul de avocați s-a obligat să reprezinte interesele societății la judecarea litigiului cu întreprinderea „Ecou” S.A. în instanțele de fond, de apel și de recurs. Potrivit condițiilor contractului, serviciile avocaților urmau să fie achitate după cum urmează: echivalentul în lei a sumei de 3.000 USD (36.000 lei la momentul transferului) - în trei zile de la semnarea contractului. Suplimentar, societatea s-a obligat să achite un onorariu de succes în mărime de 20% din valoarea sumelor restituite pe cale judiciară drept rezultat al acțiunilor avocaților.

Acțiunea intentată în interesele societății „Versus” de către avocați a fost respinsă de prima instanță. Instanța de apel a menținut hotărîrea primei instanțe. La faza recursului, societatea a reziliat contractul cu Biroul de avocați și a angajat un alt avocat.

Judecătoria economică a respins pretențiile societății „Versus” către Biroul de avocați, menționînd că contractul de asistență juridică nu prevede restituirea sumelor

bănești în cazul în care nu se obține o hotărâre favorabilă „Versus” S.R.L. Suplimentar, societatea nu a demonstrat că suma achitată în baza contractului de servicii juridice nu corespunde serviciilor efectiv prestate. Faptul prestării serviciilor (intentarea acțiunii, reprezentarea în ședințe de judecată, întocmirea cererii de apel etc.) se probează prin materialele anexate la dosar și nu se contestă nici de reclamant. Mai mult ca atât, suma achitată de societate reprezintă, potrivit condițiilor contractului, și o garanție de executare de către „Versus” a obligațiilor asumate prin contractul de servicii juridice.

Nefiind de acord cu hotărârea instanței de judecată, „Versus” S.R.L. a depus apel, solicitând concomitent eliberarea de taxa de stat.

1. *Analizați condițiile de eliberare de taxa de stat.*
2. *Soluționați litigiul în fond.*

Speța 3

Compania de audit „Nutar” S.R.L. s-a adresat cu cerere de chemare în judecată către societatea comercială „Nemo” S.R.L. solicitând încasarea sumei de 50.000 lei datorie, 15.000 lei penalitate și 8.700 lei - dobândă legală. În cererea de chemare în judecată reclamantul a indicat că, în baza contractului de prestări servicii nr.123 din 18 octombrie 2006, pîrîtului i-au fost prestate servicii de audit. Potrivit condițiilor contractului, pîrîtul urma să achite costul serviciilor în trei zile bancare de la data prezentării raportului de audit și a actului de prestare a serviciilor. Raportul de audit a fost prezentat la 1 februarie 2007. În pofida acestui fapt, pîrîtul nu a achitat costul serviciilor.

„Nemo” S.R.L. a depus cerere reconvențională, solicitînd recunoașterea nulității contractului de prestări servicii de audit, pentru motivul că „Nutar” S.R.L., contrar prevederilor legii, nu deține licență pentru desfășurarea acestui gen de activitate.

Judecătoria economică de circumscripție a admis cererea reconvențională, recunoscînd nulitatea contractului de prestări servicii de audit. Însă, recunoscînd prestarea de fapt a serviciilor de către compania de audit, a dispus încasarea costului acestora de 50.000 lei. Pretențiile de achitare a penalității și a dobînzii legale de întîrziere au fost respinse. Ambele societăți comerciale au depus apel.

1. *Calculați mărimea taxei de stat ce urmează a fi achitată de părți la depunerea apelului.*
2. *Soluționați litigiul în fond.*

IV. Bibliografie:

1. Hotărîrea Plenului CSJ cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației despre încasarea cheltuielilor de judecată în cauzele civile, nr.25 din 28.06.2004.

Tema 8. DREPTUL LA ACȚIUNE

I. Obiective de referință:

- să delimiteze dreptul la intentarea acțiunii de dreptul la admiterea acțiunii;
- să analizeze fiecare premisă și condiție de exercitare a dreptului la acțiune în sens

- procedural;
- să determine condițiile generale de admitere a acțiunii;
- să identifice particularitățile procedurale de conexare și separare a acțiunilor civile;
- să releve modalitățile de apărare a pîrîtului împotriva acțiunii;
- să justifice fiecare temei de înaintare a acțiunii reconvenționale;
- să evidențieze procedura de exercitare a acțiunii reconvenționale;
- să estimeze impactul asupra procesului a renunțării la acțiune de către reclamant sau intervenient principal, a recunoașterii acțiunii de către pîrît și a încheierii tranzacției de împăcare de către părți;
- să clarifice ordinea procesuală de asigurare a acțiunii;
- să evidențieze specificul modului de aplicare, substituie și anulare a fiecărei măsuri de asigurare a acțiunii;
- să demonstreze particularitățile procedurale de atacare a încheierii de asigurare a acțiunii.

II. Repere de conținut

Acțiunea civilă este o totalitate de mijloace procesuale prevăzute de legea procesuală pentru protecția dreptului subiectiv civil sau a altor interese ce nu se pot realiza decît pe calea justiției.

Acțiunea civilă constă din cîteva elemente care caracterizează natura juridică a acesteia, avînd importanță atît teoretică, cît și practică. Acestea sînt obiectul și temeiul acțiunii civile. Ele sînt prevăzute în legislație la drepturile speciale ale părților (art.60 CPC). **Obiectul acțiunii civile** îl formează pretenția concretă care este formulată în cererea de chemare în judecată și înaintată de către reclamant pîrîtului și în privința căreia instanța urmează să se pronunțe. **Temeiul acțiunii** îl constituie circumstanțele de fapt și de drept pe care reclamantul își întemeiază pretențiile către pîrît. Conform art.166 alin.(2) lit.e) CPC, acestea trebuie indicate obligatoriu în cererea de chemare în judecată.

Ele permit să individualizăm fiecare acțiune civilă și să stabilim, cînd este necesar, dacă este vorba sau nu despre aceeași acțiune civilă. Astfel, dacă într-un litigiu între aceleași părți, cu privire la același obiect și pe aceleași temeiuri s-a emis o hotărîre irevocabilă, atunci respectiva acțiune nu va putea fi examinată repetat. Depistarea unei atare carențe la faza intentării procesului duce, implicit, la refuzul de a primi cererea de chemare în judecată, conform art.169 alin.(l) lit.b) CPC. Dacă totuși procesul a fost pornit greșit, atunci, în baza art.265 alin.(l) lit.b) CPC, instanța va dispune încetarea procesului.

Grație elementelor acțiunii civile pot fi concretizate circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei, determinate limitele probațiunii, volumul drepturilor și obligațiilor procesuale, limitele modificării acțiunii.

Elementele acțiunii sînt interdependente. Temeiul acțiunii, încadrîndu-se în ipoteza normei juridice, determină natura juridică a raportului material litigios din care rezultă pretenția reclamantului, adică obiectul acțiunii.

Dreptul la acțiune este o prerogativă legală prin intermediul căreia orice titular care consideră că i s-a încălcat sau contestat un drept poate sesiza în ordinea cerută de lege instanța de judecată, înaintînd o pretenție material-juridică către o altă persoană.

^Articolul 20 al Constituției Republicii Moldova consacră accesul liber la justiție.

Anume aceasta este accepțiunea procesual-juridică a dreptului la acțiune. În acest sens, orice persoană are dreptul de a se adresa instanței de judecată pentru a-și apăra drepturile. Adică, înaintarea acțiunii civile produce, în primul rând, efectul procesual de a învesti legal instanța cu soluționarea litigiului și, totodată, de a o obliga să-l soluționeze. Pentru a valorifica efectiv dreptul la acțiune în sens procesual trebuie respectate anumite exigențe legale, numite *premise* și *condiții*. În actuala legislație ele sînt consfințite în art.169 și 170 CPC.

În sens material-juridic, dreptul la acțiune semnifică satisfacerea pretențiilor care formează obiectul acesteia. Procesul civil se derulează pentru a stabili dacă pretențiile reclamantului sînt întemeiate și merită să fie satisfăcute. Adică, acțiunea fondată va fi admisă de către instanța de judecată. Admiterea acțiunii de către instanță depinde de justificarea pretențiilor reclamantului în baza normelor de drept material și probarea circumstanțelor de fapt ale acțiunii civile cu ajutorul mijloacelor de probație admisibile și pertinente.

Conexiunea și separarea pretențiilor sînt drepturi care, în virtutea principiului disponibilității, aparțin, în primul rând, reclamantului. Dar și judecătorul este în drept, conform art. 187 CPC, să conexeze printr-o încheiere mai multe pricini dacă sînt întrunite condițiile prevăzute de lege.

Separarea pretențiilor conform art.188 CPC judecătorul o poate face dacă o consideră rațională. În acest sens, din aceeași acțiune civilă pot fi separate anumite pretenții sau pot fi separate acțiunile cîtorva reclamanți sau cele îndreptate împotriva mai multor pîrîți.

Pîrîtul în cadrul acțiunii civile se poate apăra cu ajutorul anumitor mijloace procesuale:

Obiecțiile pîrîtului împotriva acțiunii sînt contraargumentele întemeiate de fapt și de drept prin care pîrîtul combate pretențiile reclamantului. Obiecțiile pîrîtului tind să dovedească că reclamantul nu are dreptul la acțiune nici în sens procesual, nici în sens material.

Acțiunea reconvențională este o modalitate mai complicată și mai rar aplicată de apărare a pîrîtului, care constă dintr-o pretenție separată a pîrîtului împotriva reclamantului ce urmează să fie examinată concomitent cu acțiunea principală.

Acțiunea reconvențională are caracter incidental, fapt care are importanță la stabilirea competenței jurisdicționale teritoriale. Ea poate fi înaintată pînă la emiterea hotărîrii în primă instanță (art.172 CPC), dacă sînt respectate condițiile prevăzute de art.173 CPC.

Renunțarea la acțiune este un act de dispoziție unilateral al reclamantului care are drept scop încetarea procesului. În acest fel, reclamantul renunță la acțiune atît în sens material, cît și în sens procesual. Evident, renunțarea poate fi *totală* sau *parțială*.

Deși reclamantul nu este obligat să explice motivele renunțării la acțiune, instanța este obligată să-i explice consecințele juridice ale respectivului act de dispoziție, pentru a verifica dacă acesta îl conștientizează și nu-i este viciată voința. Renunțarea la acțiune trebuie exprimată în cerere scrisă, adresată instanței, care se anexează la dosar, fapt menționat în procesul-verbal al ședinței (art.121 CPC). Instanța de judecată poate și să refuze printr-o încheiere motivată admiterea renunțării la acțiune, dacă aceasta afectează drepturile altor persoane^

Recunoașterea acțiunii este un act de dispoziție unilaterală a pîrîtului prin care acesta

își exprimă acordul cu pretențiile înaintate de către reclamant și care, de regulă, condiționează admiterea acțiunii.

În acest fel, pîrîtul renunță la apărarea intereselor sale. Ca și în cazul renunțării la acțiune, recunoașterea acesteia poate fi integrală sau parțială, se perfectează printr-o cerere scrisă anexată la materialele dosarului, nu înainte de a verifica dacă voința pîrîtului nu este viciată sau nu este exprimată cu rea-voință. În cazul admiterii de către instanță a recunoașterii acțiunii de către pîrît se va pronunța o hotărîre de admitere a pretențiilor reclamantului (art.212 alin.(5) CPC).

Tranzacția este un contract, care în știința dreptului procesual civil este numit act de dispoziție bilaterală a părților prin care acestea, făcînd concesii reciproce, aplanează litigiul și sting procesul civil.

Prin încheierea unei tranzacții de împăcare părțile dispun nu numai de drepturile materiale ce le aparțin, ci și de mijloacele procesuale, întrucît tranzacția de împăcare va înlocui hotărîrea judecătorească.

Dreptul de a încheia tranzacții de împăcare aparține părților raportului material litigios, inclusiv intervenienților principali, iar persoanele care pornesc procesul din nume propriu în interesele altor persoane (art.71 și 73 CPC) nu dispun de acest drept procesual.

Tranzacția de împăcare poate fi încheiată pe tot parcursul procesului, chiar și la faza executării hotărîrii.

Conform art.265 lit.d) CPC, instanța de judecată dispune încetarea procesului, dacă confirmă o tranzacție de împăcare între părți. Mai mult decît atît, judecătorul trebuie să verifice dacă prin tranzacția de împăcare nu sînt afectate drepturile altor persoane și dacă tranzacția de împăcare nu este expres interzisă de lege^

Asigurarea acțiunii este un act procesual pe care îl dispune instanța la solicitarea participanților la proces în situația în care pot apărea dificultăți în soluționarea cauzei sau executarea hotărîrii ar deveni imposibilă (art.174 CPC).

Asigurarea acțiunii devine posibilă după intentarea procesului, în orice fază a acestuia. Legislația prevede *nelimitativ* măsurile de asigurare a acțiunii, fără a specifica însă care măsuri și în ce cazuri se aplică. Acest lucru îl decide judecătorul în funcție de solicitarea părții interesate și de circumstanțele cauzei aflate pe rol. Legea nu interzice aplicarea în cumul a cîtorva măsuri de asigurare a acțiunii.

Pentru ca asigurarea acțiunii să-și atingă obiectivele, cererea respectivă se soluționează prin emiterea unei încheieri în ziua depunerii fără a-l înștiința pe pîrît sau pe alți participanți la proces. Aceasta este o excepție justificată de la principiul publicității. Mai mult decît atît, ea urmează să fie-executată imediat (art.177,178 CPC).

Normele procesuale prevăd substituirea unei măsuri de asigurare prin alta și anularea măsurilor de asigurare a acțiunii (art.179 și 180 CPC). Dacă prima posibilitate se valorifică doar la cererea participanților la proces, atunci anularea măsurii de asigurare a acțiunii poate fi dispusă și din oficiu, atît de către instanța care a aplicat-o, cîtși de către instanța care examinează cauza la moment. Dacă la pronunțarea hotărîrii sau ulterior judecătorul nu dispune anularea măsurii de asigurare a acțiunii, atunci, chiar dacă acțiunea este respinsă, măsura de asigurare a acesteia va rămîne valabilă pînă la rămînerea hotărîrii definitive. În cazul admiterii acțiunii măsura de asigurare a acesteia se va păstra pînă la faza executării hotărîrii.

Instituția asigurării acțiunii nu urmărește doar scopul apărării intereselor reclamantului, ci și ale pîrîtului. Anume din acest considerent, instanța va putea cere

reclamantului să depună o cauțiune a prejudiciilor care ar putea fi cauzate pîrîtului prin asigurarea acțiunii (art.182 CPC). Această măsură procesuală este o noutate pentru practica judiciară a Republicii Moldova. Pîrîtul, la rîndul său, poate înainta împotriva reclamantului o acțiune de recuperare a prejudiciilor cauzate prin asigurarea unei acțiuni care a fost respinsă prin hotărîre irevocabilă.

Încheierea de asigurare a acțiunii poate fi atacată cu recurs, act care nu suspendă executarea încheierii. Încheierile de substituire a măsurilor de asigurare a acțiunii sau de anulare a asigurării acțiunii de asemenea pot fi atacate cu recurs. Însă, în acest caz, executarea lor se suspendă (art.181 CPC).

III. Sugestii metodice

A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie sa cunoască:

- definiția acțiunii civile;
- dreptul la acțiune în accepțiune procesuală și în sens material;
- caracteristica premiselor și condițiilor de exercitare a dreptului la acțiune în sens procesual;
- noțiunea și felurile obiecțiilor pîrîtului;
- temeiurile înaintării acțiunii reconvenționale;
- actele de dispoziție ale părților;
- esența modificării acțiunii de către reclamant;
- procedura operării și efectul renunțării la acțiune;
- efectele juridice ale recunoașterii acțiunii de către pîrît;
- caracteristica tranzacției de împăcare;
- măsurile de asigurare a acțiunii;
- procedura de examinare a cererii de asigurare a acțiunii;
- procedura anulării măsurilor de asigurare a acțiunii;
- repararea prejudiciului cauzat pîrîtului prin asigurarea acțiunii.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- distinge dreptul la acțiune în sens procesual de sensul material al dreptului la acțiune;
- compara premisele și condițiile dreptului la acțiune în sens procesual;
- distinge efectele nerespectării premiselor și condițiilor dreptului la acțiune;
- analiza modalitățile de apărare a pîrîtului;
- delimita temeiurile exercitării dreptului la acțiune reconvențională;
- compara efectele juridice ale actelor de dispoziție ale părților;
- analiza procedura privind asigurarea acțiunii;
- compara anularea și atacarea măsurilor de asigurare a acțiunii.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- întocmi cereri în funcție de respectarea premiselor și condițiilor de exercitare a dreptului la acțiune;
- decide în privința refuzului sau restituirii cererilor de chemare în judecată;
- aplica normele procedurale privind posibilitatea sau obligativitatea primirii

- acțiunii reconvenționale;
- decide în privința admiterii renunțării reclamantului la acțiune;
- omologa tranzacții de împăcare;
- perfecta încheieri privind aplicarea diferitelor măsuri asigurătorii ale acțiunii civile;
- anula, conform normelor procedurale, măsura de asigurare a acțiunii civile;
- decide în privința substituirii acțiunii civile.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Acțiunea reconvențională	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde
Asigurarea acțiunii	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde

C. Activități de valoare

Speta 1

Societatea comercială „Bilux” S.R.L. a închiriat de la societatea comercială „Bigon” S.R.L. construcția nelocativă pentru un termen de 40 de luni. Locatarul, fără acordul locatarului, dar având autorizațiile tuturor autorităților competente, a construit o anexă la această construcție, cu o suprafață de 80 m². Peste 2 ani, „Bigon” S.R.L. a încheiat contractul de vânzare-cumpărare a construcției societății comerciale „Bust” S.A. Noul proprietar a cerut evacuarea „Bilux” S.R.L. din construcția pe care o închiria în legătură cu faptul că are nevoie pentru a o utiliza în activitatea proprie.

Locatarul a obiectat, invocând faptul că contractul este valabil încă 16 luni și, suplimentar, la sfârșitul termenului el intenționa să procure această construcție.

„Bust” S.A. a depus cerere de chemare în judecată la Judecătoria economică de circumscripție, solicitând evacuarea „Bilux” S.R.L. și repararea daunelor de la „Bigon” S.R.L. „Bilux” S.R.L. a depus acțiune reconvențională față de „Bigon” S.R.L., solicitând costul anexei construite. În argumentarea cererii reconvenționale, „Bilux” S.R.L. a invocat că această construcție nu va putea trece în proprietatea „Bigon” S.R.L., deoarece Codul civil interzice donația între societățile comerciale, iar, pe de altă parte, aceasta ar însemna o îmbogățire fără justă cauză.

1. *Determinați cazurile în care poate fi înaintată acțiunea reconvențională.*
2. *Identificați corelația dintre acțiunea reconvențională și referință.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

Speța 2

Cețățeanul Fusu a încheiat cu magazinul de mărfuri casnice un contract de vânzare-cumpărare a unui frigider „Zanussi”. Potrivit contractului, frigiderul trebuia livrat în 10 zile de la momentul semnării contractului. Prețul a fost plătit integral la data semnării contractului. Contrar prevederilor contractului, magazinul nu a predat frigiderul în termenul stabilit, explicând prin faptul că au apărut anumite probleme la vamă. Totodată, cumpărătorul a fost înștiințat că va primi frigiderul încă peste 10 zile. În cele din urmă, frigiderul a fost predat lui Fusu peste 28 de zile din momentul achitării lui.

A doua zi după predare, Fusu a înaintat o reclamație în temeiul Legii privind protecția consumatorului, solicitând de la magazin achitarea penalității în mărime de 5% pentru fiecare zi de întârziere. Administrația magazinului a acceptat reclamația de principiu, însă a insistat să achite penalitatea doar pentru 13 zile, deoarece Fusu nu a obiectat împotriva prelungirii termenului de livrare cu 10 zile. Cumpărătorul a acceptat suma propusă și a renunțat la celelalte pretenții.

Peste 10 zile, Fusu s-a adresat cu o cerere magazinului, solicitând schimbarea frigiderului pe unul de o culoare mai închisă, care exista la depozitul magazinului. Magazinul a refuzat să satisfacă această cerință a cumpărătorului.

Fusu s-a adresat cu o acțiune în instanță, solicitând preschimbarea frigiderului, încasarea penalității și repararea daunelor pentru prejudiciul moral. Mai târziu, reprezentantul lui Fusu și-a modificat cerințele, solicitând rezolvarea contractului de vânzare-cumpărare.

1. *Stabiliți cine este în drept să modifice obiectul acțiunii.*
2. *Evaluați efectele modificării obiectului acțiunii.*

Speța 3

3. *Soluționați litigiul în fond.*

4. Speța 3

Spătaru a procurat de la Bordei o motocicletă „Honda” la prețul de 45.000 lei. Potrivit condițiilor contractului de vânzare-cumpărare, prețul urma să fie achitat integral nu mai târziu de 6 luni din momentul semnării contractului. Peste 7 luni, Bordei a solicitat de la Spătaru să i se achite prețul. Spătaru a declarat că la moment nu are banii necesari, iar motocicleta a dăruit-o verișorului său, Grecu.

Bordei s-a adresat în instanța de judecată, solicitând de la Spătaru achitarea prețului sau restituirea motocicletei. În ședința de judecată, avocatul lui Bordei a concretizat pretențiile, solicitând încasarea în mod solidar de la Spătaru și Grecu a sumei de 45.000 lei, a dobânzii de întârziere, calculate de la data semnării contractului pînă în ziua adresării în instanța de judecată, sau dispunerea întoarcerii motocicletei de la Grecu.

1. *Indicați limitele judecării litigiului.*
2. *Determinați obiectul acțiunii.*
3. *Caracterizați specificul dispozitivului hotărîrii judecătorești în pricina descrisă.*
4. *Soluționați litigiul în fond.*

5. *Speța 4*

6. *Popescu a plasat în ziarul local un anunț despre faptul că a pierdut ceasul de buzunar cu lăncișor (caracterizînd detaliat ceasul și lăncișorul) și a promis o recompensă celui care îi va restitui ceasul. Peste trei zile, o cunoștință mai veche de a lui Popescu, Mîțu, i-a adus ceasul, spunîndu-i că l-a găsit la bazin, unde aceștia au fost împreună. Popescu a luat ceasul, mulțumindu-i lui Mîțu pentru serviciu.*

Peste o zi, Mîțu a aflat despre anunțul de recompensă plasat de Popescu și i-a cerut acestuia din urmă achitarea recompensei. Popescu a refuzat, explicînd că, în primul rînd, Mîțu a acționat fără a ști despre recompensă și, suplimentar, recompensa a fost stabilită pentru restituirea ceasului cu lăncișor, iar Mîțu a restituit doar ceasul. Mîțu s-a adresat în instanța de judecată.

1. *Indicați conținutul cererii de chemare în judecată și acțiunile judecătorului la primirea acesteia.*
2. *Caracterizați efectele încălcării premiselor și a condițiilor dreptului la acțiune.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

Speti 5

Gîdei Mihai Leonti a înaintat în instanță cerere către Gîdei Măria Dumitru despre desfacerea căsătoriei înregistrate la 14 noiembrie 2005 la Primăria Alexandreni, r-nul Sîngerei, sub nr.46.

În motivarea cererii reclamantul a indicat că a înregistrat căsătoria în anul 1992, în urma căsătoriei au trei copii minori care locuiesc cu pîrîta, la moment viața în comun a eșuat, nu găsesc soluții comune la rezolvarea problemelor familiale, în familie permanent se iscă certuri, neînțelegeri. De aceea, consideră că familia nu poate fi păstrată, fapt ce l-a determinat să prezinte cerere în instanța de judecată.

Pîrîta Gîdei Măria Dumitru în ședința judiciară a declarat că nu este de acord cu desfacerea căsătoriei și că ar dori să discute despre problemele apărute cu soțul său Gîdei M.L., la acel moment cerînd termen de împăcare. În perioada termenului de împăcare reclamantul era întors acasă și ei s-au împăcat, apoi soțul a plecat din nou la lucru peste

hotare.

Instanța a considerat acțiunea reclamantului nefondată și a respins-o.

Peste 2 ani, Gîdei Maria Dumitru a solicitat în judecată desfacerea căsătoriei și partajul averii, invocînd aceleași considerente pe care le-a utilizat anterior soțul său. Consideră că, în pofida eforturilor sale de a păstra familia, căsătoria s-a destrămat.

Instanța a refuzat în primirea cererii de chemare în judecată din cauza că anterior a fost pronunțată deja o hotărîre pe aceeași pricină, între aceleași părți, avînd același obiect și aceleași temeieri.

1. *Apreciați acțiunile instanței de judecată.*
2. *Determinați dacă s-a încălcat sau nu în acest caz dreptul la acțiune.*

IV. Bibliografie:

Hotărîri ale Plenului Curții Supreme de Justiție

1. Hotărîrea Plenului CSJ cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a legislației ce reglementează asigurarea acțiunii la judecarea cauzelor civile, nr.32 din 24.10.2003.

Literatura recomandată

1. Durac Gh. *Drept procesual civil. Actele de dispoziție ale părților in procesul civil.* - Iași: Polirom, 1999.
2. Вершинин А. П. *Выбор способа Защиты гражданских прав.* СПб, 2000.
3. ЖИЛИН Г А. *Цели гражданского судопроизводства и их реализация, в суде первой инстанции.* - Москва, 2000.
4. Матиевский Н.Д. *Научное наследие.* - Краснодар, 2002.
5. Осокина.Л Г. *Иск (теория и практика).* - Москва, 2000.
6. Осокина Л Г. *Право на защиту в исковом судопроизводстве.* - Томск, 1990.

Tema 9. PROBAȚIUNEA JUDICIARĂ ȘI PROBELE

I. Obiective de referință:

- să determine probele judiciare în diverse accepțiuni;
- să stabilească criteriile de identificare a obiectului probațiunii;
- să califice în diferite categorii de cauze regulile de distribuire a sarcinii probațiunii;
- să analizeze în comparație faptele care nu se cer a fi dovedite;
- să justifice rolul prezumțiilor probante în repartizarea sarcinii probației;
- să identifice rolul instanței de judecată în procesul de probațiune;
- să aprecieze în diferite situații de caz diverse mijloace de probațiune din punctul de vedere al pertinentei și admisibilității acestora;
- să analizeze temeiurile și procedura asigurării probelor înainte și după pornirea procesului civil;
- să demonstreze procedura de înaintare și de îndeplinire a delegațiilor judecătorești.

II. Repere de conținut

Probațiunea judiciară este activitatea logico-juridică pe care o desfășoară participanții la proces și, tangențial, instanța de judecată, îndreptată spre aflarea informației veridice despre circumstanțele de fapt ale apariției, modificării și stingerii raporturilor juridice, înfăptuită într-o anumită formă procesuală.

Art.117 CPC definește probele ca elemente de fapt, dobândite în modul prevăzut de lege, care servesc la constatarea circumstanțelor ce justifică pretențiile și obiecțiile părților, precum și a altor circumstanțe importante pentru justa soluționare a pricinii.

În doctrină, *probele* sînt definite ca **informații pertinente care direct sau indirect pot confirma sau infirma faptele ce au importanță pentru soluționarea justă a cauzei, exprimate într-o anumită formă procesuală, care sînt administrate într-o consecutivitate procesuală stabilită de lege.**

Natura juridică a probelor este triplă.

În primul rînd, probele au un anume *conținut* - informațiile despre circumstanțele cauzei.

În al doilea rînd, au o *formă procesuală*, numită mijloc de probație, care garantează veridicitatea informației. În acest sens, legislația procesual civilă a Republicii Moldova enumeră următoarele mijloace de probație:

- 1) explicațiile părților și ale altor persoane interesate;
- 2) depozițiile martorilor;
- 3) înscrisurile;
- 4) probele materiale;
- 5) înregistrările audio-video;
- 6) concluziile expertului.

În al treilea rînd, probele trebuie să urmeze o anumită *ordine de administrare*. Conform art.117 alin.(3) CPC, datele obținute cu încălcarea legii nu au putere de probațiune și nu pot fi puse de instanță în temeiul hotărîrii.

Obiectul probației îl formează totalitatea faptelor juridice la care fac referire părțile în

pretențiile și obiecțiile lor, precum și alte circumstanțe importante pentru soluționarea justă a cauzelor.

Cert este că în procesul probației urmează a fi dovedite diferite fapte după conținutul material-juridic și semnificația procesual-juridică. De aceea, ele urmează a fi grupate în:

- 1) fapte cu caracter material-juridic;
- 2) fapte care au semnificație exclusiv procesuală;
- 3) fapte probatorii - probele concludente care dovedesc, la rîndul lor, anumite fapte.

Din cadrul obiectului probației sînt excluse anumite fapte. Acestea sînt faptele de notorietate publică, faptele prejudicial stabilite (art.123 alin.(1)-(3) CPC), precum și faptele recunoscute expres (art.131 alin.(4) CPC) sau tacit (art.123 alin.(6) CPC).

Conform art.118 alin.(1) CPC, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă ... dacă legea nu dispune altfel. Aceasta este regula generală de care se ține cont în procesul probațiunii. Instanța nu poate refuza examinarea cererii sau nu poate dispune încetarea procesului din cauza lipsei sau insuficienței de probe. În toate cazurile cînd nu există alte impedimente procesuale instanța trebuie să soluționeze cauza chiar dacă procesul probațiunii prezintă careva dificultăți. De regulă, în asemenea cazuri instanța determină definitiv obiectul probațiunii și propune părților prezentarea de probe (art.118 alin.(3) și (5) CPC).

Ca excepții de la regula generală de repartizare a sarcinii probațiunii sînt prezumțiile probante.

Prezumțiile probante sînt niște presupuneri consacrate în lege privind existența sau inexistența unui fapt pînă la proba contrarie. Conform art.123 alin.(4) CPC, faptele care, conform legii, sînt prezumate a fi stabilite se cer a fi dovedite de persoana în favoarea căreia se prezumă.

Volumul probelor necesare și administrate în cadrul examinării unei cauze civile concrete necesită respectarea regulilor privind relevanța și admisibilitatea acestora (art.121 și 122 CPC).

Pertinența presupune, pe de o parte, cercetarea tuturor probelor necesare examinării și soluționării cauzei civile, pe de altă parte - excluderea probelor care nu au legătură cu cauza. Conform regulii privind relevanța, probele trebuie să fie necesare și suficiente.

Conform art.121 CPC, instanța de judecată reține spre examinare și cercetare numai probele pertinente care confirmă, combat ori pun la îndoială concluziile referitoare la existența sau inexistența de circumstanțe, importante pentru soluționarea justă a cazului. Această normă este adresată instanței de judecată; or, ceilalți subiecți ai procesului probațiunii pot da greș în determinarea relevanței.

Deși legea specifică că instanța „retine spre examinare si cercetare”, aceasta nu înseamnă că despre probele impertinente nu se pomenește în hotărîrea judecătorească. Conform art.241 alin.(4) CPC, în motivarea hotărîrii se indică „argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe”, iar acestea pot fi respinse și din cauza impertinenței.

Evident că legea nu poate prevedea probele pertinente pentru fiecare cauză concretă, de aceea procesul de calificare a unei probe ca fiind pertinentă se desfășoară în 2 etape:

- în primul rînd, din normele dreptului material se determină obiectul probației;
- în al doilea rînd, se decide în ce măsură proba sau probele administrate pot confirma, combate ori pune la îndoială faptele ce formează obiectul probației.

Prin relevanță se subînțelege legătura causală între conținutul probei (informației) și faptele care fac parte din obiectul probațiunii.

Dacă relevanța probelor se referă la calitatea conținutului acestora, atunci admisibilitatea lor are incidență asupra formei procesuale de administrare, adică asupra caracterului mijloacelor procesuale de probație. Art.122 CPC nu se referă la conținutul probei, adică la informația pe care o utilizăm, ci la mijloace de probație.

Doctrinarii procesualiști sînt unanim de acord că admisibilitatea probelor este o noțiune care semnifică corespunderea exigențelor legale ale sursei de informație cu forma procesuală a acesteia.

Admisibilitatea probelor în procesul civil depinde de influența pe care o au normele dreptului material, în special civil, asupra procedurii. Regulile de admisibilitate sînt preluate din dreptul material, de aceea art.122 alin.(2) CPC stabilește că „admisibilitatea probelor se determină în conformitate cu legea în vigoare la momentul eliberării lor”.

Aprecierea probelor este activitatea subiecților probațiunii care decurge în baza legilor logicii și în condițiile stabilite de normele juridice și se referă la determinarea relevanței, admisibilității, veridicității, suficienței și interconexiunii probelor.

Aprecierea probelor o pot înfăptui și participanții la proces atunci cînd se expun asupra probelor, în special în cadrul susținerilor verbale. Acest fel de apreciere poartă caracter de recomandare, de aceea instanța nu este obligată să țină cont de ea.

Aprecierea autoritară o face instanța după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

III. Sugestii metodice

A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- noțiunea și scopul probațiunii judiciare;
- noțiunea de probă judiciară;
- noțiunea de obiect al probațiunii;
- faptele care nu se cer a fi dovedite;
- regulile de repartizare a sarcinii de probațiune între părți;
- rolul instanței de judecată în reclamarea probelor necesare pentru a dovedi faptele esențiale ale pricinii;
- noțiunea și importanța prezumțiilor probante;
- clasificarea probelor în primare și secundare, directe și indirecte, verbale și scrise, personale și materiale;
- relevanța probelor și admisibilitatea mijloacelor de probă;
- regulile comune pentru aprecierea probelor;
- felurile mijloacelor de probă;
- temeiurile pentru asigurarea probelor;
- procedura de înaintare și de îndeplinire a delegațiilor judecătorești.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- determina obiectul de probațiune în pricinile concrete;
- distinge faptele notorii de cele prejudicial stabilite;

- compara impactul prezumțiilor probante în cadrul procesului de probațiune;
- clasifica probele judiciare în funcție de diverse criterii;
- analiza relevanța și admisibilitatea probelor în cadrul procesului civil;
- distinge regulile comune pentru aprecierea probelor;
- compara mijloacele de probație existente în cadrul procedurii civile;
- distinge asigurarea probelor până la pornirea procesului și după intentarea procesului;
- compara efectele juridice ale numirii delegațiilor judecătorești în interiorul statului și peste hotarele lui.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- determina circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a pricinii;
- coordona acțiunile procesuale ale părților și ale altor participanți la proces în procesul de probațiune;
- reclama probe la solicitarea părților;
- decide asupra relevanței și admisibilității probelor în cadrul procesului civil;
- cerceta mijloacele de probă administrate în cadrul dezbaterilor judiciare;
- aprecia probele după intima convingere în conformitate cu legea.

B Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Pertinența și admisibilitatea suporturilor electronice de informații ca mijloace de probă	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde - elaborarea articolelor
Rolul prezumțiilor probante în cadrul repartizării sarcinii probației	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde - elaborarea articolelor
Aprecierea probelor	Referate / Rezumate Proiecte de hotărâre Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - elaborarea articolelor - participarea la mese rotunde

C. Activități de evaluare

Speta 1

La 23 decembrie 2006 Bogatu și Popa au înregistrat la Camera înregistrării de Stat o societate comercială în formă de Societate cu Răspundere Limitată, cu un capital social de 5.400 lei. Fiecare asociat deține câte 50% de părți sociale. La momentul înregistrării, asociații au subscris 40% din capitalul social.

După înregistrare, fiecare asociat a vărsat cu titlu de împrumut societății câte 10.000 USD. În rezultatul activităților comerciale reușite, societatea comercială a procurat un imobil cu o valoare totală de 1.000.000 USD. La 15 iulie 2007 Bogatu a divorțat cu soția, înregistrând desfacerea căsătoriei la Oficiul de Stare Civilă. Ulterior, fosta soție a lui Bogatu s-a adresat cu o cerere de chemare în judecată în Judecătoria Centru, mun. Chișinău, referitor la partajul bunurilor proprietate comună, inclusiv a cotei-părți deținute în societatea comercială.

La 2 săptămâni după intentarea acțiunii de partaj a bunurilor comune, Popa a depus la

Judecătoria economică de circumscripție o cerere de excludere a asociatului Bogatu din componența asociațiilor societății comerciale, pe motivul neachitării părții sociale la care acesta s-a obligat prin actul de constituire. În cadrul ședinței de la Judecătoria Centru, fosta soție a lui Bogatu a solicitat conexarea acestor dosare într-o singură procedură. Prin încheierea Judecătoriei Centru s-a decis conexarea pretențiilor și examinarea lor de către Judecătoria economică de circumscripție.

1. *Stabiliți condițiile în care se admite conexarea pretențiilor.*
2. *Determinați obiectul probațiunii și probele admisibile pentru dovedirea lor.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

4. *Speța 2*

La 30 decembrie 2003, Bostan (cumpărător) a semnat cu Vîntu (vînzător), în formă autentică, contractul de vînzare-cumpărare a casei de locuit cu suprafața totală de 600 nr la prețul de 300.000 Euro. Potrivit condițiilor contractuale, prețul vînzării a fost achitat anterior semnării contractului. Contractul a fost înregistrat în registrul bunurilor imobile. La 3 ianuarie 2005, Bostan se adresează cu acțiune în Judecătoria Centru, mun. Chișinău, solicitând evacuarea lui Vîntu din imobilul menționat și dispunerea încasării de la el a sumei de 12.000 Euro în calitate de plată a chiriei pentru toată perioada de la semnarea contractului de vînzare-cumpărare și pînă la data adresării în instanța de judecată.

Vîntu a depus acțiune reconvențională, solicitând declararea nulității contractului de vînzare-cumpărare, fiind considerat drept simulat și recunoașterea existenței între părți a raporturilor de gaj. În argumentarea cererii reconvenționale, Vîntu a invocat faptul ca la data de 30 decembrie 2003 a împrumutat de la Bostan suma de 250.000 Euro pentru un an de zile, cu o dobîndă de 12% anual. Deoarece Bostan a insistat, părțile au întocmit un contract de vînzare-cumpărare și nu un contract de împrumut, a cărui executare să fie garantată prin gaj. Drept dovadă, Vîntu a prezentat recipisa eliberată de Bostan la data semnării contractului de vînzare-cumpărare, prin care acesta garantează întoarcerea dreptului de proprietate asupra casei de locuit, în cazul în care Vîntu va restitui suma de 300.000 Euro într-un an de la momentul cînd i-au fost transmiși. Totodată, Vîntu a prezentat și o copie de pe recipisa eliberată de el lui Bostan, prin care recunoaște obligația sa pecuniară în valoare de 300.000 Euro, precum și faptul că dacă nu va restitui suma în termen de un an, nu va avea nici un fel de pretenții față de casa de locuit. Un alt argument al lui Vîntu a fost că de la semnarea contractului de vînzare-cumpărare și pînă la adresarea în instanța de judecată el a trăit nestingherit în casa de locuit, iar Bostan nu a solicitat niciodată să elibereze casa.

Judecătoria Centru a admis integral acțiunea lui Bostan și a respins cererea reconvențională. Motivînd respingerea cererii reconvenționale, instanța de judecată a indicat că gajul, în calitate de mijloc de garantare a executării obligațiilor, reprezintă o obligație accesorie, care nu poate exista în lipsa obligației principale. Bostan a depus cerere de apel.

1. *Determinați obiectul probațiunii și probele admisibile pentru dovedirea lor.*
2. *Soluționați litigiul în fond.*

3. Speța 3

Societatea comercială X s-a adresat cu o cerere de chemare în judecată către societatea comercială Y prin care cere încasarea sumei de 7.000 lei în calitate de plată pentru servicii de păstrare a 5 tone de grâu. În motivarea acțiunii, reclamantul a invocat că, în baza unei înțelegeri verbale între directorii acestor două societăți, societatea X s-a obligat să asigure păstrarea grâului pentru o perioadă de 6 luni. Părțile nu au discutat despre prețul contractului, însă suma solicitată este una obișnuită pentru serviciile de depozitare prestate de reclamant. Suplimentar, reclamantul solicită încasarea unei penalități, în mărime de 1% din suma datorată pentru fiecare zi de întârziere. Această penalitate este stabilită de regulamentul cu privire la prestarea serviciilor de păstrare, aprobat prin ordinul directorului societății comerciale X.

Societatea Y a înaintat acțiune reconvențională, prin care a cerut restituirea a 5500 kg grâu. În acțiune, societatea Y, care este o gospodărie agricolă, a invocat faptul că a încheiat cu Societatea X un contract verbal de împrumut, pentru o perioadă de 6 luni. Părțile au convenit că Societatea X va achita o dobândă egală cu 500 kg grâu. Deși din factura fiscală se poate deduce doar faptul livrării grâului (nu și temeiul juridic al livrării), societatea X afirmă că între părți au existat, cu certitudine, raporturi juridice de împrumut, fapt care se dovedește prin aceea că societatea X este producător de produse de panificație.

1. *Clarificați în ce formă se încheie contractul de depozit și contractul de împrumut.*
2. *Determinați obiectul probațiunii și probele admisibile pentru dovedirea lor.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

IV. Bibliografie:

1. Ciochină-Barbu I. *Drept procesual civil. Expertiza judiciară.* - Iași: Junimea, 2001.
2. Deleanu I., Mărgineanu V. *Prezumțiile în drept.* - Cluj-Napoca: Dacia, 1981.
3. Боннер А.Т. *Установление обстоятельств гражданских дел.* - Москва, 2000.
4. Васильев С.В. *Доказывание и доказательства по делам о возмещении вреда, причиненного личности.* - Харьков, 2000.
5. Вершинин А.П. *Электронный документ: правовая форма и доказательство в суде.* - Москва, 2000.
6. Власов Н.А. *Адвокат как субъект доказывания в гражданском и арбитражном процессе.* - Москва, 2000.
7. Сахнова Т.В. *Судебная экспертиза.* - Москва, 2000.
8. *Справочник по доказыванию в гражданском судопроизводстве /* Под. ред. И.В. Решетниковой. - Москва, 2002.

Tema 10. CĂILE DE ATAC ÎN PROCEDURA CIVILĂ

I. Obiective de referință:

- să clasifice căile de atac în funcție de condițiile de exercitare, competența de a se pronunța, efectele pe care le produce asupra posibilităților de executare;
- să identifice regulile comune privind folosirea căilor de atac;
- să analizeze în comparație elementele (subiecții, obiectul, temeiul) apelului, recursului împotriva hotărârilor fără drept de apel, recurs împotriva deciziilor date în apel;
- să stabilească competența examinării cererilor de apel, recurs împotriva hotărârilor fără drept de apel, recurs împotriva deciziilor date în apel;
- să delimiteze căile de atac în funcție de efectul suspensiv asupra executării;
- să estimeze limitele judecării apelului, recursului împotriva hotărârilor fără drept de apel, recurs împotriva deciziilor date în apel;
- să evidențieze împunericile instanței de apel, recurs împotriva hotărârilor fără drept de apel, recurs împotriva deciziilor date în apel;
- să argumenteze temeiurile pentru casarea sau modificarea hotărârii de către instanța de apel, recurs împotriva hotărârilor fără drept de apel, recurs împotriva deciziilor date în apel.

II. Repere de conținut

Căile de atac sînt mijloace procesuale prin intermediul cărora se poate solicita verificarea legalității și temeiniciei hotărârilor judecătorești și, în final, remedierea erorilor săvîrșite.

În esență, controlul judiciar este dreptul și obligația instanțelor ierarhic superioare de a verifica, în condițiile și cu procedura prevăzută de lege, legalitatea și temeinicia hotărârilor pronunțate de instanțele judecătorești inferioare lor și de a casa sau modifica acele hotărâri ce sînt greșite sau de a le confirma pe cele care sînt legale și temeinice.

Potrivit Codului de procedură civilă, în Republica Moldova pot fi valorificate următoarele căi de atac:

- apelul - Titlul III, Capitolul 37;
- recursul împotriva hotărârilor și încheierilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea apelului - Titlul III, Capitolul 38, Secțiunea 1;
- recursul împotriva deciziilor instanței de apel - Titlul III, Capitolul 38, Secțiunea 2;
- revizuirea hotărârilor - Titlul III, Capitolul 39.

Astfel, apelul îl pot declara persoanele prevăzute de lege dacă acestea pur și simplu nu sînt de acord cu hotărîrea primei instanțe. Deși capitolul care reglementează apelul nu conține un articol referitor la temeiurile acestuia, în art.365 CPC este specificat că cererea de apel trebuie să conțină motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază apelul, iar art.386, 387, 388 CPC detaliază temeiurile casării sau modificării hotărîrii în instanța de apel.

Pentru recurs fără apel art.400 CPC stabilește temeiurile declarării și casării hotărîrii. În principiu, acestea sînt identice cu cele ale casării hotărîrii în apel. Este vorba de următoarele cazuri:

- Nu au fost constatate și elucidate pe deplin circumstanțele care au importanță pentru soluționarea pricinii în fond;
- Nu au fost dovedite circumstanțele considerate de prima instanță ca fiind stabilite;
- Concluziile instanței expuse în hotărâre sînt în contradicție cu circumstanțele pricinii;
- Au fost încălcate sau aplicate greșit normele de drept material și normele de drept procesual.

Recursul împotriva deciziilor instanței de apel se declară în corespundere cu art.432 CPC, care face referire la temeiurile referitoare exclusiv la legalitatea de ordin material și/sau procedural a deciziilor curților de apel.

Apelul este de competența curților de apel de drept comun sau specializate (art.358 CPC).

Conform art.399 CPC, examinarea recursului împotriva hotărîrilor pentru care nu este prevăzută calea apelului ține de competența:

- Curților de apel - dacă se atacă hotărîrile primei instanțe fără drept de apel;
- Colegiului civil și de contencios administrativ sau a Colegiului economic al CSJ - dacă se atacă hotărîrile curților de apel respective emise în prima instanță.

Examinarea recursului împotriva deciziilor instanței de apel ține de competența Curții Supreme de Justiție (art.431 CPC).

III. Sugestii metodice A.

Activități de ordare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie sa cunoască:

- definiția căilor de atac;
- clasificarea căilor de atac;
- elementele căilor de atac;
- termenele de exercitare a căilor de atac;
- competența instanțelor judecătorești în examinarea căilor de atac;
- limitele de judecare a fiecărei căi de atac;
- specificul procedural de examinare a fiecărei căi de atac;
- împuternicirile instanțelor de apel, recurs împotriva hotărîrilor și încheierilor pentru care nu este prevăzută calea apelului și de recurs împotriva deciziilor instanței de apel.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- defini noțiunea căilor de atac împotriva hotărîrilor judecătorești;
- identifica categoriile căilor de atac în procedura civilă a Republicii Moldova;
- descrie reguli comune privind exercitarea căilor de atac;
- clasifica căile de atac în funcție de diferite criterii;
- evidenția particularitățile fiecărei căi de atac;
- analiza elementele (subiecții, obiectul, temeiul) fiecărei căi de atac;
- stabili competența de examinare a apelului, recursului împotriva hotărîrilor și încheierilor pentru care nu este prevăzută calea apelului și recursului împotriva

deciziilor instanței de apel;

- caracteriza modul de atacare a încheierilor primei instanțe;
- determina limitele de judecare a apelului, recursului împotriva hotărârilor și încheierilor pentru care nu este prevăzută calea apelului și recursului împotriva deciziilor instanței de apel;
- caracteriza împuternicirile instanței de apel, de recurs împotriva hotărârilor și încheierilor pentru care nu este prevăzută calea apelului și recursului împotriva deciziilor instanței de apel;
- analiza procedura de examinare a admisibilității recursului împotriva deciziilor date în apel.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- întocmi cereri privind exercitarea apelului, recursului împotriva hotărârilor și încheierilor pentru care nu este prevăzută calea apelului și recursului împotriva deciziilor instanței de apel;
- stabili cu certitudine obiectul fiecărei căi de atac;
- determina momentul de când începe calcularea termenului pentru exercitarea căii de atac;
- aplica normele procedurale de examinare a căilor de atac;
- determina temeiurile de casare a hotărârilor și remiterea pricinii spre rejudecare;
- stabili cazurile de casare a hotărârilor și de pronunțare a unei noi hotărâri.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Limitele judecării apelului	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde
Recursul împotriva încheierilor judecătorești	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - elaborarea articolelor
Admisibilitatea recursului împotriva deciziilor date în apel	Referate / Rezumate Proiect de hotărâre Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - elaborarea articolelor - participarea la mese rotunde

C. Activități de evaluare

Spete

Speta 1

La 2 noiembrie 2005, Bunu a semnat cu vecina sa Marțea contractul de donație a apartamentului său. La 7 decembrie 2006, Bunu s-a adresat cu cerere de chemare în judecată, solicitând revocarea donației pentru ingraturitudine. În argumentarea cererii, Bunu a indicat că la momentul semnării contractului părțile s-au înțeles că Marțea o va întreține pînă la moarte, oferindu-i hrană, bani pentru tratament și altele. Deși Marțea asigură întreținerea referitor la care s-au înțeles, Bunu a solicitat să i se plătească lunar cîte 500 USD, considerînd că poate pretinde mai mult, deoarece prețurile la imobile au crescut considerabil în ultimul timp,

Marțea a depus acțiune reconvențională, solicitînd să fie anulat contractul de donație

ca fiind simulat și să fie recunoscută între părți existența contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață.

Prin hotărârea Judecătorei Centru din 18 mai 2007 s-a admis acțiunea lui Bunu, contractul de donație fiind revocat pentru ingraturitate, din motivul că donatarul nu a oferit donatorului întreținerea datorată (art.835 CC). Nefiind de acord cu hotărârea instanței de judecată, Marțea a depus cerere de apel.

1. *Stabiliți conținutul cererii de apel.*
2. *Indicați împluternicirile instanței de apel și limitele judecării apelului.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

4. *Speța 2*

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 24 decembrie 2004 au fost menținute decizia Curții de Apel și hotărârea judecătorei de sector, prin care s-a anulat hotărârea judecătorei cu privire la recunoașterea dreptului de proprietate a cet. Alexei asupra apartamentului din str. S. Lazo și s-a dispus evacuarea lui Alexei din acest apartament. Deși proprietarul a prezentat titlul executor spre urmărire, Alexei a refuzat să execute benevol hotărârea. A depus câteva cereri de revizuire a hotărârii, a intentat câteva dosare civile, solicitând în calitate de măsură de asigurare să nu fie evacuată.

Au trecut mai mult de doi ani, însă hotărârea încă nu era executată. Proprietarul, după ce a consultat un avocat, a depus cerere de chemare în judecată, solicitând plata chiriei pe toată perioada de când Alexei s-a instalat în apartament și pînă la depunerea cererii în judecată. Pentru justificarea sumei, proprietarul a prezentat un certificat de la o agenție imobiliară, în care au fost prezentate prețurile cele mai mici și cele mai mari pentru chiria unui astfel de apartament. Proprietarul a solicitat încasarea plății celei mai mici.

Judecătoria de sector a respins pretențiile proprietarului, indicînd că chiria se poate încasa doar în baza unui contract de închiriere.

Proprietarul a depus apel. în instanța de apel proprietarul și-a schimbat pretențiile, argumentînd că sumele solicitate reprezintă nu plata de chirie, ci daune cauzate prin folosirea fără temei a proprietății sale.

1. *Calificați raportul juridic stabilit între părți.*
2. *Determinați dacă este în drept apelantul să-și modifice pretențiile în instanța de apel.*
3. *Identificați care sînt limitele judecării apelului în acest caz.*
4. *Clarificați cum urmează a fi repartizate cheltuielile de judecată între părți la adoptarea deciziei instanței de apel.*
5. *Soluționați litigiul în fond.*

6. *Speța 3*

Societatea comercială „ZY” S.R.L. a împrumutat societății comerciale „Soro”

S.R.L. suma de 100.000 lei pentru un termen de 1 an, cu o dobândă de 13% anual, împrumutul a fost garantat prin instituirea, în forma cerută de lege, a ipotecii asupra unui teren - proprietate a împrumutatului.

La scadență împrumutatul nu a restituit nici datoria și nici dobânda aferentă. „ZYZ” S.R.L. a cesionat creanța ce rezultă din contractul de împrumut societății comerciale „ABA” contra prețului de 1.200.000 lei. Contractul a fost semnat prin întocmirea unui simplu înscris.

La solicitarea „ABA” S.R.L. de a i se restitui împrumutul și dobânda aferentă, „Soro” S.R.L. nu a recunoscut existența obligației.

„ABA” S.R.L. s-a adresat în instanța de judecată pentru exercitarea dreptului la gaj. Prin hotărîrea instanței de fond din 13 decembrie 2006, contractul de cesiune de creanță dintre „ZYZ” S.R.L. și „ABA” S.R.L. a fost declarat nul pentru nerespectarea formei, iar pretențiile „ABA” de a i se transmite bunul gajat în posesie au fost respinse. Hotărîrea judecătorească a fost menținută de instanța de apel (decizia din 14 martie 2007).

La 25 mai 2007, „ABA” a depus cerere de recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitînd repunere în termen omis din motive întemeiate. La cerere au fost anexate copii de pe documente. De asemenea, recurentul a solicitat atragerea în proces a societății comerciale „ZYZ” S.R.L.

1. *Indicați actele instanței de recurs după depunerea cererii de recurs.*
2. *Determinați limitele judecării recursului și împuternicirile instanței de recurs.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

Speța 4

La 1 martie 2005, Bostan a procurat de la Ciobanu un apartament cu două odăi la prețul de 30.000 Euro. Contractul a fost încheiat în formă autentică și înregistrat în registrul bunurilor imobile.

În luna iunie 2006, Bostan a fost chemat în judecată de Grîu, care a solicitat declararea nulității contractului de vânzare-cumpărare a apartamentului care îi aparține la moment lui Bostan.

În acțiune Grîu a indicat că este proprietar al apartamentului în litigiu. La data de 12 mai 2003, o persoană necunoscută, în baza unei procuri false, a vîndut acest apartament, din numele proprietarului Grîu, lui Ciobanu, la prețul de 20.000 USD.

Grîu a mai cerut prin acțiune anularea contractului de vânzare-cumpărare semnat cu Ciobanu, declararea nulității procurii și revendicarea apartamentului.

Prin hotărîrea instanței de judecată pretențiile lui Grîu au fost acceptate integral. Nefiind de acord cu hotărîrea instanței, Bostan a declarat apel. Deși nu a fost atras la judecarea pricinii, Ciobanu a depus o cerere de alăturare la apel.

1. *Determinați statutul tuturor persoanelor interesate în litigiu.*
2. *Identificați condițiile pentru alăturare la apel.*
3. *Indicați actele instanței de apel.*
4. *Soluționați litigiul în fond.*

5. Speța 5

La 20 iulie 2003, Bordei a împrumutat de la Cepoi suma de 10.000 USD pe un termen de 1 an, cu o dobândă de 10% lunar. Bordei a eliberat o recipisă în care au fost prevăzute condițiile împrumutului. La expirarea termenului contractului, Cepoi a solicitat de la Bordei restituirea împrumutului și a dobânzii contractuale, prin trimiterea unei scrisori recomandate la domiciliul lui Bordei. Cererea lui Cepoi a fost ignorată.

La 1 august 2007, Cepoi a depus cerere de chemare în judecată, solicitând încasarea datoriei, dobânzii contractuale, dobânzii legale pentru întârziere și repararea daunelor cauzate prin nerestituirea sumelor în termen, care se datorează devalorizării banilor.

Judecătoria Centru, mun. Chișinău, a admis integral acțiunea. Nefiind de acord cu hotărîrea pronunțată, Bordei a depus apel, solicitând casarea hotărîrii în partea încasării dobânzii contractuale, a dobânzii legale și a daunelor cauzate prin inflație.

Curtea de Apel Chișinău a admis parțial apelul, anulînd hotărîrea instanței de fond în partea încasării dobânzii legale, a daunelor cauzate prin inflație și a modificat hotărîrea în partea dobânzii contractuale, dispunînd reducerea ei.

Ambele părți au depus recurs. Cepoi a solicitat casarea deciziei Curții de Apel și menținerea hotărîrii Judecătoriei Centru.

Bordei a solicitat anularea deciziei Curții de Apel Chișinău și a hotărîrii Judecătoriei Centru și respingerea cererii de chemare în judecată, depusă de Cepoi. Ca unic motiv al recursului lui Bordei a servit expirarea termenului de prescripție la data depunerii cererii de chemare în judecată. Concomitent, în cererea de recurs Bordei a explicat că avocatul său nu a invocat expirarea termenului de prescripție în instanțele de fond și de apel din motive necunoscute de el.

1. *Stabiliți, cine este în drept să declare recurs?*
 2. *Indicați împuternicirile instanței de recurs și limitele judecării recursului.*
 3. *Calculați mărimea taxei de stat ce urmează a fi achitată de părți la depunerea recursului.*
 4. *Soluționați litigiul în fond.*
5. *Speța 6*

Prin hotărîrea Judecătoriei economice de circumscriptie din 2 septembrie 2003 s-a dispus încasarea în favoarea „TreiPlus” S.R.L., de la „ArtCerc” S.R.L., a sumei de 100.000 lei datorie și 12.000 lei penalitate. Hotărîrea nu a fost atacată și a devenit irevocabilă la 18 septembrie 2003. La 24 septembrie 2004, „TreiPlus” S.R.L. a depus titlul executor spre urmărire. Hotărîrea a fost executată doar la 1 decembrie 2006.

La 1 martie 2007, „TreiPlus” S.R.L. a depus o cerere suplimentară la Judecătoria economică de circumscriptie, solicitînd indexarea sumelor adjudecate pentru toată perioada - de la 2 septembrie 2003 și pînă la 1 decembrie 2006. La cerere a fost anexat un certificat de la Departamentul Statistică, prin care se confirma rata inflației pentru această perioadă.

Suplimentar, „TreiPlus” S.R.L. a solicitat încasarea dobânzii legale de întârziere, pentru toată perioada cit nu a fost executată hotărîrea judecătorească.

Prin hotărîrea suplimentară a Judecătoriei economice de circumscriptie din 15 aprilie

2007, cererea a fost admisă integral. „ArtCerc” S.R.L. a depus apel. Curtea de Apel Economică a admis parțial apelul. Hotărîrea suplimentară a Judecătorei economice de circumscripție a fost menținută în partea indexării sumelor adjudecate. Pretențiile „TreiPlus” S.R.L. în partea încasării dobânzii legale de întârziere au fost respinse.

Ambele părți au depus cereri de recurs împotriva deciziei Curții de Apel Economică din 15 aprilie 2007

1. *Indicați temeiurile pentru emiterea unei hotărîri suplimentare.*
2. *Clarificați procedura indexării sumelor adjudecate.*
3. *Determinați ce urmează a fi verificat la examinarea admisibilității recursului declarat.*
4. *Soluționați litigiul în fond.*

IV. Bibliografie:

Hotărîri ale Plenului Curții Supreme de Justiție

1. Hotărîrea Plenului CSJ cu privire la examinarea pricinilor civile în ordine de apel, nr.15 din 03.10.2005.
2. Hotărîrea Plenului CSJ cu privire la practica aplicării legislației procedurale la examinarea cauzelor civile în recurs, nr.3 din 27.03.2006.

Literatura recomandată

1. Ворисова Е.А. *Апелляция в гражданском (арбитражном) процессе.* - Москва, 2000.
2. Грицанов А.С. *Кассационное производство в советском гражданском процессе.* - Томск, 1980.
3. Зауцев И М. *устранение судебных ошибок в гражданском процессе.* - Саратов, 1985.

Tema 11. PROCEDURA CIVILĂ CU ELEMENTE DE EXTRANEITATE

I. Obiective de referință:

- să identifice drepturile procesual civile ale cetățenilor, întreprinderilor și organizațiilor străine, precum și ale apatrizilor;
- să stabilească competența instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova în pricinile civile cu participarea străinilor;
- să delimiteze competența exclusivă de competența contractuală în pricinile cu participarea străinilor;
- să specifice acțiunile civile intentate altor state și organizațiilor internaționale;
- să argumenteze imunitatea diplomatică și excepțiile de la ea;
- să clarifice procedura executării delegațiilor judecătorești străine;
- să *analizeze* procedura recunoașterii *hotărîrilor judecătorești* străine;
- să justifice refuzul de a recunoaște și de a executa hotărîrile judecătorești străine.

II. Repere de conținut

În caz de intentare în instanța de judecată a Republicii Moldova a unui proces cu element de extraneitate, instanța sesizată trebuie să pătrundă în esența mai multor

chestiuni ce sînt legate de: capacitatea procedurală de folosință și capacitatea procedurală de exercițiu a cetățenilor străini și apatrizilor, a organizațiilor străine și a organizațiilor internaționale, competența instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova în procese cu participarea persoanelor străine, imunitatea judiciară a statelor străine și a organizațiilor internaționale, imunitatea agenților diplomatici și consulari, legea aplicabilă și regimul probelor în proces cu element de extraneitate, recunoașterea actelor eliberate sau legalizate de autoritățile competente străine etc. Proces cu element de extraneitate se consideră în cazul în care raportul juridic litigios supus judecării are legătură prin părți în proces, obiectul litigiului, legea aplicabilă, mijloacele de probă, locul încheierii (executării) contractului cu două sau mai multe sisteme naționale de drept.

Legislația procesual civilă a Republicii Moldova învestește cetățenii străini, apatrizii, organizațiile străine și internaționale cu dreptul de a se adresa în instanțele judecătorești ale Republicii Moldova pentru a-și apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile și interesele legitime. Cetățenii străini și apatrizii, organizațiile străine și organizațiile internaționale (denumite în continuare persoane străine) beneficiază în fața instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova de aceleași drepturi și au aceleași obligații procedurale ca și cetățenii și organizațiile Republicii Moldova. *Cetățeni străini* se consideră persoanele care dețin cetățenia unui stat străin și nu beneficiază de cetățenia Republicii Moldova. *Apatrizi* sînt persoanele care nu aparțin la cetățenia Republicii Moldova și nu dispun de probe privind apartenența lor la cetățenia unui alt stat.

Capacitatea procedurală de folosință și capacitatea procedurală de exercițiu a cetățenilor străini și apatrizilor este condiționată de legea națională a acestora. Dacă cetățeanul, concomitent cu cetățenia Republicii Moldova, are și o altă cetățenie, legea lui națională se consideră legea Republicii Moldova. În cazul în care persoana deține cetățenia mai multor state, legea ei națională se consideră legea statului în care își are domiciliul. Dacă cetățeanul străin are domiciliul în Republica Moldova, legea lui națională se consideră legea Republicii-Moldova. Lege națională a apatrizului se consideră legea statului în care își are domiciliul. Persoana care, în conformitate cu legea națională, nu beneficiază de capacitatea de exercițiu al drepturilor procedurale, poate fi declarată, pe teritoriul Republicii Moldova, cu capacitate de exercițiu dacă dispune, conform legislației acesteia, de capacitatea de exercițiu al acestor drepturi (art.455 CPC).

Competența instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova în pricinile cu element de extraneitate, în general, este determinată de art.459 CPC. Regula de plecare a acestui articol stabilește că instanțele judecătorești ale Republicii Moldova sînt competente să soluționeze pricini civile cu element de extraneitate dacă pîrîtul organizație străină are sediul sau pîrîtul cetățean străin are domiciliul în Republica Moldova. Concomitent e necesar a analiza art.460 CPC, care concretizează condițiile în care pricinile cu element de extraneitate pot fi examinate de instanțele judecătorești ale Republicii Moldova.

Art.461 CPC stabilește competența exclusivă a instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova în examinarea pricinilor enumerate în acest articol. Competența exclusivă înseamnă că nici o hotărîre a instanței judecătorești străine pronunțată pe una din pricinile indicate în art.461 CPC nu va fi recunoscută și executată pe teritoriul Republicii Moldova. Derogări de la această regulă pot avea loc numai în cazurile menționate în tratatele și convențiile internaționale la care Republica Moldova este parte.

Statele străine beneficiază de imunitate judiciară prin care se înțelege excluderea

unui stat de sub jurisdicția altui stat. La baza imunității judiciare a statului stau principiile suveranității și egalității statelor. În virtutea imunității judiciare, statul străin nu poate fi atras într-un proces judiciar de către instanța de judecată a Republicii Moldova în calitate de pîrît sau intervenient fără consimțămîntul statului străin, nu pot fi luate măsuri de asigurare a acțiunii, punerea sub sechestru a bunului său amplasat pe teritoriul Republicii Moldova sau punerea sub sechestru a bunului în procedura de executare a hotărîrii judecătorești, dacă legea națională sau tratatul internațional la care Republica Moldova este parte nu prevede altfel (art.457 alin.(I) CPC). Deci, în virtutea imunității judiciare, statul:

- beneficiază de imunitate judiciară în fața unui alt stat;
- se bucură de imunitate în asigurarea acțiunii în prealabil;
- profită de imunitate în executarea silită a hotărîrii judecătorești.

Delegațiile judecătorești străine se înaintează instanțelor judecătorești din

Republica Moldova prin Ministerul Justiției al Republicii Moldova care deține calitatea de organ central al justiției. Însă, prin contractele internaționale pot fi stabilite derogări de la această modalitate. În conformitate cu art.465 CPC, delegațiile judecătorești străine cu privire la efectuarea unor acte de procedură nu pot fi executate în cazul în care executarea lor:

- ar fi în contradicție cu suveranitatea Republicii Moldova sau ar amenința securitatea ei;
- nu este de competența instanțelor judecătorești.

De regulă, efectele juridice ale unei hotărîri judecătorești rămase definitive (irevocabile), cît și ale unei hotărîri arbitrale, se extind numai pe teritoriul statului în care ele au fost pronunțate. Efecte juridice în alt stat aceste hotărîri pot obține numai în cazul în care ele vor fi recunoscute în modul stabilit în statul respectiv și se va da consimțămîntul la executarea lor. Recunoașterea pe teritoriul unui stat a hotărîrii judecătorești străine atribuie ei puterea lucrului judecat de care dispune hotărîrea judecătorească definitivă (irevocabilă) a acestui stat. Executarea hotărîrilor judecătorești străine în țara noastră se execută fie dacă astfel se prevede în tratatul internațional la care Republica Moldova este parte, fie în baza principiului reciprocității. Prin hotărîre judecătorească străină se percepe o hotărîre pronunțată în pricina civilă de o judecată de drept comun sau de o judecată specializată pe teritoriul unui alt stat, inclusiv tranzacția de împăcare a părților confirmată de judecată (art.467 CPC).

Art.468, 469 CPC reglementează detaliat instanța la care se va depune cererea de executare a hotărîrii judecătorești străine și conținutul ei, iar art.470 CPC stabilește procedura de examinare a cererii. La examinarea cererii de recunoaștere a hotărîrii judecătorești străine, instanța de judecată a Republicii Moldova nu poate proceda la reexaminarea fondului hotărîrii judecătorești străine și nici la modificarea ei (art.470 alin.(7) CPC). În caz de recunoaștere a hotărîrii judecătorești străine se eliberează titlu executoriu, care se expediază instanței de la locul de executare a hotărîrii judecătorești străine (art. 470 alin.(7) CPC). Instanța de judecată a Republicii Moldova refuză în executarea silită a hotărîrii judecătorești străine în temeiul prescripțiilor art.471 CPC.

Nu toate hotărîrile instanțelor judecătorești străine necesită a fi executate în mod silit. În unele cazuri e de ajuns numai de a recunoaște hotărîrea instanței judecătorești străine. În cazul în care hotărîrea judecătorească străină nu este susceptibilă de executare, ea se recunoaște fără a îndeplini o oarecare procedură, numai dacă din partea

persoanei interesate nu sînt înaintate obiecții referitor la recunoașterea ei. În caz contrar, obiecțiile împotriva recunoașterii hotărîrilor judecătorești străine se înaintează, în conformitate cu art.472 alin.(2) CPC, la curtea de apel de drept comun de la domiciliul ori sediul persoanei interesate. În urma examinării obiecțiilor instanța pronunță o încheiere care poate fi atacată cu recurs.

Refuzul de a recunoaște hotărîrea instanței judecătorești străine, care nu este susceptibilă de executare silită, se admite numai în prezența temeiurilor menționate în art.471 alin.(1) CPC. În Republica Moldova se recunosc hotărîrile instanțelor judecătorești străine pentru care nu se cere procedura ulterioară de executare (art.474 CPC).

III. Sugestii metodice

A. Activitate de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie sa cunoască:

- drepturile procesual civile ale cetățenilor, întreprinderilor și organizațiilor străine;
- drepturile procesual civile ale apatrizilor;
- competența instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova în pricinile civile cu participarea străinilor;
- competența exclusivă a instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova în procese cu participarea străinilor;
- competența contractuală în pricinile cu participarea străinilor;
- efectele hotărîrilor judecătorești străine;-
- acțiunile civile intentate altor state și organizațiilor internaționale;
- imunitatea diplomatică;
- executarea delegațiilor judecătorești ale statelor străine;
- recunoașterea actelor eliberate, întocmite sau autentificate de autorități competente străine;
- procedura recunoașterii și executării hotărîrilor judecătorești și a hotărîrilor arbitrale străine;
- refuzul de a recunoaște și de a executa hotărîrile judecătorești (arbitrale) străine.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- specifica drepturile și obligațiile procesuale ale cetățenilor străini și ale apatrizilor;
- descrie regulile de determinare a competenței în procesele cu element de extraneitate;
- enumera cazurile de imunitate de jurisdicție a agenților diplomatici și consulari;
- evidențiază felurile de competență jurisdicțională în procesele cu element de extraneitate;
- descrie procedura de recunoașterea hotărîrilor judecătorești și arbitrale străine;
- analiza temeiurile de refuz în recunoașterea hotărîrilor judecătorești și arbitrale străine;
- determina sarcinile procedurii de recunoaștere a hotărîrilor judecătorești și arbitrale străine;
- evidențiază particularitățile procedurii de executare a delegațiilor judiciare străine.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- determina legea aplicabilă statutului juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor;
- sesiza instanța competentă în examinarea pricinilor civile cu participarea străinilor;
- perfecta recunoașterea unei hotărâri judecătorești sau arbitrale străine;
- întocmi refuzul de a recunoaște o hotărâre judecătorească sau arbitrală străină;
- elabora proiecte de încheieri judecătorești privind recunoașterea hotărârilor judecătorești străine susceptibile și nesusceptibile de executare silită.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Competența instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova în pricinile civile cu participarea străinilor	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde
Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și arbitrale străine	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - elaborarea articolelor

C. Activități de evaluare

Spețe

Speța 1

La data de 26 octombrie 2006, societatea comercială „MH” S.R.L., persoană juridică rezident al României, a încheiat cu societatea moldovenească „Stejar” S.A. contractul de vânzare-cumpărare a unei construcții, a încăperilor din această construcție (cu excepția încăperilor cu nr.2,3 și 5) și a terenului aferent construcției cu o suprafață de 1,2 ha. Contractul a fost autentificat notarial și înregistrat în registrul bunurilor imobile.

La 1 martie 2007, societatea „Pasăre” S.A., care este proprietarul încăperilor cu nr.2,3 și 5 din construcția menționată, a depus la Judecătoria economică de circumscripție o cerere de chemare în judecată către „MH” S.R.L. și „Stejar” S.A., solicitând nulitatea parțială a contractului de vânzare-cumpărare în privința a 0,06 ha de teren și în privința încăperii cu nr.4 din construcție. În argumentarea cererii, reclamantul a explicat că, potrivit prevederilor legale, vânzarea încăperilor se efectuează doar concomitent cu înstrăinarea terenului aferent. „Stejar” S.A. nu era în drept să vîndă către „MH” S.R.L. terenul aferent integral, ci doar proporțional spațiului deținut din suprafața totală a încăperilor. Respectiv, reclamantul are dreptul de a pretinde 0,06 ha de teren aferent, care este proporțional cu suprafața din spațiile deținute cu drept de proprietate. În ceea ce privește încăperea cu nr.4, reclamantul a explicat că la 7 noiembrie 2002 a fost încheiat contractul de vânzare-cumpărare a acestei încăperi prin întocmirea unui simplu înscris. Deoarece în această încăpere era instalat contorul de apă al „Stejar” S.A., părțile s-au înțeles că contractul de vânzare-cumpărare va fi încheiat în formă autentică după permutarea contorului de apă. Reclamantul afirmă că el a intrat în posesia faptică a acestei încăperi încă din 2002 și tot atunci a demolat peretele acestei încăperi, unind-o cu încăperile megieșe.

La examinarea cauzei, „MH” S.R.L. a înaintat acțiune reconvențională, solicitând revindicarea proprietății din posesie ilegală, încasarea daunelor cauzate prin dărîmarea ilegală a peretelui și încasarea de la „Pasăre” S.A. a sumelor cu titlu de îmbogățire fără justă cauză, pentru folosirea fără plată a încăperii nr.4 din 26 octombrie 2006 și pînă la

depunerea cererii reconvenționale.

„Pasăre” S.A. a obiectat, invocând că „MH” S.R.L. în general nu poate deține imobile cu titlu de proprietate în Republica Moldova, deoarece nu este înregistrată în calitate de întreprindere la Camera înregistrării de Stat, ceea ce echivalează cu practicarea ilegală a activității de antreprenariat. Suplimentar, „Pasăre” S.A. a invocat că reprezentantul „MH” S.R.L. nu putea depune cerere reconvențională, pe motiv că procura sa este întocmită în forma unui înscris sub semnătură privată, și nu în formă autentică, și a cerut scoaterea cererii reconvenționale de pe rol.

Instanța de judecată a respins integral pretențiile „Pasăre” S.A. și a admis parțial pretențiile din cererea reconvențională, dispunând evacuarea din încăperea nr.4 și încasarea daunelor pentru demolarea neautorizată a peretelui. Pretențiile referitor la încasarea sumelor cu titlu de îmbogățire fără justă cauză au fost respinse. Hotărârea Judecătorei economice a fost atacată cu apel de ambele părți.

1. *Identificați regimul de înstrăinare a construcțiilor și a terenului aferent.*
2. *Stabiliți dacă societățile comerciale neînregistrate în Republica Moldova sînt în drept să dobîndească dreptul de proprietate asupra imobilelor.*
3. *Clarificați cerințele față de documentele întocmite în străinătate, prezentate în instanțele judecătorești ale Republicii Moldova.*
4. *Soluționați litigiul în fond.*

IV. Bibliografie:

Izvoare internaționale

1. Convenția cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materia civilă, familială și penală de la Minsk din 22.01.1993 (încheiată între state-membre ale Comunității Statelor Independente).
2. Convenția privind procedura civilă (Haga, 01.03.1954).
3. Convenția privind înmînarea peste hotare a actelor judiciare și extrajudiciare în pricinile civile sau comerciale (Haga, 15.11.1965).
4. Convenția privind obținerea de peste hotare a probelor în pricinile civile sau comerciale (Haga, 18.03.1970).
5. Convenția cu privire la jurisdicția și executarea silită a hotărîrilor judecătorești în litigiile civile și comerciale (Bruxelles, 27.09.1968).
6. Convenția privind jurisdicția și punerea în executare a hotărîrilor judecătorești în pricinile civile și comerciale (Lugano, 16.09.1988).
7. Convenția cu privire la recunoașterea și aducerea în executare a sentințelor arbitrale străine (New York, 10 iunie 1958).
8. Convenția cu privire la relațiile diplomatice (Viena, 18.04.1961).
9. Convenția cu privire la relațiile consulare (Viena, 24.04.1963).

Literatura recomandată

1. Zilberstein S. *Procesul civil internațional*. - București, Lumina LEX, 1994.
2. Аверин Д-Д- Положение иностранцев в советском гражданском процессе. - Москва: Изд-во Московского ун-та, 1966.
3. Ануфриева Л.П. *Международное частное право*. Т. 3 (Раздел 10). - Москва, 2001.
4. Борулавский М.М. *Международное частное право*. - Москва, 2000.

5. Лунц Л .А., Марышева Н.И. *Международный гражданский процесс*. - Москва, 1976.
6. Марышева Н.И. *Рассмотрение судами гражданских дел с участием иностранцев*. - Москва, 1970.
7. Рене Д- *Основные правовые системы современности*. - Москва, 1988.

Tema 12. EXECUTAREA SILITĂ A ACTELOR JUDECĂTOREȘTI ȘI A ACTELOR ALTOR ORGANE

I. Obiective de referință:

- să identifice organele de executare silită;
- să clarifice rolul instanței de judecată la executarea silită;
- să analizeze drepturile și obligațiile procedurale ale participanților la executarea silită;
- să analizeze în comparație modalitățile executării silită;
- să delimiteze temeiurile de executare silită;
- să evalueze felurile titlurilor executorii;
- să aplice normele procedurale privind eliberarea titlurilor executorii;
- să justifice eliberarea mai multor titluri executorii în baza aceleiași hotărâri;
- să demonstreze aplicabilitatea normelor privind termenele de prescripție pentru prezentarea titlurilor executorii spre executare silită;
- să specifice procedura și timpul efectuării actelor executorii;
- să analizeze procedura amânării și eşalonării executării, precum și cea a schimbării modului și ordinii de executare și a indexării sumelor adjudecate;
- să compare temeiurile și procedura suspendării procedurii de executare silită cu temeiurile și procedura încetării procedurii executorii;
- să specifice cazurile restituirii titlului executoriu creditorului urmăritor;
- să particularizeze procedura de executare a hotărârii cu privire la urmărirea mijloacelor bănești;
- să detalieze urmărirea bunurilor mobiliare și imobiliare ale debitorului;
- să clarifice procedura vânzării la licitație a bunurilor urmărite;
- să stabilească particularitățile urmăririi bunurilor debitorului care se află la terțe persoane;
- să determine procedura urmăririi salariului, pensiei și a bursei debitorului;
- să releve specificul procedural în executarea hotărârilor judecătorești care obligă pe pîrît să predea anumite obiecte;
- să analizeze executarea hotărârilor care obligă pe debitor să îndeplinească acte nelegate de predarea bunurilor sau a sumelor bănești;
- să estimeze rolul contestației la executarea silită, evidențiind subiecții și obiectul acesteia;
- să specifice procedura de examinare a contestației la executare;
- să stabilească apărarea drepturilor creditorului, ale debitorului și ale altor persoane implicate în executarea silită;
- să determine cazurile și procedura întoarcerii executării hotărârii judecătorești;
- să identifice cazurile de limitare a întoarcerii executării;
- să evidențieze bunurile care nu pot fi urmărite în baza actelor executorii.

II. Repere de conținut

În conformitate cu art.255 CPC, hotărîrea judecătorească se execută, în modul stabilit de lege, după ce rămîne definitivă, iar în caz de punere în executare imediată a hotărîrii (art.256, 257 CPC), ea se execută și pînă a deveni definitivă. Dacă hotărîrea judecătorească nu se execută benevol, persoana interesată este în drept de a se adresa la judecată solicitînd eliberarea titlului executoriu pentru executarea silită a acesteia.

În conformitate cu art.II din Codul de executare al Republicii Moldova, executarea silită a actelor de executare, inclusiv a actelor de executare ale instanțelor judecătorești de drept comun și ale celor specializate (economice), se pune în sarcina Departamentului de executare prin intermediul subdiviziunilor lui teritoriale, denumite *oficii de executare*, care fac parte din sistemul organelor Ministerului Justiției. Însă, executarea nemijlocită a actelor executorii îi revine executorului judecătorec, alte persoane nefiind în drept de a executa silit acte executorii (art.24 din Codul de executare).

Conform art.25 din Codul de executare, executorul judecătorec este în drept să oblige părțile în procedura de executare să efectueze anumite acțiuni în vederea executării actelor executorii, să solicite de la părți în procedura de executare, precum și de la alte persoane, independent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, informații și explicații necesare pentru executarea actelor executorii, să interzică instituțiilor și organizațiilor de stat, persoanelor cu funcție de răspundere, persoanelor fizice și juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, efectuarea anumitor acte în privința debitorului sau a bunurilor lui, care ar putea duce la împiedicarea executării.

Neexecutarea fără motiv a prescrierilor și adresărilor executorului judecătorec atrage după sine sancționarea de către șeful oficiului de executare a persoanelor vinovate cu o amendă în mărimea stabilită de art.26 alin.(I) din Codul de executare. Dacă acțiunile (inacțiunile) persoanelor care fără motive justificate nu îndeplinesc cerințele executorului judecătorec sau împiedică executarea actelor executorului conțin elemente de contravenție sau de infracțiune, șeful oficiului de executare înaintează instanței de judecată sau procurorului, după caz, materialele și demersul de tragere a lor la răspundere contravențională sau penală (art.26 alin.(2) din Codul de executare).

Instanța de judecată exercită controlul asupra acțiunilor și actelor executorului judecătorec și ale șefului oficiului de executare. Plîngerile persoanelor interesate împotriva acțiunilor și actelor executorului judecătorec, precum și ale șefului oficiului de executare, în dependență de actul executoriu, se depun în judecată.

Conform art.12 din Codul de executare, în cadrul procedurii execuționale se asigură realizarea celor mai variate acte de executare, inclusiv a actelor pronunțate de instanțele judecătorești, și anume:

- a) încheierile, ordonanțele, hotărîrile și deciziile date de instanțele de judecată în pricinile civile și de contencios administrativ;
- b) încheierile, sentințele și deciziile date de instanțele de judecată în cauzele penale cu privire la aplicarea pedepselor neprivative de libertate, precum și cu privire la acțiunea civilă;
- c) deciziile cu privire la contravențiile administrative;
- d) contractele autentice cu privire la plata pensiei de întreținere;
- e) hotărîrile arbitrale;

- f) hotărârile instanțelor de judecată străine și ale arbitrajelor străine, recunoscute și încuviințate pentru executare pe teritoriul Republicii Moldova;
- g) deciziile Curții Constituționale cu privire la aplicarea amenzii;
- h) încheierile organelor de executare;
- i) alte acte executorii.

Executării silite sînt supuse hotărârile și deciziile judecătorești pronunțate în acțiunile în realizarea dreptului, prin care pîrîtul este obligat de a executa anumite acțiuni ori de a se abține de la executarea acestora (repararea prejudiciului cauzat, transmiterea unui bun, eliberarea spațiului locativ etc.), precum și ordonanțele judecătorești, cît și unele încheieri, a căror realizare se efectuează conform regulilor stabilite pentru executarea hotărîrilor judecătorești de adjudecare.

Potrivit art.54 din Codul de executare, *intentarea procesului de executare* are loc la cererea creditorului urmăritor sau la demersul instanței de judecată prin prezentarea actului executoriu pentru executare. Realizarea în mod silit a hotărîrilor, încheierilor și deciziilor pronunțate de instanțele judecătorești în pricinile civile și de contencios administrativ *se efectuează în baza titlului executoriu* eliberat de către instanța de judecată care a emis hotărîrea, încheierea sau decizia.

Titlul executoriu se eliberează pentru executarea hotărîrilor instanțelor judecătorești străine și ale arbitrajelor străine, recunoscute și încuviințate pentru executare pe teritoriul Republicii Moldova în modul stabilit de Capitolul XLII CPC. în temeiul hotărîrilor arbitrajelor din Moldova, constituite în conformitate cu legislația Republicii Moldova, titlul executoriu se eliberează în corespundere cu prevederile Capitolul XLIV CPC.

- La categoria actelor executorii se atribuie ordonanțele judecătorești pronunțate de judecată în pricinile civile enumerate în art.345 CPC. Conform prevederilor acestui articol, ordonanța judecătorească este actul executoriu, care are aceeași putere legală ca și titlul executoriu. Însă, în cazul în care se cere încasarea la buget a taxei de stat de la debitor în temeiul ordonanței judecătorești, instanța de judecată eliberează titlul executoriu.
- Din grupul actelor executorii fac parte contractele autentificate notarial privind plata pensiei de întreținere. Faptul încheierii între cetățeni a acestor contracte și autentificarea lor de către organele notariale le atribuie puterea actului executoriu. Modul de încheiere, executare, reziliere și declarare a nulității contractului privind plata pensiei de întreținere, cît și modul de plată a pensiei de întreținere, sînt reglementate în Capitolele 15 și 16 ale Codului familiei.
- Acte executorii sînt încheierile organelor de executare (ale șefului Departamentului de executare și ale executorului judecătorească de la oficiile de executare), emise în legătură cu efectuarea actelor de executare. Bunăoară, încheierea privind aplicarea amenzii (art.24, 26 din Codul de executare), încheierea privind încasarea cheltuielilor pentru organizarea și efectuarea actelor de executare (art.35 din Codul de executare) etc.
- Sînt supuse executării silite încheierile, sentințele și deciziile date de instanța de judecată în cauze penale cu privire la aplicarea pedepselor neprivative de libertate, precum și cu privire la acțiunea civilă și confiscarea specială. Pentru executarea sentințelor în formă de amendă de la cetățeni și de la persoane juridice, cît și a sentințelor privind acțiunea civilă, se eliberează titlul executoriu

(art.180, 304 din Codul de executare).

- în cazurile prevăzute de lege, ca acte executorii servesc deciziile autorităților publice și ale persoanelor oficiale, pronunțate în cauzele cu privire la contravenții administrative, cât și deciziile altor organe. Bunăoară, în cazul când contravenientul nu plătește amenda în termenul stabilit, decizia de aplicare a amenzii se trimite pentru reținerea sumei de amendă în mod forțat din salariul lui sau un alt câștig (pensie, bursă), în conformitate cu regulile stabilite de Codul de executare. Dacă persoana amendată nu lucrează ori dacă perceperea amenzii din salariu sau dintr-un alt câștig este imposibilă din alte motive, încasarea amenzii se efectuează, în temeiul deciziei organului (persoanei oficiale) cu privire la aplicarea amenzii de către executorul judecătoresc, prin urmărirea bunurilor personale ale contravenientului, precum și a părții lui din proprietate comună (art.293 din Codul cu privire la contravențiile administrative). O altă procedură este stabilită pentru executarea deciziei privind repararea pagubei materiale cauzate de contravenient. În cazul când decizia privind repararea pagubei materiale cauzate nu a fost executată în termenul stabilit, ea se trimite pentru repararea pagubei pe calea procedurii executive (art.313 din Codul cu privire la contravențiile administrative) și se execută în temeiul titlului executoriu (art.312 alin.(2) din Codul cu privire la contravențiile administrative).

Potrivit art.39 din Codul de executare, participanții la procedura de executare sînt părțile, intervenienții, reprezentanții, specialiștii, experții, interpreții, martorii asistenți. Însă, necesită a se face deosebire între participanții la procedura de executare care apără drepturile și interesele proprii în procedura de executare (părți, intervenienți) și persoanele care contribuie la realizarea procedurii de executare, cum sînt: reprezentanții, specialiștii, experții, interpreții, martorii asistenți.

Potrivit art.54 din Codul de executare, procedura de executare se intentează la cererea creditorului urmăritor sau la demersul instanței de judecată, prin prezentarea actului executoriu pentru executare, care se înregistrează și se transmite executorului judecătoresc contra semnătură. Executorul judecătoresc în termen de 3 zile după primirea actului executoriu adoptă încheierea cu privire la primirea sau refuzul de a primi actul executoriu pentru executare. Actul executoriu se aduce la îndeplinire de către executorul judecătoresc în termen de cel mult 3 luni din ziua intentării procedurii de executare sau în termenul indicat în actul executoriu. După necesitate, acest termen poate fi prelungit de către șeful oficiului de executare (art.63 din Codul de executare).

Refuzul de a primi actul executoriu pentru executare se admite în cazurile când acesta nu este de competența oficiului de executare respectiv, a expirat termenul de prezentare a actului pentru executare ori nu este întocmit în conformitate cu prevederile art.16 din Codul de executare. Încheierea executorului judecătoresc privind refuzul de a primi actul executoriu pentru executare poate fi atacată cu recurs în judecată.

La etapa a doua a procedurii execuționale, executorul judecătoresc îndeplinește acte preparatorii, îndreptate spre inițierea actelor executorii: expediază creditorului și debitorului încheierea privind intentarea procedurii de executare; explică părților dreptul lor de a încheia tranzacția de împăcare; dacă, prin lege sau prin hotărîrea judecătorească, nu este stabilit termenul de executare, executorul judecătoresc este în drept să

stabilească pentru executarea benevolă a hotărârii un termen de pină la 15 zile (art.56 din Codul de executare). În condițiile art.65 din Codul de executare, executorul judecătoresc soluționează chestiunea cu privire la căutarea debitorului, iar în scopul asigurării executării actului executoriu, precum și în caz de executare imediată a hotărârii judecătorești, poate să pună sub sechestru mijloacele bănești sau bunurile debitorului, să interzică altor persoane de a transmite bunurile debitorului sau de a îndeplini față de acesta alte obligațiuni etc. (art.57 din Codul de executare).

La etapa realizării actelor executorii se efectuează acțiunile privind executarea silită a prescrierilor actului executoriu. Conform art.69 din Codul de executare, executarea se efectuează prin următoarele modalități de executare silită:

- a) urmărirea mijloacelor bănești în numerar ale debitorului;
- b) urmărirea mijloacelor bănești de pe conturile bancare ale debitorului;
- c) urmărirea bunurilor debitorului prin aplicarea sechestrului pe bunuri și prin vânzarea lor;
- d) urmărirea salariului, pensiei, bursei și a altor venituri ale debitorului;
- e) urmărirea mijloacelor bănești și a bunurilor debitorului care se află la terțe persoane;
- f) ridicarea de la debitor și predarea către creditor a obiectelor indicate în actul executoriu;
- g) alte măsuri prevăzute de lege.

Executarea actului executoriu se efectuează de către executorul judecătoresc de la oficiul de executare în a cărui rază teritorială se află ultimul domiciliu al debitorului sau bunurile lui. Dacă debitorul este persoană juridică, executarea se efectuează la sediul sau locul de aflare a bunurilor acesteia (art.61 din Codul de executare).

În cadrul procedurii de executare pot avea loc amânarea actelor de executare (art.71 din Codul de executare), suspendarea executării, schimbarea modului și ordinii de executare (art.72 din Codul de executare) și alte acte procedurale.

Se încheie procedura de executare cu încetarea acesteia. Conform art.79 din Codul de executare, procedura de executare încetează în cazurile în care:

- a) actul executoriu a fost executat ori creditorul a renunțat la urmărire;
- b) creditorul și debitorul au încheiat o tranzacție de împăcare;
- c) după încetarea din viață, declararea dispariției fără urmă sau a decesului creditorului ori debitorului, creanța sau obligația adjudecată nu admite succesiunea de către succesorul de drepturi al acestor persoane;
- d) bunurile persoanei juridice lichidate nu sînt suficiente pentru satisfacerea deplină a creanțelor creditorului;
- e) hotărîrea, decizia sau încheierea în baza căreia a fost eliberat actul executoriu a fost anulat;
- f) debitorul a prezentat spre executare o hotărîre de încasare de la creditor în folosul său a unui beneficiu sau a unei sume egale cu suma debitoare sau mai mari decît aceasta;
- g) creditorul refuză să primească obiectele ridicate de la debitor, care, conform hotărîrii, urmează să-i fie predate.

Procedura de executare se finalizează cu emiterea unei încheieri de încetare a procedurii de executare, care poate fi atacată cu recurs. După ce încheierea executorului judecătoresc devine definitivă, executorul judecătoresc dispune anularea măsurilor de asigurare a executării, iar actul executoriu, în care au fost făcute mențiunile de rigoare, se restituie instanței de judecată ori altui organ care l-a eliberat sau creditorului. Procedura de executare încetată nu poate fi reluată (art.81 din Codul de executare).

Obiectul executării silite coincide cu obiectul obligațiunilor debitorului ce decurg din actul executoriu. Potrivit art.84 din Codul de executare, poate fi urmărit orice bun corporal ori universalitatea de bunuri ale debitorului care se află în circuitul civil, indiferent de faptul la cine se află el în posesie, precum și orice drept patrimonial sau creanță bănească, cu excepția celor ce nu sînt pasibile de urmărire silită.

Acțiunile executorului judecătoresc pot fi contestate de participanți la procedura de executare, precum și de persoanele care consideră că prin actele executorului judecătoresc le-a fost încălcat un drept (interes) recunoscut de lege. Cererea de contestare se înaintează în judecata în a cărei rază se află oficiul de executare și se examinează în conformitate cu prevederile Codului de procedură civilă, precum și cu reglementările Codului de executare (art. 158-161).

Prin întoarcerea executării silite a hotărîrii, deciziei, încheierii instanței judecătorești sau a unui alt organ jurisdicțional se are în vedere că în cazul în care se anulează hotărîrea, încheierea, decizia executată și, după rejudecarea pricinii, se adoptă o hotărîre, încheiere, decizie prin care pretenția se respinge parțial sau integral ori o încheiere de încetare a procesului sau de scoatere a cererii de pe rol, instanța de judecată dispune, din oficiu, restituirea către pîrît (debitor) a tot ce s-a încasat de la el în beneficiul reclamantului (creditorului) în temeiului hotărîrii anulate (art.154 din Codul de executare).

Nu se admite întoarcerea executării în pricinile de încasare a pensiei de întreținere, de reparare a prejudiciului cauzat prin schilodire sau prin altă vătămare a sănătății, precum și prin pierderea întreținătorului, cu excepția cazurilor cînd hotărîrea anulată a fost întemeiată pe informații sau acte false prezentate de reclamant (art.157 din Codul de executare).

III. Sugestii metodice A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie sa cunoască:

- organele de executare silită;
- modalitățile executării silite;
- participanții la executarea silită,
- drepturile și obligațiile lor procesuale;
- actele de executare silită (temeiurile executării);
- pornirea executării silite;
- cheltuielile în legătură cu executarea silită a hotărîrii;
- contestația la executarea silită;
- subiectele și obiectul contestației la executarea silită;
- bunurile care nu pot fi urmărite în baza actelor executorii.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- defini executarea silită a hotărîrilor judecătorești;
- identifica participanții la executarea silită;
- descrie drepturile și obligațiile participanților la executarea silită;
- caracteriza procedura de eliberare a titlurilor executorii;
- evidenția fazele executării silite;
- caracteriza procedura întoarcerii executării hotărîrii;
- perfecta contestație la executarea silită;
- determina natura juridică a executării silite a actelor judecătorești și a actelor altor organe;
- evidenția particularitățile executării silite a diferitelor categorii de hotărîri;
- aprecia importanța executării silite în contextul apărării efective a drepturilor subiective.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- perfecta titluri executorii;
- elabore proiecte de ordonanțe judecătorești;
- aplica procedura suspendării executării;
- perfecta contestațiile în cadrul procedurii de executare silită;
- decide întoarcerea executării.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Contestarea acțiunilor executorului judecătoresc	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde
Procedura întoarcerii executării	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - elaborarea articolelor

D. Activități de evaluare

E. Spete

Speta 1

Prin hotărîrea Judecătoriei Ciocana a fost admisă acțiunea doamnei Popescu către soțul său cu privire la desfacerea căsătoriei și partajul averii comune. Prin hotărîre s-a dispus partajul averii comune a soților compusă din două automobile, „Ford” și „Honda”, după cum urmează: Automobilul „Honda” i-a fost atribuit soției, iar automobilul „Ford” - soțului. Deși soțul nu a atacat hotărîrea, el nu a transmis soției automobilul „Honda”. Peste 9 luni de la pronunțarea hotărîrii, soția s-a adresat cu cerere de schimbare a modului de executare a hotărîrii, solicitând încasarea de la fostul soț a costului automobilului „Honda”, indexarea costului automobilului raportat la nivelul inflației (pentru perioada de 9 luni) și încasarea dobânzii legale de întârziere.

În ședința de judecată pîrîtul a recunoscut parțial cererea, declarînd că este de acord să achite costul automobilului. Judecătoria Ciocana a admis cererea, dispunînd încasarea dobânzii legale de întârziere pentru toată perioada care s-a scurs de la pronunțarea hotărîrii și pînă la depunerea cererii de schimbare a executării. Suplimentar, instanța a dispus indexarea costului automobilului la rata inflației pentru această perioadă.

Pîrîtul a contestat încheierea, indicînd în cererea de recurs că el este gata să transmită imediat automobilul fostei sale soții, solicitînd astfel anularea hotărîrii.

1. *Apreciați, din punct de vedere procesual, acțiunile dnei Popescu și ale instanței de judecată în situația descrisă.*
2. *Stabiliți cazurile în care poate fi schimbat modul de executare a hotărîrii.*
3. *Determinați particularitățile conținutului dispozitivului hotărîrii în caz de adjudecare a bunurilor în natură.*

4. Speța 2

La 20 iunie 2005, Marian a depus la Consiliului municipal Chișinău cerere de privatizare a terenului aferent construcției privatizate. La 21 iulie 2005, Consiliul municipal Chișinău a refuzat să-i permită privatizarea terenului aferent cu o suprafață de 1,06 ha. Prin decizia expediată, lui Marian i se recomandă să procure terenul la preț comercial.

Marian a considerat că prin răspunsul primit Consiliul municipal Chișinău a încălcat prevederile legale referitor la modul de vânzare-cumpărare a terenurilor aferente și a depus cerere prealabilă împotriva deciziei din 21 iulie 2005. Cererea prealabilă a fost lăsată fără examinare, astfel încît Marian a contestat-o în Curtea de Apel Chișinău.

La 1 martie 2006, Curtea de Apel Chișinău a anulat decizia din 21 iulie 2005 și a obligat Consiliul municipal să vîndă lui Marian terenul în calitate de teren aferent. Hotărîrea Curții de Apel Chișinău a devenit irevocabilă prin neatacare la 2 aprilie 2006, fiind expediată pentru executare.

La 4 ianuarie 2007, Marian primește o scrisoare de la Primăria mun. Chișinău, prin care i se comunică că de la 1 ianuarie 2007 a încetat să se aplice coeficientul redus la procurarea terenului aferent și i s-a propus să procure terenul la noile prețuri. Considerînd că i se încalcă drepturile, Marian a refuzat să accepte propunerea și a atenționat Primăria să execute hotărîrea Curții de Apel Chișinău din 1 martie 2005.

1. *Analizați procedura de executare a hotărîrilor emise în ordinea procedurii contenciosului administrativ.*
2. *Determinați dacă este în drept Marian să se adreseze cu o nouă cerere de chemare în judecată către Primăria mun. Chișinău.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*

IV. Bibliografie:

1. Валеева Д.Х. Лица, участвующие в исполнительном производстве. - Казань, 2000.
2. Викут М.А., Усаенкова О.В. Исполнительное производство: учебник. .практикум, 2001.
3. Усаенкова О.В. Проблемы исполнительного права в гражданской юрисдикции. -СараТОВ, 2003.
4. Исполнительное производство. Практикум для старших судебных приставов / Под ред- В.В. Яркова. - Москва, 2000.
5. Исполнительное производство/ Под. ред. Я Ф Фархутдинова.-СПБ., 2002.
6. Морозова И.Б., Треушников К.М. Исполнительное производство. - Москва, 2002.

7. Научно-практический комментарий к Федеральному Закону „Об исполнительном производстве“ / Под ред - М.К. Юкова, В.М. Шерстюка.- Москва, 2000.
8. Настольная книга судебного пристава-исполнителя / Под ред- В.В. Яркова. - Москва, 2001.
9. Салюков Б.С., Гарипов И Г, Чемерикен С.М. *Обращение - взыскание на недвижимое имущество в исполнительном производстве.* - Москва, 2000.
10. Ярков В.В. *КОММЕНТАРИИ к Федеральному Закону „Об исполнительном производстве“ и к Федеральному Закону „О судебных приставах“.* - Москва, 2000.

**INTENTAREA, PREGĂTIREA ȘI EXAMINAREA
ÎN FOND A PRICINILOR CIVILE**

AUTORI: *Vera MACINSKAIA,*
vicepreședinte al Colegiului civil și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție Dumitru VISTERNICEAN, președinte
al Colegiului de calificare și atestare a judecătorilor, judecător la
Curtea Supremă de Justiție
Elena BELEI,
doctor în drept, conferențiar universitar

Tema 1. INTENTAREA PROCESULUI ÎN JUDECATĂ

I. Obiective de referință:

- să detalieze procedura de intentare a procesului;
- să evidențieze efectele juridice ale intentării procesului (material-juridice și procesual-juridice);
- să stabilească exigențele de conținut ale cererii de chemare în judecată;
- să clarifice ordinea de înlăturare a neajunsurilor cererii de chemare în judecată;
- să determine procedura primirii cererii de chemare în judecată;
- să compare temeiurile de refuz și cele de restituire a cererii de chemare în judecată;
- să analizeze efectele nerespectării premiselor și condițiilor de intentare a procesului.

II. Repere de conținut

Procedura examinării și soluționării de către instanțele de judecată a unei cereri de chemare în judecată este marcată la început de faza intentării procesului. Fiind o fază independentă a procesului civil, intentarea acestuia are drept efect producerea raporturilor procesuale civile cu privire la examinarea și soluționarea unei pricini civile.

Ținem să menționăm că intentarea procesului civil este faza incipientă atât pentru procedurile contencioase, cât și pentru cele necontencioase, precum și pentru procedurile de control.

Pentru intentarea procesului civil urmează să se producă două manifestări de voință cu caracter corelativ. Inițial, este necesară depunerea în instanța competentă a unei cereri de chemare în judecată de către potențialul reclamant sau alte persoane în condițiile legii (art.71 și 73 CPC) sau a unei cereri dacă este vorba de proceduri necontencioase. Această manifestare unilaterală de voință este adresată instanței de judecată, care, la rîndul ei, urmează să ia atitudine. Astfel, apare obligația instanței de judecată de a intenta procesul civil pentru a examina și soluționa pricina civilă concretă, dacă persoana care se adresează în judecată respectă premisele și condițiile exercitării dreptului la acțiune în sens procesual.

Fiind actul procesual care materializează în scris manifestarea de voință făcută de către reclamant sau petiționar în virtutea principiului disponibilității, cererea de chemare în judecată trebuie să corespundă anumitor exigențe de formă și de conținut prevăzute de legea procesuală (art.166, 167 CPC). Mai mult, fiecare fel de procedură civilă are anumite exigențe de formă și de conținut față de cererile care le declanșează (art.19 al Legii contenciosului administrativ, art.347,469, 478,483 CPC). Iar procedura specială reflectă particularități ale conținutului cererilor pentru fiecare categorie de pricini (Capitolele XXIII-XXXIII CPC).

Nu întotdeauna depunerea cererii de chemare în judecată de către un titular al unui drept încălcat sau contestat sau de către reprezentantul acestuia semnifică în mod obligatoriu primirea acesteia. Legiitorul stabilește efectele procesuale care survin în caz dacă cererea de chemare în judecată nu corespunde exigențelor legale de formă și de conținut.

La depunerea cererii judecătorul verifică dacă aceasta întrunește exigențele stabilite

de lege. În caz contrar, reclamantul sau persoana împuternicită în modul corespunzător trebuie să facă imediat completările sau modificările cerute ori să depună copii de pe cerere și copii autentificate de pe înscrisurile pe care își întemeiază pretențiile (art.168 alin.(I) CPC).

Dacă completările sau modificările nu pot fi făcute imediat, atunci cererea se consemnează în registrul de intrare a documentelor, iar reclamantului i se va acorda un termen pentru a aduce cererea în conformitate cu art.166 CPC. În acest sens, în privința cererii care a fost depusă fără respectarea condițiilor prevăzute de art.166 și art.167 alin.(I) lit.a), b), c), e) CPC judecătorul va emite în termen de cel mult 7 zile de la depunere o încheiere de a nu-i da curs.

Pentru depunerea și primirea spre examinare a cererii de chemare în judecată este necesară nu doar respectarea condițiilor de formă și de conținut ale acesteia. Pentru intentarea unui proces civil persoana interesată trebuie să dispună de dreptul la acțiune în sens procesual. Iar acesta apare în prezența anumitor premise și condiții, consfințite în art.169 și 170 CPC.

Premisele dreptului la intentarea acțiunii sînt fapte juridice, enumerate exhaustiv de către legiuitor, a căror prezență sau absență face imposibilă intentarea procesului civil. Natura juridică a premiselor dreptului la acțiune le conferă acestora caracter iremediabil, astfel încît depistarea de către judecător la momentul depunerii cererii de chemare în judecată a uneia din faptele juridice enunțate în art.169 CPC îl determină legal să refuze în primirea cererii de chemare în judecată. Refuzul judecătorului de a primi cererea de chemare în judecată exclude posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant, cu aceeași acțiune împotriva aceluiași pîrît, cu același obiect și aceleași temeuri (art.169 alin.(3) CPC).

În concluzie, în instanțele de judecată nu vor putea fi intentate procese civile în lipsa dreptului la acțiune în sens procesual.

Refuzul primirii cererii de chemare în judecată se perfectează documentar printr-o încheiere susceptibilă de recurs, instanța ierarhic superioară fiind investită de a verifica dacă au fost interpretate și aplicate corect prevederile art.169 CPC. Întrucît faptele prevăzute în art.169 CPC îngrădesc accesul la justiție, formularea și interpretarea lor necesită o mare precizie. În această privință toți doctrinarii procesualiști sînt de acord că nu putem invoca alte premise ale dreptului la acțiune în sens procesual decît cele prevăzute de lege.

Spre deosebire de premise, condițiile de exercitare a dreptului la acțiune în sens procesual nu fac imposibilă primirea și examinarea cererii de chemare în judecată, ci obligă persoana să se conformeze unor reguli care au drept scop soluționarea justă a pricinii. Dacă nu au fost respectate condițiile de exercitare a dreptului la acțiune în sens procesual, atunci judecătorul, conform art.170 CPC, va restitui cererea de chemare în judecată. După lichidarea încalcărilor, aceeași persoană se poate readresa instanței de judecată cu o cerere avînd același obiect, aceleași temeuri și împotriva aceluiași pîrît (art.170 alin.(4) CPC).

III. **Sugestii metodice A. Activități de predare-învățare**

Sarcini didactice de nivelul I-cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- procedura de intentare a procesului;

- efectele nerespectării condițiilor de intentare a procesului;
- cererea de chemare în judecată și conținutul ei;
- ordinea de înlăturare a neajunsurilor cererii de chemare în judecată;
- primirea cererii de chemare în judecată;
- temeiurile de refuz în primirea cererii;
- temeiurile de restituire a cererii;
- efectele material-juridice și procesual-juridice ale intentării procesului.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- analiza efectele juridice produse prin sesizarea instanței de judecată de către titularul dreptului încălcat sau contestat;
- compara premisele și condițiile de exercitare a dreptului la acțiune în sens material;
- distinge ordinea procesuală de refuz în primirea cererii de chemare în judecată de cea prin care cererea se restituie;
- delimita efectele refuzului și ale restituirii cererii de chemare în judecată;
- distinge situațiile când cererii de chemare în judecată nu i se dă curs.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- întocmi cereri de chemare în judecată respectând exigențele de formă și de conținut prevăzute de lege;
- califica corect situațiile când dreptul la acțiune în sens procesual lipsește;
- întocmi încheieri judecătorești privind refuzul de a primi cererea de chemare în judecată;
- aplica corect legea procesuală în cazul restituirii cererii de chemare în judecată;
- elabora încheieri de intentare a procesului;
- specifica situațiile prevăzute de lege când cererii de chemare în judecată nu i se dă curs.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Depunerea cererii de chemare în judecată de către procuror, autorități publice, organizații, cetățeni în interesul altor persoane	Referate / Rezumate Studiu de caz	prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde

C. Activități de evaluare

Spețe
Speța 1

„BM” S.A. a semnat un contract de vânzare-cumpărare a unui sistem de securitate cu uzina producătoare. În temeiul contractului, „BM” S.A. a solicitat de la banca în care se deservește deschiderea unui acreditiv în favoarea uzinei pentru plata mărfii furnizate. Acreditivul în mărime de 75.000 USD a fost deschis pentru un termen de 30 de zile și prevedea că plata se va face la prezentarea documentului de transport, a invoice-ului și a certificatului de conformitate. Ulterior, banca plătitorului a redus, la cererea

cumpărătorului, termenul acreditivului pînă la 20 de zile și suma acestuia pînă la 50.000 USD. Banca plătitorului nu a transmis băncii executante înștiințare despre modificarea condițiilor acreditivului. Peste 15 zile de la deschiderea acreditivului, uzina a prezentat integral documentele solicitate, cu excepția certificatului de conformitate.

Banca executant a achitat uzinei acreditivul în sumă de 75.000 USD. După achitarea plății, cumpărătorul a înaintat reclamație băncii vînzătorului, invocînd că, în primul rînd, acreditivul era revocabil, deci putea fi anulat sau modificat în orice moment. Suplimentar, plata a fost efectuată în lipsa certificatului de conformitate. Banca și vînzătorul au obiectat, spunînd că certificatul de conformitate a fost prezentat a doua zi după efectuarea plății, iar banca nu a știut despre schimbarea condițiilor acreditivului.

Cumpărătorul s-a adresat în judecată. Judecătorul a refuzat să primească cererea de chemare în judecată pe motiv că aceasta nu este semnată de directorul reclamantului, ci de juristul acesteia. Mai mult ca atît, la cerere nu au fost anexate probele necesare.

1. *Dați apreciere actelor judecătorești.*
2. *Soluționați litigiul în fond.*

3. *Speța 2*

Reclamantul Botnariuc s-a adresat în instanța de judecată cu cererea formulată împotriva Curții de Apel Chișinău privind obligarea prezentării actelor judecătorești irevocabile, indicînd ca la 15.01.2008 s-a adresat Curții de Apel Chișinău solicitînd eliberarea deciziilor pronunțate în două dosare. Însă, pînă la 10.03.2008 - data depunerii cererii de chemare în judecată - actele așa și nu i-au fost eliberate. De aceea, reclamantul solicită obligarea Curții de Apel Chișinău să-i elibereze actele solicitate și să-i repare prejudiciul moral în sumă de 500 lei.

Judecătorul de la Judecătoria sect. Ciocana a emis o încheiere de restituire a cererii de chemare în judecată, explicînd că pretenția sa este de competența Curții de Apel Chișinău.

1. *Argumentați dacă judecătorul a procedat corect.*
2. *Explicați care este procedura eliberării copiilor de pe actele judecătorești.*
3. *Determinați ordinea soluționării unor atare cereri.*
4. *Perfectați încheierea judecătorească în acest caz.*

Speța 3

Garaba Aurelia s-a adresat în judecată cu cererere către Garaba Ion, fostul soț, privind retragerea vizei de reședință a acestuia din apartamentul nr.13 de pe str. Cuza Vodă, motivînd că acest apartament îi aparține în întregime doar ei, deoarece a fost procurat și înregistrat pînă la data înregistrării căsătoriei, dovezi în acest sens fiind contractul de vînzare-cumpărare și certificatul imobilului. Invocînd pct.25 lit.c) din Regulamentul cu privire la modul de perfectare și eliberare a actelor de identitate ale Sistemului național de pașapoarte, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.376 din 06.06.1995, cu modificările și completările ulterioare, instanța i-a explicat reclamantei că trebuia să se adreseze nu instanței de judecată, ci altui organ competent. În consecință, instanța a refuzat în

primirea cererii de chemare în judecată, totodată accentuând asupra faptului că după intrarea în vigoare a încheierii se exclude posibilitatea adresării în judecată către același pîrît cu aceeași cerere, avînd același obiect și aceleași temeuri.

1. *Argumentați dacă judecătorul a procedat corect.*
2. *Determinați unde trebuie să se adreseze reclamanta.*

3. *Speța 4*

Reclamantul ÎMGFL nr.6 a depus cerere de chemare în judecată către Soloviova Valentina cu privire la încasarea datoriei. În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că pîrîta nu achită în termen plata pentru serviciile comunale acumulînd o datorie de 1300 lei. Instanța de judecată a restituit cererea menționată, deoarece din materialele anexate nu rezultă că ÎMGFL s-ar fi adresat cu o cerere prealabilă către pîrîta, prin care aceasta ar fi fost somată despre achitarea datoriei. Însă, reclamantul a făcut recurs împotriva încheierii de restituire, menționînd că a somat-o verbal atît la telefon, cît și public pe pîrîta despre necesitatea întoarcerii datoriei; mai mult, nu cunoaște vreo prevedere legală care l-ar fi obligat să înainteze în scris pretențiile față de rău- platnici.

1. *Decideți cum trebuie să procedeze Curtea de Apel.*
2. *Identificați condițiile respectării ordinii prealabile.*
3. *Perfectați decizia Curții de Apel.*

Speța 5

Vlad Tcaci s-a adresat în judecată din numele proprietarilor apartamentelor din scara nr.3 a casei nr.19 de pe bd. Dacia, Chișinău, cu o cerere de chemare în judecată către întreprinderea municipală nr.1 privind recalcularea plăților pentru energie termică. Fiind și el locatar al scării nr.3 a casei nr.19, bd. Dacia, reclamantul Tcaci a prezentat drept dovadă a împrumuturilor sale procesul-verbal nr.1 al adunării generale a locatarilor apartamentelor din scara nr.3 a casei nr.19, bd. Dacia, din 09.10.2005, la care s-a discutat problema cu recalcularea plăților și s-a decis unanim adresarea în judecată cu această întrebare. Actul prezentat de reclamant este semnat de toți locatarii apartamentelor din scara nr.3 a casei menționate, conținînd și formularea ce vizează reclamantul: „cu dreptul de a se adresa în judecată din numele nostru”.

Instanța de judecată a restituit cererea de chemare în judecată în baza art.170 alin.1 lit.e) CPC.

1. *A procedat corect instanța de judecată? Argumentați.*
2. *Explicați cum se perfectează reprezentarea coreclamanților în condițiile legii.*
3. *Întocmiți încheierea corect motivată.*

4. *Speța 6*

Judecătorei sect. Botanica s-a adresat Fiodorov Vitalie cu cererea privind adopția copilului Tripadus Alina. Conform adeverinței de naștere a copilului, acesta este cetățean al Ucrainei, părinții lui biologici fiind de asemenea cetățeni ai Ucrainei, în cererea adresată judecății petiționarul nu a indicat domiciliul copilului și nici persoanele care sînt interesate în soluționarea corectă a acestei solicitări. Contrar cerințelor legii, cererea nu a fost semnată de petiționar, ci de soția acestuia.

1. *Identificați erorile procedurale admise în acest caz.*
2. *Stabiliți competența examinării cererilor de încuviințare a adopției.*
3. *Specificați ce acte urmează a fi anexate la astfel de cereri.*
4. *Decideți cum trebuie să procedeze instanța de judecată.*

5. Speța 7

La 24.01.2007 Irina Gore s-a adresat în judecată cu cerere privind constatarea faptului recunoașterii paternității și partajul succesoral - 1/8 din imobilul de pe str. Tomis, mun. Chișinău, în urma decesului la 18.08.2007 a cet. Simacov Vitalie. Studiind materialele dosarului, instanța de judecată a decis să nu dea curs cererii din următoarele considerente. *„Conform art.280 alin.(1) CPC, în procedura specială pricinile se examinează de către instanțele de judecată după regulile de examinare a acțiunilor civile, cu excepțiile și completările prevăzute de CPC. în acest context, conform art.280 alin.(3) CPC, dacă la depunerea cererii sau la examinarea acesteia în procedură specială se va constata un litigiu de drept, instanța va scoate cererea de pe rol printr-o încheiere și va explica petiționarului dreptul de a se adresa în instanța de judecată conform normelor de procedură contencioasă generală.*

în conformitate cu art.170 alin. (2) CPC, cererea de chemare în judecată se restituie printr-o încheiere motivată în care judecătorul explică modalitatea de înlăturare a circumstanțelor care împiedică intentarea procesului.

Astfel, obiectul acțiunii este compus din două pretenții care, conform Codului de procedură civilă, se examinează în proceduri separate. în cazul înaintării unei cereri de chemare în judecată ce conține pretenții cu caracter patrimonial și nepatrimonial, taxa de stat se va percepe atit pentru cererea patrimonială, cît și pentru cea nepatrimonială calculată separat. Cererile în procedură specială sînt impuse cu taxa de stat în cuantum de 500% din salariul minim pe republică. în cazul în care cererea este scoasă de pe rol pe motivul constatării unui litigiu de drept, taxa de stat achitată în procedura specială se va lua în calcul la încasarea taxei și la repartizarea cheltuielilor de judecare a litigiului în procedura pe acțiuni civile (art.280 alin. (4) CPC). în contextul celor menționate, la depunerea cererii privind partajul averii succesoriale se va încasa 3% din valoarea bunurile succesoriale.

În acest context s-a încălcat art. 166 alin. (2) lit.g) CPC, și anume - valoarea acțiunii, precum și prevederile art. 87 alin.(2) CPC - necorespunderea vădită a valorii indicate a acțiunii cu valoarea ei reală".

1. *Depistați greșelile procesuale admise de judecător la deciderea acțiunii procesuale*

și la motivarea încheierii de a nu da curs cererii.

- 2. Argumentați cum trebuia să se procedeze corect.*
- 3. întocmiți propria încheiere.*

4. Speța 8

Primăria comunei Băcioi s-a adresat Judecătorei sect. Botanica cu cerere către Cooperativa de Consum Băcioi privind anularea contractului de arendă și încasarea datoriei pentru plata de arendă în sumă de 82.500 lei. Instanța de judecată a decis restituirea cererii de chemare în judecată, indicînd că acest litigiu este de natură economică. Însă, Primăria c. Băcioi a contestat cu recurs încheierea judecătorească de restituire a cererii de chemare în judecată.

- 1. Decideți în locul Curții de Apel Chișinău.*
- 2. Stabiliți criteriile de delimitare a competenței între instanțele specializate economice și cele de drept comun.*
- 3. Identificați cum vor evolua lucrurile în eventualitatea unui conflict de competență.*

4. Speța 9

Mocanii Sergiu s-a adresat cu cerere în judecată prin care a solicitat instanței să recunoască faptul că, începînd cu 01.06.2002 pînă la 30.09.2004, a fost salariat al Institutului Republican de Expertiză și Criminalistică de pe lîngă Ministerul Justiției al Republicii Moldova. Judecătorul a decis restituirea respectivei cereri, deoarece exista un litigiu de drept între aceste două părți. Curtea de Apel a admis parțial recursul din motiv că în procedura specială nu există acest temei de restituire.

- 1. Argumentați cum se procedează atunci cînd se depistează un litigiu de drept în cadrul procedurii speciale.*
- 2. Stabiliți dacă există în cazul menționat litigiu de drept.*
- 3. Identificați deosebirile dintre litigiile de drept și cele de fapt.*
- 4. Decideți în locul Curții de Apel Chișinău.*

5. Speța 10

Condrațiu Vladimir, domiciliat pe str. Teilor, 8, min. Chișinău, s-a adresat Judecătorei sect. Botanica cu cerere către Regia Autosalubritate, solicitînd reintegrarea în cîmpul muncii, încasarea salariului pentru absența forțată de la serviciu și recuperarea prejudiciului moral. Cererea de chemare în judecată a fost depusă la 30.07.2007. La 03.09.2007 instanța de judecată a emis încheierea de restituire din considerentul că reclamantul a neglijat ordinea prealabilă de soluționare a unui astfel de litigiu și normele de competență teritorială. Astfel, conform art.332 din Codul Muncii, salariatul trebuia să

se adreseze mai întâi angajatorului său, însă, întrucât sediul acestuia se află în sect. Buiucani, cererea de chemare în judecată trebuia depusă la instanța respectivă.

1. *Determinați când trebuie și când nu trebuie respectată ordinea prealabilă în litigiile de muncă.*
2. *Argumentați dacă există posibilitatea alegerii competenței de către reclamantți în litigiile de acest gen.*
3. *Decideți în locul Curții de apel Chișinău în cazul contestării cu recurs a încheierii de restituire a cererii de chemare în judecată.*

IV. Bibliografie:

1. Hotărârea Plenului CSJ cu privire la unele chestiuni apărute în practica judiciară în legătură cu punerea în aplicare a Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, nr.30 din 24.10.2003.
2. Hotărârea Plenului CSJ cu privire la actele judecătorului în faza intentării procesului civil și pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare, nr.24 din 28.06.2004.

Tema 2. PREGĂTIREA PRICINII PENTRU DEZBATERI JUDICIARE

I. Obiective de referință:

- să justifice sarcinile pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare;
- să analizeze actele judecătorului în vederea pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare;
- să specifice actele procesuale ale părților în cadrul fazei de pregătire a pricinii pentru dezbateri judiciare;
- să detalieze modalitatea de stabilire a termenului pentru judecarea pricinii.

II. Repere de conținut

Pregătirea pricinii pentru dezbateri judiciare constă dintr-o totalitate de acte procesuale pe care le efectuează părțile dirijate de către instanța de judecată, care au drept scop soluționarea justă și rapidă a pricinilor civile. Legislația în vigoare specifică sarcinile pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare (art.183 CPC), subliniind necesitatea emiterii încheierii judecătorești respective, cu enumerarea actelor ce urmează a fi efectuate pentru pregătirea pricinii (art.184 CPC).

În cadrul pregătirii pricinii poate apărea necesitatea efectuării actelor procesuale în afara celor menționate în încheiere. În așa situație, judecătorul nu este legat cu lista actelor procesuale formulate în încheierea generală de pregătire a pricinii, ci este obligat să exercite toate actele procesuale necesare pentru asigurarea soluționării pricinii în termen rezonabil și corect, pronunțând pentru aceasta încheieri separate.

Deși legislația procesuală conține enumerarea aproximativă a actelor judecătorului de pregătire a pricinii pentru dezbateri judiciare (art.185 CPC), actele evidențiate nu întotdeauna trebuie exercitate pentru toate pricinile. Pregătirea pricinii pentru dezbateri judiciare este diversă după conținutul actelor pe care trebuie să le exercite participanții la proces sau instanța de judecată. Ea depinde de specificul examinării diferitelor categorii de pricini civile, care, la rândul lor, depind de caracterul raportului material litigios, de complexitatea cazului, de amploarea procesului de probațiune, de modalitățile de apărare împotriva acțiunii exercitate de către pîrît.

Citarea în judecată a pîrîtilui este unul din actele de reper ale acestei faze; or, în acest mod instanța asigură eficacitatea principiului contradictorialității. Astfel, ea propune pîrîtilui de a prezenta probele necesare și îi explică dreptul de a prezenta referință. Audienții trebuie să rețină că doar în instanțele judecătorești economice referința este obligatorie în condițiile art.186 alin.(2) CPC.

La fel, ei trebuie să cunoască temeiurile și procedura conexării pretențiilor (art.187 CPC), precum și a separării acestora (art.188 CPC).

Finalizarea fazei de pregătire a pricinii pentru dezbateri judiciare este marcată de fixarea termenului pentru judecarea pricinii, printr-o încheiere judecătorească (art.190 CPC).

Legea stabilește ordinea procesuală de schimbare a termenului de judecată (art.191 CPC), precum și temeiurile de suspendare, încetare a procesului sau scoaterii de pe rol a cererii, în cursul pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare prevăzute în art.189 CPC.

III. Sugestii metodice

A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- sarcinile pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare;
- actele procesuale ale părților în vederea pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare;
- actele procesuale ale judecătorului în vederea pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare;
- ședința de judecată prealabilă;
- stabilirea termenului pentru judecarea pricinii.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- analiza sarcinile pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare;
- compara actele procesuale ale părților în vederea pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare;
- analiza referința pârâtului privind acțiunea reclamantului;
- distinge actele procesuale ale judecătorului în vederea pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare;
- delimita stabilirea termenului de judecare a pricinii de judecare a pricinii într-un termen rezonabil;
- delimita conexarea și separarea pretențiilor.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- întocmi încheieri privind pregătirea pricinii pentru dezbateri judiciare;
- perfectă actele procesuale ale judecătorului la faza pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare;
- întocmi acte de chemare în judecată a reclamantului pentru a-l audia privitor la pretențiile lui;
- explica drepturile și obligațiile procedurale;
- întocmi acte de chemare în judecată a pârâtului pentru a-l audia privitor la circumstanțele pricinii, pentru a clarifica obiecțiile pe care le are împotriva acțiunii și probele prin care pot fi dovedite aceste obiecții;
- interveni ca pârâtul să prezinte în scris, la data fixată, o referință privind acțiunea reclamantului, explicându-i drepturile și obligațiile procedurale;
- soluționa problema intervenirii în proces a coreclamantilor, copârâtilor și intervenienților, să le poată explica drepturile și obligațiile procedurale;
- lua măsuri pentru concilierea părților;
- explica părților dreptul de a recurge la judecată arbitrală pentru soluționarea litigiului și care sînt efectele unui astfel de act;
- soluționa problema citării în ședința de judecată a martorilor sau să-i poată interoga, în caz de imposibilitate de a se prezenta în fața instanței, la locul aflării lor, conform art.136 alin.(l) CPC;

- reclama organizațiilor și persoanelor fizice probele necesare la cererea participanților la proces;
- dispune din oficiu efectuarea expertizei la solicitarea părților sau în cazurile prevăzute de lege;
- soluționa problema introducerii în proces a specialistului sau a interpretului;
- în caz de urgență, la cererea părților, să poată cerceta la fața locului înscrisurile și probele materiale, cu înștiințarea participanților la proces;
- trimite delegații judecătorești.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Conexarea și separarea pretențiilor	Referate / Rezumate Studii de caz	prezentarea rezultatelor participarea la mese rotunde

C. Activități de evaluare

Speța 1

Spete

În legătură cu plecarea peste hotare, Arnaut l-a împuternicit pe Bobea să vîndă garnitura de mobilă la prețul de 2000 lei. Peste 3 luni mandantul a fost informat de către mandatar că bunul a fost vîndut, primind totodată și cei 2000 de lei.

Cînd peste un an a venit în concediu, mandantul a aflat că mandatarul a vîndut, la prețul de 3000 lei, numai o parte din garnitură, păstrînd canapeaua. Mandantul a solicitat de la mandatar restituirea canapelei și a sumei de 500 lei. Mandatarul a refuzat satisfacerea pretenției, motivînd refuzul său prin faptul că interesele mandantului nu au fost lezate. Arnaut s-a adresat în judecată.

1. *Caracterizați actele judecătorului la primirea cererii de chemare în judecată.*
2. *Argumentați actele judecătorului la pregătirea pricinii pentru dezbateri judiciare.*

Speța 2

Trifan Chirii a înaintat o acțiune către fosta sa soție, căsătoria cu care a desfăcut-o la 17 august 1997, despre stabilirea la domiciliul său a locului de trai al fiicei Ana, născută la 1 iulie 1989. În fapt, motivînd pretențiile sale, a indicat că locuiește, împreună cu mama sa, aptă de muncă, într-un apartament cu două camere bine amenajat. După profesie este pedagog, are studii superioare și se află în relații bune cu fiica.

Avînd probleme de sănătate, pîrîta adeseori este internată în spital, de aceea fiica locuiește mai mult cu reclamantul. În calitate de martori, Trifan Chirii a solicitat să fie citați în judecată vecinii Dina Pușcaș și Doina Surdu.

1. *Identificați actele judecătorului de pregătire a pricinii pentru dezbateri judiciare.*
2. *Întocmiți o încheiere de pregătire a pricinii către dezbaterile judiciare.*
- 3.
4. *Speța 3*

Ababii Nely a înaintat în judecată o acțiune către fostul soț Cozmescu Traian despre partajul apartamentului cu trei camere: două - contigue (12 și 16 m.p.) și una izolată (14 m.p.), încasarea de la pîrît a 1/2 din valoarea automobilului „BMW”. La cererea de chemare în judecată au fost anexate copia hotărîrii instanței judecătorești despre desfacerea căsătoriei și planul apartamentului. Pe cererea de chemare în judecată judecătorul a făcut următoarea rezoluție:

„A primi cererea spre examinare și soluționare în instanța de judecată. în ordinea pregătirii pricinii pentru dezbaterile judiciare urmează a fi efectuate următoarele acte procesuale:

- 1) citarea părților pentru convorbire la 10.01.2004, orele 10.00;
- 2) sechestrarea automobilului „BMW”.

După care urmează semnătura judecătorului.

în ziua înfățișării în judecată, pîrîtul a cerut anularea măsurii de asigurare a acțiunii, deoarece automobilul „BMW” i-a fost donat de către tatăl său, fapt confirmat prin contractul de donație.

Reclamanta susținea că contractul de donație este fictiv și a cerut ca la materialele dosarului să fie anexată scrisoarea feciorului, care își face serviciul militar în termen în rîndurile Forțelor Armate ale Republicii Moldova, din care devine evidentă certitudinea celor invocate de ea.

Judecătorul a adoptat o încheiere prin care a stabilit termenul despre numirea pricinii cu următoarea rezoluție:

- „1. A modifica măsura de asigurare a acțiunii prin punerea sechestrului pe automobilul „BMW”, pîrîtului interzicîndu-i-se de a săvîrși careva acte de înstrăinare a automobilului „BMW”.
2. A obliga părțile să prezinte în ședința de judecată actul de apreciere a valorii automobilului și bonul de repartiție a apartamentului.
3. A fixa termenul de judecare a cauzei pentru data de 2.02. 2004, orele 10.00.
4. A cita reclamantul și pîrîtul în judecată.
5. A-l cita în ședința de judecată pe martorul Cozmescu Pavel, tatăl pîrîtului”.

După care urmează semnătura judecătorului.

1. *Stabiliți dacă este pregătită suficient pricina pentru dezbaterile judiciare.*
2. *Indicați actele procesuale ale judecătorului care sînt corecte și încălcările care au fost admise de judecător.*
3. *Speța 4*

Grosu Galina a înaintat în judecată o acțiune către I țică Dumitru despre stabilirea paternității în privința feciorului ei, născut la 26.03.1993. Acțiunea sa reclamanta a întemeiat-o prin faptul că au conviețuit împreună cu pîrîtul și, din 1991 pînă în 1995, au dus în comun gospodăria.

După nașterea copilului relațiile dintre concubini s-au înrăutățit, iar pîrîtul nu-și mai recunoaște paternitatea și a încetat să întrețină material copilul.

în cadrul pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare pîrîtul a explicat că copilul a fost conceput în perioada cînd el se afla într-o deplasare îndelungată peste hotarele Republicii Moldova. La întoarcere, nu a mai avut relații intime cu reclamanta și a cerut să

fie numită o expertiză juridico-biologică.

1. *Identificați sarcinile judecătorului la faza de pregătire a pricinii pentru dezbateri judiciare.*
2. *Stabiliți actele de pregătire a pricinii care pot fi efectuate de judecător.*
3. *Întocmiți o încheiere despre ordonarea expertizei.*

IV. Bibliografie:

1. Hotărârea Plenumului CSJ cu privire la actele judecătorului în faza intentării procesului civil și pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare, nr.24 din 28.06.2004.

Tema 3. COMUNICAREA ACTELOR DE PROCEDURĂ. CITAJIA, ÎNȘTIINȚAREA JUDICIARĂ

I. Obiective de referință:

- să argumenteze necesitatea citării și înștiințării legale a participanților la proces și a altor persoane;
- să analizeze carențele modului de înmînare a citațiilor și înștiințărilor, precum și ale mijloacelor de fixare a înmînării citației;
- să clarifice condițiile, procedura, termenele și consecințele citării publice a pîrîtului;
- să demonstreze efectele juridice ale citării și înștiințării legale a participanților la proces și a altor persoane;
- să specifice particularitățile înștiințării și citării în judecată a participanților la proces și a altor persoane care se află în afară teritoriului Republicii Moldova.

II. Repere de conținut

Comunicarea actelor de procedură participanților la proces este o condiție necesară pentru ținerea ședinței de judecată. Examinarea pricinii civile în lipsa unuia dintre participanții la proces, căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată, se consideră încălcare a normelor de drept procesual și duce implicit la casarea hotărîrii de către instanța ierarhic superioară. Înștiințarea legală a participanților la proces, fiind obligația instanței de judecată, asigură realizarea efectivă a principiului contradictorialității. Legea procesuală stabilește atît cuprinsul citației și al înștiințărilor (art.103 CPC), cît și ordinea procesuală de înmînare a citației și înștiințării (art.105 CPC). Urmează a fi menționată obligația părții sau a reprezentantului de a comunica instanței și părții adverse noua adresă cu consecința prevăzută de art.107 CPC. Novela prevăzută de actualul Cod de procedură civilă este citația publică a pîrîtului (art.108 CPC).

III. Sugestii metodice

A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie sa cunoască:

- citația, mijloc de înștiințare legală;
- alte forme de înștiințare legală;
- modul de înmînare a citațiilor și înștiințărilor;
- mijloacele de fixare a înmînării citației (înștiințării);
- citarea publică a pîrîtului;
- efectele juridice ale citării și înștiințării legale a participanților la proces și a altor persoane;
- înștiințarea și citarea în judecată a participanților la proces și a altor persoane care se află în afara teritoriului Republicii Moldova.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- compara citația și înștiințarea legală;
- analiza efectele juridice ale citării și înștiințării legale a participanților la proces și a

- altor persoane;
- analiza modul de înmînare a citației și a înștiințării;
- delimita mijloacele de fixare a înmînării citației (înștiințării);
- delimita înștiințarea și citarea în judecată a participanților la proces și a altor persoane care se află în afara teritoriului Republicii Moldova.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- înștiința legal participanții la proces;
- aplica legea în funcție de neprezentarea participanților la proces înștiințați legal;
- remedia carențele înștiințării necorespunzătoare a participanților la proces;
- aplica citarea publică a pîrîtului;
- perfecta înștiințarea și citarea în judecată a participanților la proces și a altor persoane care se află în afara teritoriului Republicii Moldova.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Citarea publică a pîrîtului	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde

C. Activități de evaluare

Spețe

Speța 1

La 12 iulie 2005, după verificarea prezenței părților, judecătorul a constatat că, deși înștiințările au fost expediate ambelor părți, ia ședință s-a prezentat numai reclamantul, Buga Ion. Necunoscînd motivele neprezentării pîrîtului S.R.L. „Dumbrava”, instanța a amînat procesul pentru data de 25 august 2005 și a dispus, la solicitarea reclamantului, citarea pîrîtului prin publicitate în ziarul „Moldova Suverană”. La următoarea ședință de judecată pîrîtul de asemenea nu s-a prezentat, fără a comunica instanței motivele. Pricina a fost examinată în lipsa pîrîtului cu emiterea hotărîrii de admitere a acțiunii.

S.R.L. „Dumbrava” a declarat apel împotriva hotărîrii judecătorei și a solicitat casarea acesteia în baza lit.b) alin.(I) art.388 CPC, indicînd în cerere următoarele: în ședința de judecată din 12 iulie reprezentantul S.R.L. „Dumbrava” nu s-a putut prezenta din motive întemeiate, deoarece avea un alt proces la o altă instanță de judecată; înștiințare cu privire la ședința de judecată din 25 august 2005 S.R.L. „Dumbrava” nu a primit, iar despre avizul publicat în ziarul „Moldova Suverană”, la care pîrîtul nu este abonat, nu a știut nimic.

În referință la cererea de apel intimatul Buga Ion a invocat că despre faptul că ședința de judecată va avea loc la 12 iulie 2005 S.R.L. „Dumbrava” a fost înștiințată

legal, iar reprezentantul acesteia putea să se intereseze cu privire la data următoarei ședințe. La care a adăugat că publicarea în presă a avizului cu privire la ședința de judecată se consideră citare legală.

1. *Identificați temeiuri pentru casarea hotărârii.*
2. *Stabiliți dacă au fost încălcate normele procesuale privind înștiințarea participanților la proces.*
3. *Determinați cazurile în care se dispune citarea publică a pârîtului.*
4. *Evaluati efectele citării publice a pârîtului.*

5. *Speța 2*

În cadrul pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare, judecătorul a dispus înștiințarea părților despre locul, data și ora ședinței de judecată. Stabilind că pârîtul este temporar absent de la domiciliu, lucrătorul poștal a decis să înmîneze înștiințarea soției pârîtului, care locuiește împreună cu acesta. Soția a refuzat să primească înștiințarea. Lucrătorul poștal a consemnat refuzul de a primi înștiințarea și a restituit-o instanței de judecată. Considerînd că pârîtul a fost citat legal despre ședința de judecată, judecătorul a examinat pricina în absența acestuia, pronunțînd o hotărîre de admitere a acțiunii.

Speța 3

1. *Identificați ordinea înmînării înștiințării în cazul absenței temporare a pârîtului.*
2. *Evaluati efectele refuzului de a primi înștiințarea.*

Stabilind data ședinței de judecată (3 februarie 2005), judecătorul a dispus înștiințarea părților despre locul, data și ora ședinței de judecată. Negăsind pârîtul la domiciliu, la 2 februarie 2005 lucrătorul poștal a transmis înștiințarea administrației de la locul de muncă al pârîtului. Administrația întreprinderii nu a înmînat pârîtului înștiințarea. Pârîtul a contestat în ordine de apel hotărîrea judecătorească emisă la 3 februarie 2005 în absența sa.

1. *Determinați termenul în care trebuie să fie înmînată înștiințarea.*
2. *Determinați efectele nerespectării acestui termen.*
3. *Decideți în locul Curții de Apel Chișinău.*

Tema 4. DEZBATERILE JUDICIARE

I. Obiective de referință:

- să demonstreze rolul completului de judecată, al președintelui în conducerea ședinței de judecată;
- să identifice părțile componente ale ședinței de judecată;
- să argumenteze importanța părții pregătitoare a ședinței de judecată;
- să compare efectele neprezentării în ședința de judecată a persoanelor citate;
- să analizeze temeiurile și procedura de soluționare a recuzărilor și autoacuzărilor judecătorilor și a altor participanți la proces;
- să evidențieze specificul procedurii examinării probelor în ședința de judecată;
- să aprecieze forța probantă a explicațiilor părților și ale intervențiilor;
- să clarifice procedura de audiere a martorului;
- să analizeze ordinea reclamării înscrisurilor deținute de partea adversă sau de alte persoane care nu participă la proces;
- să identifice specificul procedural în cazul cererii de defăimare a înscrisului ca fiind fals;
- să demonstreze implementarea în practică a modului de prezentare și păstrare a probelor materiale;
- să releve specificul cercetării probelor materiale la fața locului;
- să specifice temeiurile pentru efectuarea unei expertize în ședința de judecată sau în afară de judecată,
- să compare expertiza complexă și cea colegială, expertiza repetată și cea suplimentară;
- să estimeze puterea probantă a expertizei;
- să analizeze deosebirile procedurale dintre procedura amânării și procedura suspendării procesului și efectele lor juridice;
- să analizeze temeiurile amânării procesului;
- să evidențieze felurile și temeiurile suspendării procesului;
- să argumenteze deosebirea dintre efectele juridice ale încetării procesului și ale scoaterii cererii de pe rol;
- să analizeze temeiurile și procedura scoaterii cererii de pe rol;
- să justifice importanța susținerilor orale și a replicilor în cadrul ședinței de judecată;
- să determine exigențele procedurale privitoare la adoptarea și pronunțarea hotărârii;
- să clarifice cuprinsul și importanța procesului-verbal al ședinței de judecată;
- să stabilească procedura examinării observațiilor asupra procesului-verbal.

II. Repere de conținut

Toate principiile dreptului procesual civil se manifestă în cadrul dezbatărilor judiciare; anume aici și atunci se înfăptuiește efectiv justiția. În celelalte faze fie se pregătește înfăptuirea justiției, fie se verifică legalitatea hotărârilor judecătorești, fie se asigură executarea lor. Dezbatățile judiciare sînt publice. Grație faptului că orice persoană poate

să asiste la înfăptuirea justiției, cu excepțiile stabilite de lege, dezbaterile judiciare mai reprezintă și faza în care se realizează mai mult sau mai puțin și scopul educativ al justiției.

În ce măsură dezbaterile judiciare își ating scopul depinde de președintele ședinței de judecată, cel care, conform art.194, 195, 196 CPC, conduce ședința de judecată, asigură ordinea desfășurării ei și aplică măsuri față de cei care o încalcă.

Partea pregătitoare a ședinței de judecată nu trebuie confundată cu faza pregătirii pricinii pentru dezbateri. În cadrul pregătirii pricinii pentru dezbateri instanța întreprinde măsuri pentru a asigura examinarea justă și promptă a cauzei (art.183 CPC). Partea pregătitoare a ședinței de judecată constituie un grup de acte procedurale în cadrul cărora se verifică posibilitatea examinării pricinii în fond.

Astfel, la etapa pregătitoare a ședinței de judecată, la ora din timp fixată, judecătorul deschide ședința de judecată, anunțând pricina care se va examina (art.197 CPC). Din acest moment drepturile și obligațiile procesuale ale participanților la proces capătă realizare. Evident, pentru ca ședința de judecată să poată avea loc se cere ca instanța în mod obligatoriu să înștiințeze participanții la proces despre data și ora ședinței de judecată (art.193 CPC). La rîndul lor, participanții la proces trebuie să anunțe din timp instanța de judecată despre motivul imposibilității prezentării în ședință (art.205 CPC). Deschiderea ședinței de judecată se face la ora fixată atît în înștiințările expediate participanților la proces (art.102 alin.(I) CPC), cît și prin afișarea rolului în incinta instanței, în loc public, cu cel puțin 3 zile înaintea termenului de judecată (art.193 CPC). În acest mod se asigură atitudinea respectuoasă față de justițiabili, se atenuază pe cît posibil starea de nervozitate și emoțiile negative ale participanților la proces, se asigură respectarea principiului publicității, realizîndu-se astfel și impactul educativ asupra membrilor societății. Grefierul anunță despre verificarea prezenței participanților la proces și despre motivele neprezenței celor absenți (art.198 CPC).

Ședința de judecată trebuie să fie deschisă, indiferent de prezența sau absența unor participanți la proces. Instanța trebuie să constate motivele de neprezentare în ședința de judecată a participanților la proces și cît de justificate sînt ele. Chiar dacă există temeuri de amînare a procesului, instanța va asculta opiniile celorlalți participanți la proces.

În partea pregătitoare a ședinței de judecată se efectuează acte de procedură care, în funcție de specificul pricinii puse pe rol, au menirea de a asigura buna desfășurare și examinare a acesteia. În acest scop, președintele ședinței de judecată înfăptuiește următoarele acte:

- explică obligațiile interpretului (art.199 CPC) - realizarea principiului limbii de procedură (art.118 al Constituției, art.24 CPC), nu privează participantul la proces de dreptul de a vorbi în limba maternă. În acest sens, participantul la proces care vorbește o altă limbă decît cea a procesului trebuie să înțeleagă ce se întîmplă în cadrul ședinței de judecată, să ia cunoștință de actele de procedură care s-au efectuat, să-și poată exercita efectiv drepturile și obligațiile procesuale. Din acest considerent, instanța va asigura prezența unui interpret în ședința de judecată și îi va explica obligațiile sale procesuale, avertizînd-l contra semnătură despre răspunderea penală pe care o poartă conform art.312 CP pentru traducere intenționat greșită;
- îndeapărtează martorii din sala de ședințe (art.200 CPC) - în scopul obținerii unor

depoziții veridice și cât mai obiective, martorii nu trebuie să cunoască conținutul explicațiilor părților, ale intervențiilor, concluziile expertului, consultațiile specialistului, precum și conținutul depozițiilor altor martori;

- anunță completul de judecată și explică celor ce formează componența acestuia dreptul de a face recuzări (art.201 CPC) - în acest scop, președintele ședinței de judecată numește judecătorii care fac parte din complet, precum și grefierul, interpretul, expertul și specialistul. Oricare dintre aceștia se poate abține de la participarea în cadrul examinării pricinii puse pe rol în temeiurile art.50 și 51 CPC. Din aceleași considerente pot fi formulate cereri de recuzare a judecătorului, grefierului, interpretului, expertului și specialistului. Examinarea cererilor de abținere sau de recuzare se face în ordinea procesuală prevăzută de art.53 CPC printr-o încheiere a instanței de judecată care poate fi contestată odată cu hotărîrea. Dacă cererea de recuzare sau de abținere a fost admisă cu mare probabilitate, ședința de judecată se va amîna;
- explică drepturile și obligațiile participanților la proces (art.202 CPC) indiferent de natura juridică a litigiului dedus judecătîii. Președintele completului de judecată explică în primul rînd drepturile și obligațiile generale ale participanților la proces, adică drepturile prevăzute în art.56 CPC, și atenționează participanții despre exercitarea cu bună-credință a drepturilor prevăzute de lege și despre consecințele procesuale care pot surveni în caz de exercitare abuzivă a drepturilor. Evident, drepturile procesuale speciale sînt diferite după conținut, în funcție de poziția procedurală a participantului la proces. Președintele ședinței va explica și drepturile speciale ale reclamantului și ale pîrîtului (art.60, 172 CPC), precum și drepturile comune ale acestora (dreptul de a se împăca prin încheierea unei tranzacții de împăcare, de a strămuta pricina la judecata arbi- trală etc.);
- soluționează cererile și demersurile participanților la proces (art.203 CPC) - exercitîndu-și drepturile procesuale generale, explicate de către președintele ședinței de judecată, participanții la proces pot face cereri și demersuri începînd cu partea pregătitoare a ședinței de judecată. Cererile și demersurile formulate atît verbal, cît și în scris pot influența mersul procesului, în special al ședinței de judecată. De exemplu, informarea instanței despre aflarea uneia din părți într-o instituție curativ profilactică, fapt care poate duce la suspendarea procesului (art.261 lit.b) CPC) sau reclamarea unei probe de la partea adversă ori de la un terț (art.119 alin.(I) CPC), atragerea în procesa unui coparticipant, intervenient, ordonarea unei expertize sau executarea unei delegații judecătorești, examinarea unei probe materiale la locul aflării acesteia etc. Din sensul art.203 CPC reiese că instanța trebuie să se pronunțe asupra cererilor și demersurilor după ascultarea opiniei celorlalți participanți la proces, asigurînd astfel respectarea principiului contradictorialității. Nu considerăm justificată practica ignorării de către președintele ședinței de judecată a cererilor și demersurilor formulate de participanți sub pretextul expunerii ulterioare. Admiterea sau respingerea cererii sau demersului se face prin încheiere judecătorească separată sau consemnată în procesul-verbal al ședinței. Dreptul de a face cereri și demersuri poate fi exercitat pe parcursul ședinței de judecată, chiar dacă instanța a refuzat anterior satisfacerea acestora;

- explică drepturile și obligațiile expertului- și specialistului (art.210 CPC) - conform art.154 CPC, expertul desemnat de instanță are un statut procesual deosebit, marcat de drepturi și obligații specifice. În acest sens este obligatorie atât explicarea acestora, cât și somarea expertului despre răspunderea penală pe care o poartă conform art.312 CP pentru depunerea cu bună-știință a unui raport de expertiză fals. Declarația semnată de expert sau experți se anexează la procesul-verbal al ședinței de judecată.

Pentru a se prezenta în ședință de judecată în scopul participării la examinarea pricinii civile, orice persoană trebuie înștiințată sau citată în modul corespunzător (art.100-109 CPC). Dacă un participant la proces despre a cărui citare legală nu există date nu se prezintă în ședință de judecată, procesul se amână (art.205 alin.(2) CPC).

De menționat că o persoană citată în modul corespunzător poate fi în imposibilitate obiectivă de a se prezenta în instanța de judecată la data și ora fixată, fapt despre care trebuie să anunțe din timp instanța. Dacă instanța consideră întemeiat motivul neprezentării, poate dispune amânarea ședinței de judecată conform art.205 alin(3) CPC. Dacă motivele invocate de participanții la proces sînt considerate de către instanță nejustificate și aceștia nu solicită examinarea în lipsa lor, efectele unei atare neprezentări sînt diferite în funcție de interesele juridice pe care acestea le au sau de obligațiile care le revin conform legii.

În caz dacă reclamantul citat legal nu se prezintă în ședință de judecată, nu comunică motivele neprezentării sau instanța le consideră neîntemeiate, ori dacă reclamantul nu solicită examinarea pricinii în lipsa sa, iar pîrîtul nu solicită soluționarea pricinii în fond, atunci cererea de chemare în judecată a reclamantului se scoate de pe rol (art.205 alin.(2), art.267 lit.g) CPC).

Față de intervenientul principal, coreclamanții facultativi admiși în proces se aplică aceleași reguli și efecte ale neprezentării lor în ședința de judecată. În privința coreclamanțului obligatoriu, înștiințat în modul corespunzător, care nu se prezintă în ședință de judecată, nu comunică motivele neprezentării sau instanța le consideră neîntemeiate și nu solicită examinarea în lipsa lui, examinarea cererii acestuia în lipsa lui o considerăm corectă, întrucît pretențiile acestuia și ale celorlalți coredamanți sînt inseparabile, astfel că în această situație scoaterea de pe rol a cererii face imposibilă examinarea și soluționarea pricinii civile.

Dacă pîrîtul înștiințat legal nu se prezintă în ședință de judecată, nu comunică motivele neprezentării sau instanța le consideră neîntemeiate, ori nu solicită examinarea în lipsa sa, instanța va examina pricina în lipsa pîrîtului (art.206 alin.(3) CPC). Față de copîrîți (obligatori sau facultativi) se aplică aceleași reguli și consecințe.

Intervenientul accesoriu citat legal care nu se prezintă în judecată din motive neîntemeiate suportă consecințele prevăzute de art.69 alin.(3) CPC. Neintervenirea în proces fără motive întemeiate a intervenientului accesoriu, înștiințat în modul stabilit, îl decade din dreptul de a dovedi că litigiul a fost soluționat greșit din cauza incorectitudinii în proces a părții la care urma să se alăture în măsura în care nu dovedește că explicațiile, acțiunile și mijloacele de apărare ale părții au fost greșite din intenție sau din culpă gravă.

Neprezentarea în ședință de judecată a avocatului (reprezentantului) sau a celui care acordă asistență părții, sau a unui alt participant la proces nu împiedică examinarea pricinii (art.206 alin.(5) CPC). Este vorba de procuror, împuterniciții autorităților publice,

organizațiilor, persoanele fizice care participă la proces în baza art.73 CPC sau de persoanele interesate în procedură specială.

Dacă persoanele care contribuie la înfăptuirea justiției - martorul, expertul, specialistul sau interpretul - nu se prezintă în ședință de judecată, atunci instanța judecătorească, după ce ascultă opiniile participanților la proces despre posibilitatea examinării pricinii în absența subiecților enumerați, pronunță o încheiere privind prelungirea dezbaterilor judiciare sau amânarea procesului. Martorul, expertul, specialistul și interpretul citați legal, care nu se prezintă în ședință de judecată din motive considerate de instanță ca fiind neîntemeiate, pot fi supuși unei amenzi de pînă la 10 unități convenționale (art.207 alin.(1) și (2) CPC). Dacă martorul nu se prezintă nici după a doua citare, instanța poate dispune aducerea lui forțată (art.136 alin.(3) CPC).

În cazul în care expertul citat legal nu se prezintă nejustificat în ședință de judecată, cheltuielile suportate de persoanele interesate se vor pune pe seama acestuia, cu posibila aplicare concomitentă a unei amenzi de 15 unități convenționale (art.154 alin.(4) CPC).

Judecarea pricinii în fond este cea mai amplă și cea mai semnificativă parte a dezbaterilor judiciare. În judecarea pricinii în fond sînt antrenați toți participanții la procesul respectiv și persoanele care contribuie la înfăptuirea justiției, în cadrul ei manifestîndu-se plenar principiile publicității, oralității, disponibilității, contradictorialității, nemijlocirii etc. Președintele ședinței de judecată, în virtutea rolului său diriguitor, va crea condiții pentru ca participanții la proces să-și expună considerentele referitor la circumstanțele de fapt și de drept ale pricinii, să facă completări și să prezinte probe în condițiile legii (art.211 CPC).

În primul rînd, președintele ședinței face un raport asupra pricinii ce urmează a fi examinată. De regulă, acesta se face pe baza cererii de chemare în judecată. Dacă pîrîtul a depus acțiune reconvențională, atunci raportul va insera și pretențiile conținute în aceasta. În eventualitatea în care pricina se reexaminează după casarea hotărîrii de către instanța ierarhic superioară, președintele ședinței de judecată va menționa expres acest fapt, indicînd și cauza casării. Ulterior se clarifică dacă reclamantul își susține pretențiile, dacă pîrîtul recunoaște sau nu pretențiile reclamantului și dacă părțile nu doresc să încheie o tranzacție de împăcare.

În al doilea rînd, instanța va asculta explicațiile părților și ale intervenienților, precum și ale celorlalți participanți la proces. Dacă ne referim la procuror, împuternicirii autorităților publice, ai organizațiilor și la persoanele fizice care au intentat procesul civil în interesul altor persoane, aceștia dau explicații primii (art.213 CPC). În explicațiile date de părțile la proces se pot conține negații ale circumstanțelor pe care partea adversă își întemeiază pretențiile sau obiecțiile, fapt care cade în sarcina probației părții adverse (art.123 alin.(6) CPC). De asemenea, explicațiile părților date în ședință de judecată pot constitui recunoașteri ale anumitor fapte pe care partea adversă își întemeiază pretențiile sau obiecțiile, situație în care partea respectivă este degrevată de obligația dovedirii lor (art.131 alin.(4) CPC).

Chiar dacă în lege nu se menționează că reprezentanții sînt participanți la proces (art.55 CPC), în cadrul judecării pricinii în fond aceștia pot lua cuvîntul, da anumite explicații, pune întrebări, formula cereri și demersuri în limitele împuternicirilor de care dispun, întrucît astfel se realizează dreptul oricărei persoane fizice de a participa la proces personal sau prin reprezentant (art.75 alin.(1) CPC). În ordinea stabilită, părțile și alți

participanți la proces, precum și reprezentanții își pot formula reciproc întrebări. Judecătorului îi revine dreptul de a pune întrebări oricărui participant la proces sau reprezentantului acestuia în orice moment.

În al treilea rând, instanța stabilește consecutivitatea cercetării probelor, ținând cont de opinia participanților la proces. În acest sens trebuie să fie deja clarificate obiectul și sarcina probației, iar părțile în cererea de chemare în judecată și în referință să indice probele prin care își întemeiază pretențiile sau obiecțiile. Ulterior, însă, în funcție de circumstanțele pricinii (modificarea pretențiilor sau a temeiului acțiunii, înaintarea acțiunii reconvenționale, incapacitatea temporară de muncă a martorului, imposibilitatea prezentării înscrisului în ședință de judecată, examinarea urgentă a probelor materiale perisabile etc.) consecutivitatea cercetării probelor poate fi schimbată (art.214 CPC).

Sușinerile orale se rezumă la luările de cuvânt ale participanților la proces. Fiind una din părțile distincte ale dezbaterilor judiciare, sușinerile orale constituie de fapt pledoariile referitoare la rezultatele cercetării probelor în cadrul judecării în fond a pricinii. În ordinea stabilită de lege (art.190 alin.(2) și (3) CPC) participanții la proces își expun opiniile argumentate vis-à-vis de circumstanțele pricinii care justifică sau nu pretențiile ori obiecțiile părților adverse, se dă apreciere fiecărei probe care confirmă sau infirmă respectivele circumstanțe de fapt, se expune părerea despre corectitudinea aplicării sau interpretării normelor materiale și în final fiecare participant reconfirmă soluția care ar trebui să fie dată de instanță prin pronunțarea hotărârii.

Conform art.235 CPC, circumstanțele neexamine de instanță și probele neelucidate în ședință de judecată nu pot forma conținutul sușinerilor verbale. Nu are justificare o luare de cuvânt în privința unor pretenții sau circumstanțe noi, care nu au fost înaintate sau cercetate în cadrul ședinței de judecată. Nefiind examinate în cadrul judecării în fond, ele determină instanța fie să reia examinarea pricinii în fond, fie să dezaprobe în hotărâre argumentele care depășesc cadrul legal al sușinerilor orale.

După sușinerile orale fiecare din participanții la proces are dreptul la replică.

Dreptul la replică este o luare de cuvânt repetată, determinată de necesitatea de a răspunde la afirmațiile din sușinerile orale ale altor participanți la proces. În replică, participantul la proces poate face scurte concluzii sau poate expune contraargumente dacă acestea au fost omise din propriile sușineri orale. Indiferent care a fost consecutivitatea replicilor, dreptul la ultima replică îl au pîrîtul și reprezentantul lui (art.234 CPC).

După sușinerile orale, președintele ședinței de judecată anunță retragerea instanței în camera de deliberare pentru adoptarea hotărârii (art.236 CPC). Această parte a dezbaterilor judiciare urmează imediat după finisarea sușinerilor orale, exigență legală expres menționată în art.242 CPC, potrivit căruia partea introductivă și dispozitivă a hotărârii se pronunță în aceeași ședință în care s-au încheiat dezbaterile judiciare. În acest mod se asigură continuitatea examinării și soluționării pricinilor civile. Însă, din prevederile legale putem conchide că ceea ce, pe de o parte, are ca scop pronunțarea unei hotărâri juste și complete, pe de altă parte, duce la soluționarea de lungă durată a pricinilor civile, ceea ce nu întotdeauna corespunde caracterului rezonabil al termenelor înfăptuirii justiției. Astfel, din art.236 alin.(I) CPC reiese că deliberarea și pronunțarea hotărârii pot fi amânate din motive întemeiate cu cel mult 10 zile. Uneori, în acest termen de 10 zile se poate adopta numai dispozitivul hotărârii, iar *redactarea hotărârii motivate*

poate fi amânată pe același termen, adică pe încă 10 zile. Conform art.242 CPC, redactarea hotărârii motivate se face în cel mult 15 zile. Astfel, în mod legal consacrat hotărârile judecătorești pot fi pronunțate în termen de 10 zile de la terminarea susținerilor verbale și redactate ulterior în termen de cel mult 15 zile. Desigur, legiuitorul nu evită să menționeze că aceste situații nu sînt regulă generală, ci excepții determinate de „motive întemeiate”, lăsînd în acest sens teren de interpretare, inclusiv abuzivă.

În virtutea principiului nemijlocirii (art.25 alin.(I) și art.238 alin.(I) CPC), hotărârile se adoptă doar de către judecătorii care au luat parte la examinarea pricinii. Deliberarea se face în secret, fiind interzisă divulgarea acestora. Drept sancțiune pentru încălcarea secretului deliberării este casarea hotărârii de către instanța de apel în temeiul art.386 alin.(I) lit.d) și art.388 alin.(I) lit.e) CPC.

Sub conducerea președintelui ședinței de judecată completul de judecată deliberează următoarele repere:

- care circumstanțe formează obiectul și sarcina probației pentru fiecare participant la proces;
- care fapte au fost stabilite cu ajutorul probelor pertinente și admisibile și care nu au fost dovedite;
- motivele respingerii anumitor probe;
- pretențiile cărui participant sînt întemeiate total sau parțial;
- care norme de drept material urmează a fi aplicate raportului material litigios;
- concluzia aprecierii probelor și interpretării legii materiale în privința părților în litigiu, care în esență se rezumă la admiterea sau respingerea totală sau parțială a pretențiilor înaintate în judecată (art.238 alin.(I) și art.240 alin.(I) CPC).

Toate problemele care apar în cadrul adoptării hotărârii se adoptă cu majoritate de voturi, nici unul dintre judecători neavînd dreptul să se abțină de la vot (art.48 alin.(I) CPC). Însă, judecătorul poate să nu fie de acord cu hotărîrea majorității, opinia lui separată fiind întocmită în scris, înmînată președintelui ședinței și anexată la dosar. În doctrină se discută dacă participanții la proces pot lua cunoștință de opinia separată anexată la dosar.¹ În temeiul art.56 CPC putem da un răspuns afirmativ

B. B. фiрKOB. *rpамdancHuu нpouecc.* - MокKeа. Во/vреpc K/iysep, 2004, p 351 acestei întrebări, dar, conform art.48 alin.(2) CPC, opinia separată nu se anunță și nu se citește în ședință de judecată din cauza secretului deliberărilor.

Rezultatul deliberării se consemnează în hotărîrea integrală sau în dispozitivul ei, semnat de către toți judecătorii, inclusiv de către judecătorul cu opinie separată și se citește în sala de ședințe (art.238 alin.(4), art.237 alin.(I) CPC). Chiar și hotărârile adoptate în urma examinării pricinii în ședință secretă se pronunță public (art.23 alin.(9) CPC). După pronunțare președintele ședinței de judecată lămurește hotărîrea, procedura și termenul de atac împotriva ei și declară ședința de judecată închisă.

Amînarea procesului este un incident procesual car? la apariția unor circumstanțe legale împiedică desfășurarea ședinței de judecată și condiționează examinarea cauzei la altă dată și altă oră. În cazul amînării procesului, examinarea cauzei se dispune a fi făcută în altă ședință de judecată. Amînarea procesului poate fi o consecință a unor carențe de pregătire a pricinii pentru dezbateri judiciare sau a unor circumstanțe referitoare la

prezența participanților la proces, la necesitatea de a reclama probe etc.

Unele temeuri de amânare a procesului sînt expres prevăzute de lege (art.208 CPC) sau dispuse de către instanța de judecată în funcție de circumstanțele fiecărui caz. Din acest considerent putem afirma că amînarea procesului în cazurile expres prevăzute de lege este obligatorie, iar atunci cînd legea admite amînarea procesului - facultativă.

Amînarea procesului se impune:

- *dacă instanța recunoaște imposibilitatea examinării pricinii în lipsa participantului la proces, a martorului, expertului, specialistului, interpretului;*
- *dacă a fost înaintată o acțiune reconvențională;*
- *dacă este necesar de a prezenta sau reclama noi probe;*
- *dacă este necesar de a atrage în proces alte persoane;*
- *sînt necesare alte acte procesuale.*

Amînarea procesului se dispune prin încheiere judecătorească care nu poate fi atacată cu recurs (art.208 alin.(3) CPC).

în cazul amînării procesului, instanța fixează data și ora reluării ședinței de judecată, de aceea atît participanții, cît și instanța știu cu certitudine cînd va continua procesul.

Un alt incident procesual care face imposibilă examinarea temporară a pricinii puse pe rol este suspendarea procesului. Suspendarea se deosebește de amînare prin temeuri, procedură de operare și certitudine a reluării examinării pricinii civile.

Suspendarea procesului, indiferent de temei, are ca efect suspendarea curgerii tuturor termenelor de procedură. Mai rru It, încetează temporar toate actele procedurale, cu excepția celor de asigurare a acțiunii și a probelor (art.260 alin.(2) CPC). în perioada suspendării procesului nu pot fi efectuate acte procedurale, întrucît acestea nu vor produce nici un efect juridic.

Temeiurile de suspendare a procesului sînt grupate în 2 categorii, în funcție de caracterul lor în raport cu imputernicirea instanței de a dispune respectiva suspendare, in cazurile prevăzute de art.260 alin.(1) CPC instanța este obligată să suspende procesul, iar, potrivit art.261 CPC, instanța este în drept din oficiu sau la cererea participanților la proces să dispună suspendarea procesului.

De regulă, dezbaterile judiciare se termină prin adoptarea și pronunțarea unei hotărîri care, indiferent de conținut, are drept scop procesual soluționarea pricinii civile și aplanarea litigiului dintre părți. însă, în unele cazuri procesul civil poate înceta fără adoptarea unei hotărîri - prin încheiere privind încetarea procesului (art.265- 266 CPC) sau scoaterea cererii de pe rol (art.267-268 CPC).

Aceste două acte procedurale se deosebesc între ele prin temeuri de aplicare, procedură și efecte juridice.

Astfel, procesul civil urmează a fi încetat dacă după primirea cererii de chemare în judecată au fost depistate încălcări de exercitare a dreptului la acțiune în sens procesual. Adică, reclamantul, în virtutea legii, nu are dreptul la intentarea acțiunii, considerent din care procesul nu poate continua.

Efectele încetării procesului se deosebesc de cele ale scoaterii de pe rol. Pronunțînd încheierea de încetare a procesului, instanța menționează că nu se admite o nouă adresare în judecată a aceleiași părți cu privire la același obiect și pe aceleași temeuri (art.266 alin.(2) CPC). Totodată, după înlăturarea circumstanțelor care duc la scoaterea de

pe rol persoana interesată poate adresa instanței o nouă cerere conform dispozițiilor generale (art.268 alin.(3) CPC).

Procesul-verbal este un act de procedură care se întocmește în mod obligatoriu pentru fiecare ședință de judecată în cadrul examinării pricinii în fond și în apel, precum și pentru fiecare act procedural îndeplinit în afara ședinței (art.273 CPC). Lipsa procesului-verbal al ședinței de judecată sau privind efectuarea unui act procedural este o încălcare procesuală care duce din oficiu la casarea hotărârii judecătorești (art.386 alin.(l) lit.d); art.388 alin.(l) lit.g, h) și art.400 alin.(3) lit.f) CPC).

Procesul-verbal al ședinței trebuie să respecte anumite exigențe de formă și de conținut, adică grefierul îl perfectează în scris (de mână sau dactilografiat) cu respectarea art.274 CPC. Președintele ședinței și grefierul trebuie să semneze procesul-verbal în cel mult 5 zile de la data încheierii ultimei ședințe de judecată (art.275 alin.(4) și (5) CPC).

În decursul a 5 zile de la data semnării procesului-verbal participanții la proces și reprezentanții acestora pot lua cunoștință de conținutul acestuia și pot prezenta în scris observații referitoare la inexactitățile sau scăpările din procesul-verbal, care se anexează la dosar.

În termen de 5 zile de la prezentare, judecătorul examinează observațiile asupra procesului-verbal și, dacă este de acord cu ele, le confirmă justetea prin semnătură, dacă nu - pronunță o încheiere motivată de respingere totală sau parțială a acestora (art.276 CPC).

III. Sugestii metodice A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie sa cunoască:

- importanța dezbaterii judiciare;
- rolul completului de judecată, al președintelui în conducerea ședinței de judecată;
- părțile componente ale ședinței de judecată;
- partea pregătitoare a ședinței de judecată;
- efectele neprezentării în ședința de judecată a persoanelor citate;
- temeiurile și procedura recuzărilor și autorecuzărilor judecătorilor și ale altor participanți la proces (temeiurile și procedura de soluționare);
- judecarea pricinii în fond;
- examinarea probelor în ședința de judecată;
- proba prin explicațiile părților și intervenienților (terțelor persoane);
- mărturisirea părților (intervenientului) ca mijloc de probă;
- proba prin declarația de martor;
- procedura de audiere a martorului;
- drepturile și obligațiile procesuale ale martorului;
- persoanele care nu pot fi audiate ca martori în judecată;
- proba prin înscrisuri și alte suporturi electronice de informație ca mijloace de probă;
- felurile înscrisurilor (după conținut, formă);
- ordinea reclamării înscrisurilor deținute de partea adversă sau de alte persoane care nu participă la proces;
- cererea de defăimare a înscrisului ca fiind fals;
- proba materială ca mijloc de probă;

- modul de prezentare și păstrare a probelor materiale;
- cercetarea probelor materiale la fața locului;
- drepturile participanților la proces în timpul cercetării probei materiale la fața locului;
- întocmirea procesului-verbal la fața locului;
- proba prin rapoartele de expertiză;
- temeiurile pentru efectuarea unei expertize în ședința de judecată sau în afară de judecată;
- procedura efectuării expertizei judiciare;
- concluzia expertului, conținutul concluziei;
- drepturile și obligațiile procedurale ale expertului;
- expertiza suplimentară și repetată;
- puterea probantă a expertizei;
- incidente procesuale ce pot să apară în cursul judecării;
- amânarea procesului (temeiurile);
- suspendarea procesului (felurile și temeiurile);
- procedura amânării și suspendării procesului și efectele lor juridice;
- terminarea procesului fără adoptarea hotărârii;
- încetarea procesului și scoaterea cererii de pe rol (temeiurile și procedura);
- susținerile orale. Replica;
- adoptarea hotărârii și pronunțarea ei;
- procesul-verbal al ședinței de judecată, cuprinsul și importanța lui;
- dreptul participanților la proces de a lua cunoștință de procesul-verbal și de a prezenta observații asupra procesului-verbal. Procedura examinării observațiilor asupra procesului-verbal.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- determina rolul completului de judecată, al președintelui în conducerea ședinței de judecată;
- analiza părțile componente ale ședinței de judecată;
- delimita partea pregătitoare a ședinței de judecată de pregătirea pricinii pentru dezbateri judiciare;
- determina efectele neprezentării în ședința de judecată a persoanelor citate;
- analiza temeiurile și procedura recuzărilor și autorecuzărilor judecătorilor și a altor participanți la proces;
- determina ordinea examinării probelor în ședința de judecată;
- analiza proba prin explicațiile părților și intervenienților (terțelor persoane);
- analiza proba prin declarația de martor;
- analiza proba prin înscrisuri și alte suporturi electronice de informație ca mijloace de probă;
- analiza proba materială ca mijloc de probă;
- analiza proba prin rapoartele de expertiză;
- delimita incidente procesuale ce pot să apară în cursul judecării;
- deosebi amânarea procesului de suspendarea procesului;
- analiza procedura amânării și suspendării procesului și efectele lor juridice;
- deosebi încetarea procesului de scoaterea cererii de pe rol după efectele lor juridice;

- analiza aspectele procedurale privind susținerile orale și replica;
- delimita regulile procedurale privind adoptarea hotărârii de cele privind pronunțarea ei;
- analiza cuprinsul procesului-verbal al ședinței de judecată;
- stabili procedura examinării observațiilor asupra procesului-verbal.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- realiza actele procedurale necesare în partea pregătitoare a ședinței;
- opera procedura autorecuzărilor sau recuzărilor;
- stabili ordinea cercetării probelor în judecată;
- audia părțile și intervenienții;
- audia martorii, aplicând regulile procedurale privind interdicțiile stabilite pentru

- anumite categorii de persoane și dreptul de a refuza să depună mărturii;
- aprecia pertinenta și admisibilitatea probelor scrise și a altor suporturi electronice de informație;
 - respecta ordinea reclamării înscrisurilor deținute de partea adversă sau de alte persoane care nu participă la proces;
 - examina cererea de defăimare a înscrisului ca fiind fals;
 - cerceta probele materiale, inclusiv la fața locului;
 - utiliza corect temeiurile pentru efectuarea unei expertize în ședința de judecată sau în afară de judecată. Procedura efectuării expertizei judiciare;
 - aprecia concluzia expertului;
 - amina procesul în baza circumstanțelor admise de lege;
 - suspenda procesul în funcție de diferite temeiuri;
 - înceta procesul;
 - scoate cererea de pe rol;
 - aprecia susținerile orale și replicile;
 - adopta hotărâri respectând normele procedurale privind deliberarea, pronunțarea, redactarea acestora;
 - examina observațiile asupra procesului-verbal.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Conexarea și separarea pretențiilor	Referate / Rezumate Studiu de caz	- prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde

B. Activități de evaluare

Spete

Speța 1

Pe parcursul a 4 ani de la decesul mamei sale, Bordei a acordat ajutor unchiului său, Botnaru. Lunar, Bordei îi transmitea 300 de lei, produse alimentare, haine etc. Botnaru avea o afecțiune deosebită pentru nepotul său și deseori îi oferea posibilitatea de a se folosi de vila sa, amplasată pe malul unui lac.

În timpul unei petreceri organizate de Bordei cu prietenii săi la vilă, din neatenția oaspeților vila s-a incendiat și a ars integral. Foarte supărat, unchiul a intentat acțiune în judecată, solicitând de la nepot repararea daunelor cauzate. Bordei susținea că nu are nici o vină în provocarea incendiului. Văzînd că Botnaru insistă, Bordei a depus o cerere reconvențională, solicitând de la unchiul său sumele bănești pe care i le oferise în ultimii patru ani ca ajutor, incluzînd și valoarea bunurilor transmise.

Bordei nu s-a prezentat în ședința de judecată.

1. *Identificați efectele neprezentării lui Bordei în judecată.*
2. *Indicați actele judecătorului în această privință.*
3. *Soluționați litigiul în fond.*
4. *Speța 2*

Societatea comercială „Toga” S.R.L. a semnat cu societatea comercială „Beta” S.R.L. un contract de tranzacție. În conformitate cu condițiile tranzacției, „Beta” S.R.L. se obligă să achite, în trei zile bancare, suma de 10.000.000 lei, care reprezintă costul mărfii

livrate, iar „Beta” S.R.L. refuză la dreptul său de a calcula penalități și dobânzi de întârziere pentru perioada de 6 luni, cit a întârziat să efectueze plata. Prin contractul de tranzacție, părțile au prevăzut o amendă de 1 milion lei pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligației de achitare a datoriei.

Contrar prevederilor contractului de tranzacție, „Beta” nu a achitat datoria în termenul indicat și s-a adresat în instanța judecătorească cu o cerere de declarare a nulității contractului de tranzacție, din motivul că directorul societății comerciale nu a fost împuternicit de adunarea generală să semneze un astfel de contract.

La rîndul său, societatea „Toga” a depus o cerere reconvențională, solicitînd omologarea tranzacției și emiterea titlului executor.

1. *Stabiliți efectele pe care le produce contractul de tranzacție încheiat între părți și pentru terți.*
2. *Identificați efectele procesuale ale tranzacției încheiate în afara procesului.*
3. *Descrieți actele judecătorului la primirea cererilor menționate.*
4. *Soluționați litigiul în fond.*

5. *Speța 3*

La 2 august 2006, Furdui s-a adresat la Casa de modă solicitînd să i se coase un costum de nuntă, din materialul său, la prețul de 4500 lei. Costumul trebuia să fie cusut pînă la data de 12 august, deoarece nunta era fixată pentru data de 14 august. La momentul încheierii contractului Furdui a achitat 30% din costul lucrărilor.

Pe data de 9 august Furdui a fost contactat de reprezentantul Casei de modă și rugat să comunice de unde a procurat materialul, deoarece pentru executarea comenzii atelierul mai are nevoie de material. La magazinul indicat materialul necesar nu era în stoc.

Pe data de 11 august Furdui a fost contactat din nou, comunicîndu-i-se că costumul nu poate fi finisat, deoarece modelul costumului s-a dovedit a fi complicat, din care cauză lucrătorul atelierului a efectuat greșit unele lucrări. În nici un magazin din oraș nu a fost posibil de a găsi material identic. Furdui a fost rugat să se prezinte la atelier pentru a i se restitui avansul.

La 12 august Furdui a procurat de la magazinul de haine bărbătești un costum de nuntă la prețul de 9000 lei. După nuntă, Furdui s-a adresat în judecată către Casa de modă, solicitînd achitarea arvunei în mărime dublă și repararea daunelor cauzate prin neexecutarea contractului în valoare de 9000 lei.

În referință pîrîtul a solicitat respingerea acțiunii, întrucît reclamantul nu a respectat procedura prealabilă de soluționare a litigiului pe cale extrajudiciară. Pîrîtul nu s-a prezentat în ședința de judecată.

1. *Indicați actele judecătorului.*
2. *Care sînt efectele nerespectării procedurii prealabile de soluționare a litigiului pe cale extrajudiciară?*
3. *Care sînt efectele neprezentării pîrîtului în ședința de judecată?*
4. *Soluționați litigiul în fond.*

5. Speța 4

Olga Volcioc s-a adresat în Judecătoria sect. Centru, mun. Chișinău, cu cerere privind repararea prejudiciului cauzat prin deteriorarea proprietății de către Gorelov Oleg. în ședința de judecată reprezentantul pârîtului a solicitat scoaterea de pe rol a cererii reclamantei, întrucît părțile domiciliază în străinătate, iar, conform art.38 CPC, cererea de chemare în judecată se înaintează la instanța de la domiciliul pârîtului, adică în or. Saratov din Federația Rusă, fapt ce rezultă direct din procura eliberată de pârît reprezentantului său. Mai mult decît atît, la momentul intentării cererii de chemare în judecată pârîtul era deja radiat de la vechea s-a adresă din sect. Centru, mun. Chișinău, și reclamanta știa precis acest lucru. Prin urmare, ea de la bun început a pornit greșit procesul în judecată, încălcînd normele de competență.

1. *Argumentați cum trebuie să procedeze instanța de judecată în acest caz.*
2. *Identificați regulile de competență ce trebuie aplicate speței.*
3. *Perfectați motivat încheierea judecătorească.*

4. Speța 5

În instanța de judecată s-a adresat Galina Cotova cu o cerere către S.A. „Alim- Com” privind anularea ordinului nr.222 din 30.06.2007 în baza căruia aceasta, șef secție, a fost concediată, încasarea sumelor salariale neachitate, anularea înscrierilor din carnetul de muncă. Ulterior, pe parcursul examinării cauzei, S.A. „Alim-Com” a formulat cerere reconvențională privind încasarea prejudiciului material în sumă de 17.411 lei de la Cotova, pe care o consideră vinovată în producerea incendiului declanșat la 22.06.2007. Acest fapt este constatat prin încheierea Detașamentului de pompieri și salvatori, nr.320 din 24.06.2007.

Conform Legii contenciosului administrativ, Cotova s-a adresat Curții de Apel Chișinău cerînd să fie anulate afirmațiile din încheierea Detașamentului de pompieri și salvatori, întrucît, în viziunea ei, acestea sînt nejustificate și nu corespund realității. Mai mult decît atît, ele au constituit temei pentru emiterea ordinului de concediere contestat în judecată.

1. *Cum trebuie să procedeze instanța de judecată cu referire la pricina pusă pe rol împreună cu cererea reconvențională? Argumentați răspunsul.*
2. *Analizați temeiurile și procedura suspendării procesului.*

3. Speța 6

Pascaru Olga s-a adresat în judecată cu cerere privind repararea prejudiciului moral de către Torova Elena. în motivarea acțiunii reclamanta a indicat că la 27.02.2007 în biroul

întreprinderii S.R.L. „Torinix-service”, unde activează în calitate de translator, s-a adresat Torova Elena, care i-a cerut să traducă 3 documente, dar să indice în ele un alt nume în locul celui adevărat. Olga Pascaru a refuzat, fapt pentru care a fost numită cu cuvinte urâte, batjocorită și amenințată de către pîrîta. Ulterior, Torova Elena s-a mai adresat de 2 ori aceluiași birou de traduceri și de fiecare dată a învinuit-o pe reclamantă că nu este competentă, avertizînd-o că va spune tuturor cît de prost își îndeplinește obligațiile de serviciu. Aceste acțiuni ale pîrîtei i-au dereglat echilibrul emoțional, au stresat-o și i-au prejudiciat reputația profesională. În consecință, reclamanta solicită admiterea cererii și repararea prejudiciului moral în sumă de 5000 lei.

Torova Elena a depus acțiune reconvențională către Pascaru Olga și S.R.L. „Torinix-service” privind repararea prejudiciului moral, indicînd că împreună cu soțul său ea s-a adresat de cîteva ori la S.R.L. „Torinix-service” cu cererea de acordare a serviciilor de traducere a 3 documente din limba moldovenească în limba rusă. În 2005, la perfectarea documentelor soțului Elenei Torova a fost comisă o greșeală, care ulterior a devenit obiectul conflictului cu biroul de traduceri. Astfel, în noile documente, în loc de prenumele IVAN a fost indicat numele ION. Considerînd că aceste prenume sînt sinonime, au rugat-o pe traducătoarea Olga Pascaru să corecteze greșeala, însă aceasta a refuzat categoric.

1. *Decideți cum trebuie să procedeze judecătorul cu cererea reconvențională.*
2. *Stabiliți condițiile înaintării acțiunii reconvenționale.*
3. *Întocmiți încheierea judecătorească privind acest caz.*

4. *Speța 7*

David Maria a depus cerere de chemare în judecată către S.A. „Cartea Chișinău” și Ministerul Culturii al Republicii Moldova privind declararea nulității deciziilor adunării generale a acționarilor S.A. „Cartea Chișinău” din 23.04.2004. În ședința de judecată reprezentantul pîrîtului, susținut de reprezentantul Ministerului Culturii, au solicitat scoaterea cererii de pe rol, motivînd că, nefiind acționar nici reprezentant al S.A., David Maria nu poate fi reclamant și deci nu poate înainta astfel de acțiuni în această calitate. Solicitînd scoaterea cererii de pe rol, aceștia au făcut trimitere la Legea despre societățile pe acțiuni, care stabilește un cerc strict determinat de subiecți care pot formula cereri de anulare a deciziilor adunării generale a acționarilor. Ca suport normativ procesual reprezentanții copîrîților au invocat art.267 lit.c) CPC.

1. *Argumentați cum trebuie să procedeze instanța de judecată.*
2. *Stabiliți cum se va aplica corect art.267 lit.c) CPC.*
3. *Determinați ce trebuie să întreprindă instanța atunci cînd reclamantul se dovedește a fi nerespectiv.*

4. *Speța 8*

ManiucTatiana a depus cerere de chemare în judecată către Stratulat Mihai privind desfacerea căsătoriei. Instanța a primit cererea de chemare în judecată, însă ulterior din materialele anexate a depistat că soții nu au copii minori, nu s-au formulat nici un fel de pretenții cu privire la partajul bunurilor, ambii soți sînt apți de muncă și nu există nici un risc pentru solicitarea pensiilor de întreținere. Mai mult decît atît, pîrîtul nu se eschivează de la desfacerea căsătoriei. în consecință, instanța a decis să înceteze procesul.

1. *Stabiliți dacă instanța de judecată a procedat corect.*
2. *Evaluati care va fi soluția în cazul în care persoanele respective se vor adresa în judecată din nou cu cerere de desfacere a căsătoriei în eventualitatea apariției unor neînțelegeri.*

3. Speța 9

Curenova Elena, domiciliată pe bd. Renașterii, 39, s-a adresat în Judecătoria sect. Rîșcani, mun. Chișinău, cu cerere privind decăderea din drepturile părintești a fostului său soț Hadji Valeriu și încasarea pensiei de întreținere pentru fiica sa minoră Hadji Valeria în mărime de 1000 lei lunar. După primirea cererii de chemare în judecată s-a depistat că în baza unei hotărîri judecătorești irevocabile din 26.06.1997 Elenei Curenova i s-a admis acțiunea de încasare a pensiei de întreținere pentru aceeași fiică minoră de la Hadji Valeriu în mărime de % din toate veniturile acestuia. Actualmente, reclamanta afirmă că nu este de acord cu cota proporțională din veniturile fostului soț, deoarece acesta muncește la negru și veniturile lui nu pot fi controlate. La care a mai adăugat că nu știe cu certitudine unde se află acum pîrîtul, de aceea a hotărît să se adreseze instanței în a cărei rază se înscrie domiciliul acestuia.

1. *Motivați ce trebuie să decidă instanța de judecată.*
2. *Perfectați actul de dispoziție judecătoresc.*
3. *Identificați care este deosebirea dintre premisele și condițiile dreptului la acțiune.*

Speța 10

Oficiul teritorial al aparatului Guvernului Republicii Moldova s-a adresat Judecătoriei sect. Rîșcani, mun. Chișinău, cu cerere privind obligarea Consiliului comunal Stăuceni de a examina petiția locuitorilor comunei. în cerere reclamantul a indicat că un șir de locuitori ai corn. Stăuceni au solicitat ajutor cerînd înaintarea unei scrisori Consiliului comunal, prin care acesta să fie obligat la examinarea cererii lor de a li se atribui terenuri de pămînt. La 04.04.2006 Oficiul teritorial al aparatului Guvernului a înaintat Consiliului comunal Stăuceni o scrisoare, prin care ruga insistent ca scrisoarea petiționarilor din sat să fie examinată prioritar și urgent. în termen de 30 de zile răspunsul nu a parvenit și nici problema petiționarilor nu a fost soluționată, în consecință, reclamantul a sesizat instanța de judecată. în ședință reprezentantul pîrîtului a solicitat scoaterea cererii de pe rol, deoarece Oficiul teritorial al aparatului Guvernului este reclamant nerespectiv. Instanța a satisfăcut demersul pîrîtului.

1. *Stabiliți dacă instanța a procedat corect.*

2. *Argumentați cum va trebui să procedeze Curtea de Apel.*
3. *Evaluați consecințele prezenței în proces a reclamantului nerespectiv.*

Speța 11

Procurorul sect. Ciocana, mun. Chișinău, în interesele cet. Cupcea Larisa, a înaintat în judecată o acțiune către ICS Rețele Electrice Chișinău privind recunoașterea nulității procesului-verbal și recalcularea sumei pentru consumul de energie electrică. Verificând materialele dosarului după intentarea acestuia, s-a depistat că lipsește cererea cet. Cupcea adresată procurorului pentru a-i apăra drepturile și interesele. Mai mult decât atât, procurorul ar fi trebuit să se adreseze conform normelor de competență teritorială generală și cu respectarea procedurii prealabile. Între timp, procurorul a prezentat răspunsul negativ al pîrîtului, care a parvenit pe parcursul examinării cererii în judecată. Pîrîtul a cerut scoaterea de pe rol a cererii, invocînd lipsa împuternicirilor procurorului.

1. *Argumentați cum trebuie să procedeze instanța de judecată.*
2. *Stabiliți consecințele neprezentării de către procuror a cererii persoanei fizice în ale cărei interese se adresează în judecată.*
3. *Soluționați problema respectării tardive a ordinii prealabile.*

IV. Bibliografie:

Hotărîri ale Plenului Curții Supreme de Justiție

1. Hotărîrea Plenului CSJ cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației despre încasarea cheltuielilor de judecată în cauzele civile, nr.25 din 28.06.2004.
2. Hotărîrea Plenului CSJ cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a legislației ce reglementează asigurarea acțiunii la judecarea cauzelor civile, nr.32 din 24.10.2003.
3. Hotărîrea Plenului CSJ privind aplicarea normelor Codului de procedură civilă la judecarea pricinilor în primă instanță, nr.24 din 12.12.2005.

Literatura recomandată

1. Гуреев П.П. *Судебное разбирательство гражданских дел.* - Москва, 1958.
2. Жуйков В.М. *О новелах в гражданском процессуальном праве.* - Москва, 1996.
3. Муравьева А.С. *Проблемы судебного разбирательства // Актуальные проблемы Теории и практики гражданского процесса.* - Ленинград, 1979.
4. *Особенности рассмотрения отдельных категории гражданских дел:* учебное пособие / под ред- М.К. Треушникова. - Москва, 1995.
5. Пучинский В.К. *Подготовка гражданских дел к судебному разбирательству.* - Москва, 1962.
6. *Справочник по подготовке гражданских дел к судебному разбирательству:* практическое пособие / под ред- Н.М. ГурбаТОВА. - Москва, 1989.
7. Тихиня В.Г., Тихонов В.В. *Рассмотрение в суде гражданских дел.* - Минск, 1982.
8. Трубников П.Я. *Судебное разбирательство гражданских дел отдельных Категории.* - Москва, 2001.

Tema 5. REVIZUIREA HOTĂRÎRILOR IREVOCABILE

I. Obiective de referință:

- să clarifice dispozițiile judecătorești care pot fi supuse revizuirii;
- să identifice categoriile de persoane care sînt în drept să depună cerere de revizuire;
- să stabilească instanțele competente să examineze cererea de revizuire;
- să analizeze temeiurile declarării revizuirii;
- să specifice modul de calculare a termenelor de depunere a cererii de revizuire;
- să demonstreze particularitățile procedurale de examinare a cererii de revizuire;
- să justifice impactul împrumuturilor și actelor de dispoziție ale instanței de revizuire asupra procesului civil.

II. Repere de conținut

Revizuirea este unica cale de atac, prevăzută de actuala lege procesual civilă a Republicii Moldova, prin care se îngăduie desființarea hotărîrilor irevocabile, pronunțate cu încălcarea adevărului material sau a legalității. Conform unor criterii de clasificare, recunoscute în literatura de specialitate, revizuirea civilă ar putea fi definită ca o cale de atac extraordinară, de retractare, nesuspensivă de executare silită și nedevolutivă.

Revizuirea este un remediu procesual de sine stătător de apărare a drepturilor și intereselor legale ale părților sau ale altor persoane interesate. Legea procesual civilă prevede:

- *obiectul revizuirii (art.446 CPC);*
- *subiecții revizuirii (art.449 CPC);*
- *instanțele competente să examineze cererea de revizuire (art.448 CPC);*
- *temeiurile declarării revizuirii (art.449 CPC);*
- *procedura de examinare a revizuirii (art.450-453 CPC).*

După natura sa, revizuirea presupune îndreptarea unor greșeli care s-au produs dintr-o împrejurare neimputabilă instanței de judecată sau neimputabilă părților, care de obicei sînt descoperite ulterior-de unde putem deduce și temeiurile caracteristice de declarare a revizuirii.

După ce examinează cererea de revizuire, instanța emite unul din următoarele acte de dispoziție:

- a) încheierea de respingere a cererii de revizuire ca fiind inadmisibilă;
- b) încheierea de admitere a cererii de revizuire și de casare a hotărîrii sau deciziei supuse revizuirii.

În cazul în care o hotărîre sau o decizie neexaminată în recurs a fost supusă revizuirii, pricina se judecă, după casarea hotărîrii sau deciziei, conform regulilor generale stabilite de Codul de procedură civilă al Republicii Moldova.

În cazul în care o hotărîre examinată în recurs pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul a fost supusă revizuirii, pricina se trimite, după casarea hotărîrii, la rejudecare în instanța care a emis hotărîrea.

În cazul în care o hotărîre examinată anterior în apel și în recurs a fost supusă revizuirii, pricina se trimite, după admiterea cererii de revizuire, la rejudecare în apel.

III. Sugestii metodice A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- esența revizuirii;
- dispozițiile judecătorești care pot fi supuse revizuirii;
- subiecții revizuirii;
- instanțele competente să examineze cereri de revizuire;
- temeiurile de declarare a revizuirii;
- procedura depunerii și examinării cererii de revizuire;
- împuternicirile instanței de revizuire.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- determina persoanele care sînt în drept să depună cerere de revizuire;
- stabili instanțele competente să examineze cererea de revizuire;
- analiza temeiurile declarării revizuirii;
- calcula termenele de depunere a cererii de revizuire;
- clarifica procedura depunerii cererii de revizuire;
- evidenția particularitățile examinării cererii de revizuire;
- stabili împuternicirile și actele de dispoziție ale instanței de revizuire.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- aplica corect temeiurile de declarare a revizuirii;
- califica competența examinării cererii de revizuire;
- examina cereri de revizuire din punctul de vedere al admisibilității;
- respinge întemeiat cererea de revizuire;
- admite justificat cererea de revizuire.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Eficiența revizuirii drept cale extraordinară de atac	Referate / Rezumate Studiu de caz	prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde

C. Activități de evaluare

SPEȚE

Speța 1

La 22.04.2007, Caldarov E. a depus cerere de revizuire împotriva deciziei Curții Supreme de Justiție din 04.04.2005, prin care a solicitat admiterea acesteia, casarea hotărîrilor judecătorești cu pronunțarea unei noi hotărîri prin care acțiunea ei să fie admisă.

În motivarea cererii de revizuire, revizuenta Caldarov E. a menționat că nu este de acord cu decizia Curții Supreme de Justiție, considerînd-o neîntemeiată și ilegală, susținînd că prin decizia instanței de recurs i-a fost limitat accesul la justiție, astfel fiind

lipsită de dreptul de a-și apăra interesele.

De asemenea, revizuenta Caldarov E. susține că i-au devenit cunoscute noi probe de care nu dispunea la momentul pronunțării hotărârilor judecătorești.

În ședința instanței de recurs revizuenta Caldarov E. și reprezentantul ei, Ciuchitu G., au susținut cererea de revizuire, cerînd admiterea acesteia cu casarea hotărârilor judecătorești și pronunțarea unei noi hotărâri prin care acțiunea ei să fie admisă.

Reprezentantul intimatului întreprinderea Silvică de Stat Tighina - Sîrghi I., în ședința instanței a cerut respingerea cererii de revizuire ca fiind inadmisibilă, indicînd că aceasta nu conține temeiurile prevăzute de art.449 CPC.

1. *Formulați motivat soluția instanței de revizuire.*
2. *Identificați condițiile admisibilității cererii de revizuire.*

Speța 2

Revizuenta M.A. a depus cerere cu privire la suspendarea executării hotărârii a cărei revizuire se cere.

În motivarea cererii revizuenta M.A. a indicat că prin hotărârea Judecătoriei sect. Botanica, mun. Chișinău, din 02.05.2004 a fost respinsă acțiunea A.A. împotriva ei cu privire la evacuarea forțată din căminul nr.10.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 10.09.2004, apelul declarat de către A.A. a fost admis. A fost casată hotărârea primei instanțe cu adoptarea unei noi hotărâri, prin care acțiunea A.A. a fost admisă.

Prin decizia Colegiului civil și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție din 25.11.2006, recursul declarat de către M.A. a fost respins ca fiind nefondat cu menținerea deciziei instanței de apel.

M.A. a depus cerere de revizuire împotriva deciziei instanței de recurs, prin care a solicitat admiterea cererii de revizuire, casarea deciziei instanței de recurs cu adoptarea unei noi hotărâri, prin care cerințele ei să fie satisfăcute.

Revizuenta M.A. a depus cerere de suspendare a executării deciziei Curții Supreme de Justiție din 25.11.2006.

1. *Stabiliți dacă instanța de revizuire poate suspenda executarea deciziei judecătorești.*
2. *Soluționați cererea de revizuire.*
3. *Speța 3*

S.A. s-a adresat în instanța de judecată împotriva lui R.I. cu privire la partajul proprietății comune în devălmășie - apartamentului nr.13 de pe str. Sf. Nicolae, mun. Chișinău, și recunoașterea dreptului de proprietate asupra imobilului litigios după fiecare soț în mărime de 7,

Prin hotărârea Judecătoriei sect. Ciocana, mun. Chișinău, din 16.08.2005, acțiunea lui S.A. a fost admisă parțial, recunoscînd dreptul de proprietate la V_8 a apartamentului după reclamant și de $\frac{5}{8}$ după R.I.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 21.01.2006 a fost menținută hotărârea Judecătoriei sect. Ciocana.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 15.09.2006, recursul declarat de către S.A. a fost respins cu menținerea deciziei instanței de apel.

S.A. a depus cerere de revizuire, prin care a solicitat admiterea acesteia, casarea actului judecătoresc contestat cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care să fie admise integral pretențiile înaintate, invocând că s-au descoperit înscrisuri probatorii care nu au putut fi prezentate instanței într-o împrejurare ce nu depinde de voința participanților la proces.

În motivarea cererii de revizuire S.A. invocă temeiul prevăzut de art.449 lit.c) CPC, prezentînd instanței certificatul de la Oficiul Cadastral Teritorial Chișinău, prin care se confirmă că, potrivit datelor OCT, la data de 22.11.2004 pe numele cet. R.I. este înregistrat imobilul de pe str. Sf. Nicolae, în temeiul contractului de vânzare-cumpărare nr.2222 din 04.09.2004.

Decideți dacă va admite instanța de judecată cererea de revizuire în condițiile art.449 lit.c) CPC.

Speța 4

B. S. a depus cerere de chemare în judecată împotriva S.A. „Indigo” cu privire la încasarea penalităților contractuale.

În motivarea acțiunii reclamantul B.S. a indicat că, conform contractului de vânzare-cumpărare din 14 februarie 1997, pîrîtul și-a asumat obligația de a-i vinde un apartament situat în blocul de pe str. Costiujeni, 9, constituit din trei odăi, la prețul de 18.000 dolari SUA. Pîrîtul, S.A. „Indigo”, urma să-i transmită reclamantului acest apartament nu mai tîrziu de 1 iunie 1998, obligațiune ce nu a fost îndeplinită de către pîrît.

Din acest motiv solicită încasarea penalităților stipulate în pct.7 al contractului în mărime de 3714,80 dolari SUA.

Prin hotărîrea Judecătorei sect. Centru, mun. Chișinău, din 30.11.2003, acțiunea a fost admisă și de la S.A. „Indigo” în beneficiul lui B.S. au fost încasate penalitățile contractuale în mărime de 3714,80 dolari SUA.

Prin încheierea Curții de Apel Chișinău din 14.03.2004, cererea de apel depusă de S.A. „Indigo” a fost restituită din motivul neachitării taxei de stat.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 06.08.2004, recursul declarat de către S.A.„Indigo” a fost respins.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 02.02.2005, cererea de revizuire depusă de S.A. „Indigo” a fost respinsă ca inadmisibilă.

La 6 februarie 2006, S.A.„Indigo” a depus în mod repetat cerere de revizuire împotriva deciziei instanței de recurs, cerînd admiterea cererii, casarea deciziei instanței de recurs și trimiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel.

1. *Decideți cum trebuie să procedeze instanța de revizuire.*
2. *Stabiliți dacă se admite depunerea repetată a cererii de revizuire.*

La 17 februarie 2006, V.A. a depus cerere de revizuire împotriva deciziei instanței de recurs, cerînd admiterea cererii, casarea deciziei instanței de recurs și menținerea deciziei instanței de apel.

În motivarea cererii de revizuire V.A. a invocat aprecierea incorectă a circumstanțelor pricinii.

Intimata, A.L., în ședința de judecată a cerut respingerea cererii de revizuire ca fiind inadmisibilă, indicînd că temeiurile invocate de către revizuent nu sînt prevăzute de art.449 CPC.

1. *Decideți cum trebuie să procedeze instanța de revizuire.*
2. *Stabiliți dacă se admite depășirea limitelor temeiurilor de declarare a cererii de revizuire prevăzute la art.449 CPC.*

IV. Bibliografie:

1. Hotărîrea Plenului CSJ cu privire la practica aplicării legislației procesuale la examinarea cauzelor civile în ordine de revizuire, nr.14 din 03.10.2005.

Literatura recomandată

1. Chivulescu Ch. *Revizuirea în dreptul procesual al RPR*. - București: Editura Științifică, 1961.
2. ГрицаНОВ А.С. *Кассационное производство в советском гражданском процессе*. -Томск, 1980.
3. Заицев,И.М. *Устранение судебных ошибок в гражданском процессе*. - Саратов, 1985.
4. Зайцев И.М. *Кассационное определение в советском гражданском процессе*. - Саратов, 1967.
5. Калмыцкий В.С. *Полномочия Кассационной инстанции в гражданском судопроизводстве*. - Уфа, 1984.
6. Лесницкая Л Ф, *Пересмотр решения в кассационном порядке*. - Москва, 1974.
7. Морозова Л.С. *Пересмотр судебных решений по вновь открывшимся обстоятельствам*. - Москва, 1959.

**PROCEDURI NECONTENCIOASE
ÎN PROCESUL CIVIL**

AUTORI: *Vera MACINSKAIA,*
vicepreședinte al Colegiului civil și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție Dumitru VISTERNICEAN, președinte al
Colegiului de calificare și atestare a judecătorilor, judecător la
Curtea Supremă de Justiție
Elena BELEI,
doctor în drept, conferențiar universitar

Tema 1. ESENȚA PROCEDURII SPECIALE

I. Obiective de referință:

- să identifice esența procedurii speciale;
- să deosebească procedura specială de procedura în jurisdicție contencioasă: civilă și juridico-publică (administrativă);
- să analizeze particularitățile de examinare a pricinilor în procedură specială.

II. Repere de conținut

Procedura specială este un fel al procedurii civile, prin care nu se constată numai un fapt care are valoare juridică ce poate constitui temei al realizării drepturilor subiective ale persoanelor interesate. În procedura specială persoana interesată poate să-și apere prin intermediul instanței de judecată drepturile subiective nelitigioase, însă de care ea nu se poate folosi fără recunoașterea acestora de către instanța de judecată. De exemplu, în cazul necesității constatării că petiționarul are dreptul la depunerile bănești sau la titlul de valoare la ordin, dacă e cazul restabilirii în drepturile ce izvorăsc din titlurile de valoare la purtători din titlurile de valoare la ordin pierdute (art.319 CPC) sau când este necesar a constata dacă petiționarul posedă, folosește sau dispune de un bun imobil cu drept de proprietate (art.281 alin.(2) lit.h) CPC).

Obiect al apărării judiciare în procedura specială îl constituie:

- 1) interesele legitime;
- 2) drepturile subiective necontestate;
- 3) statutul juridic al persoanei fizice sau alte valori juridice.

În procedura specială apărarea judiciară se realizează prin constatarea interesului legitim, recunoașterea dreptului subiectiv necontestat, determinarea statutului juridic al persoanei fizice, precum și prin alte modalități.

Procedurii speciale îi este caracteristic și faptul că prin așa fel de procedură instanțele de judecată examinează și soluționează numai acele cauze care sînt expres prevăzute de lege.

Procedurii speciale îi este caracteristic și faptul că se deosebește de procedura contencioasă și alte feluri de procedură ale procedurii civile și prin ceea ce privește examinarea cauzelor de către instanțele de judecată în fond.

Drept semn esențial al procedurii speciale se consideră că în aceasta nu există un litigiu. În ce privește există sau nu litigiul de drept și litigiul de fapt, se constată că în procedura specială este interzis litigiul de drept (art.280 alin.(3) CPC), însă poate exista un litigiu de fapt. Aderînd la poziția persoanei interesate, participantul la proces poate beneficia de unul din elementele conținutului litigiului de fapt: elementul material- juridic sau elementul procesual-juridic.

Litigiul de fapt cu invocarea elementului material-juridic constituie poziția persoanei interesate ce constă în: incertitudinea sau opunerea față de constatarea sau dovedirea unui fapt. De exemplu, în cauza despre constatarea faptului aflării la întreținere, autoritatea de protecție socială, în calitate de persoană interesată, poate face obiecții împotriva constatării acestui fapt, dat fiind că, în opinia sa, probele aduse de petiționar dovedesc lipsa faptului dat; prin urmare, cererea despre constatarea acestui fapt urmează a fi respinsă.

Procedura specială presupune mijloc specific de intentare a acesteia și, respectiv, de apărare a intereselor legitime și a drepturilor subiective nelitigioase, a căror realizare depinde de constatarea lor de către instanța de judecată. În calitate de astfel de mijloc procesual este cererea.

Lipsa încălcării sau conflictului de drept predetermină și conținutul cerințelor petiționarului. În cerere nu trebuie să fie inclusă rugămintea privind apărarea unui drept concret încălcat sau contestat, ci despre apăra ea interesului ocrotit de lege al petiționarului. Acest interes constă în: 1) stabilirea faptelor cu care legea leagă nașterea, modificarea sau încetarea unui raport juridic; 2) recunoașterea (constatarea) dreptului necontestat de nimeni, a cărui realizare este imposibilă fără hotărârea judecătorească; 3) modificarea statutului de drept al cetățeanului.

Caracteristică a procedurii speciale o constituie, de asemenea, și deosebirea substanțială în poziția de drept a persoanelor participante la examinarea cauzelor în procedura specială în comparație cu poziția participanților la examinarea cauzelor în procedura contencioasă.

Conform art.280 CPC, persoanele participante la examinarea cauzelor în procedura specială sînt petiționarii, alte persoane interesate și, de asemenea, reprezentanții organizațiilor.

Caracteristicile ce descriu persoanele participante la examinarea cauzelor în procedura specială se conțin în multiple norme de drept material și de drept procesual. La aceste caracteristici urmează a fi atribuite:

- 1) prezența la persoanele participante la examinarea cauzelor în procedura specială a interesului juridic de a-și apăra interesul ocrotit de lege pe calea constatării faptului care are valoare juridică; confirmarea dreptului său care nu a fost contestat de nimeni, dar de care persoana, totuși, nu se poate folosi fără confirmarea acestuia pe cale judecătorească; modificarea statutului de drept al persoanei fizice ș.a.;
- 2) pornirea de către acestea a cazului în procedură specială sau intrarea lor în proces pentru a-și apăra interesele ocrotite de lege;
- 3) petiționari pe cauzele în procedura specială sînt și acele persoane, în ale căror interese cauza în procedura specială a fost pornită de către procuror (art.7, 71 CPC), organul autorității publice, organizație, persoană fizică, care în cazurile prevăzute de lege pot să se adreseze în instanța de judecată cu cererea privind apărarea drepturilor, libertăților și a intereselor legitime ale altor persoane la rugămintea lor, sau privind apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unui cerc nedeterminat de persoane. Cererea privind apărarea intereselor unei persoane incapabile poate fi înaintată (depusă) indiferent de rugămintea persoanei interesate sau a reprezentantului ei legal (art.7, 73 CPC);
- 4) pentru unele persoane participante la examinarea cauzelor în procedura specială este caracteristică că acestea intră în procesul deja pornit (intentat) cu scopul de a-și realiza atribuțiile lor funcționale (organele de tutelă și curatelă, organele asigurărilor sociale, organele de înregistrare a actelor de stare civilă ș.a.) și de a apăra atît interesele cetățenilor, cît și ale statului;
- 5) pentru persoanele participante la examinarea cauzelor în procedura specială mai este caracteristic și faptul că, în virtutea principiului disponibilității, influențează,

prin acțiunile lor procesuale de dispoziție, asupra desfășurării procesului: pornirea procesului; refuz în cerința înaintată privind apărarea interesului ocrotit de lege; scoaterea cererii de pe rol de către instanța de judecată; încetarea procesului pe cauza respectivă; atacarea hotărârii primei instanțe în ordine de apel, recurs și revizuire; înaintarea hotărârii judecătorești pe cauza în procedura specială spre executare organelor corespunzătoare - notariat, organele de tutelă și curatelă, instituțiile bancare, organele cadastrale, organele de înregistrate a actelor stării civile, Casa Teritorială de Asigurări Sociale ș.a.;

- 6) persoanele participante la examinarea cauzelor în procedura specială suportă cheltuieli judiciare pe cauza examinată (art.83, 84, 90 CPC).

II. Sugestii metodice

A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- noțiunea și esența procedurii speciale;
- deosebirea procedurii speciale de procedura în jurisdicție contencioasă: civilă și juridico-publică (administrativă);
- particularitățile de examinare a pricinilor în procedură specială.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- analiza esența și particularitățile procedurii speciale;
- compara procedura specială cu celelalte feluri de proceduri;
- distinge categoriile de cereri ce pot fi adresate în procedură specială;
- clasifica cercul subiecților implicați în examinarea pricinilor de procedură specială.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- consulta titularii de interese legitime privind particularitățile procedurale ale cauzelor în procedură specială;
- califica felul de procedură civilă aplicabil pentru examinarea diferitelor cereri adresate instanței de judecată;
- elabora proiecte de cereri adresate în procedura specială;
- demonstra condițiile în care cererea din procedura specială se va scoate de pe rol din cauza apariției unui litigiu de drept.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Particularitățile procedurii speciale	Referate / Rezumate Studiu de caz	prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde

Tema 2. PARTICULARITĂȚILE EXAMINĂRII UNOR CATEGORII DE CERERI ÎN PROCEDURĂ SPECIALĂ

I. Obiective de referință:

- să stabilească competența instanțelor judecătorești în judecarea pricinilor de constatare a faptelor care au valoare juridică;
- să determine condițiile necesare pentru constatarea faptelor care au valoare juridică;
- să analizeze competența jurisdicțională în judecarea pricinilor de constatare a faptelor care au valoare juridică;
- să întocmească cererea pentru constatarea faptelor care au valoare juridică;
- să clarifice cercul participanților la proces pentru constatarea faptelor care au valoare juridică;
- să concretizeze cuprinsul cererii de adopție, precum și actele care se anexează la cerere;
- să aplice normele procedurale în cadrul pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare și examinării cererii de adopție;
- să evidențieze conținutul hotărârii instanței de judecată în cazurile de încuviințare sau refuz de încuviințare a adopției;
- să analizeze condițiile pentru depunerea cererii privind declararea capacității depline de exercițiu a minorului (emanciparea);
- să determine particularitățile în procedura de examinare a cererii;
- să stabilească competența jurisdicțională în examinarea cererii privind declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată;
- să aplice normele procedurale la fazele pregătirea pricinii pentru dezbateri judiciare și examinarea cererii;
- să estimeze efectele apariției sau descoperirii locului de aflare a persoanei declarate dispărută fără urmă sau decedată;
- să stabilească competența jurisdicțională în cazurile de examinare a cererilor privind limitarea în capacitatea de exercițiu sau declararea incapacității cetățeanului;
- să justifice desemnarea din oficiu a avocatului reprezentant, precum și ordonarea expertizei de constatare a stării psihice;
- să clarifice particularitățile probațiunii în cazurile de examinare a cererilor privind limitarea în capacitatea de exercițiu sau declararea incapacității cetățeanului;
- să evalueze impactul anulării limitării capacității de exercițiu și declararea capacității;
- să analizeze cercul persoanelor autorizate de a sesiza instanța pentru încuviințarea spitalizării forțate și a tratamentului forțat al cetățeanului;
- să specifice competența jurisdicțională și participanții la proces în cazurile încuviințării spitalizării forțate și a tratamentului forțat al cetățeanului;
- să determine persoanele (organele) împuternicite de a sesiza instanța de judecată pentru încuviințarea examenului psihiatric sau a spitalizării în staționarul de psihiatrie a cetățeanului fără liberul lui consimțământ;

b) pe calea determinării criteriilor, cu ajutorul cărora constatarea faptelor juridice se atribuie în competența instanțelor judecătorești.

III. Sugestii metodice

A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- competența instanțelor judecătorești în judecarea pricinilor de constatare a faptelor care au valoare juridică;
- condițiile necesare pentru constatarea faptelor care au valoare juridică;
- procedura prealabilă de sesizare a instanței cu cereri de încuviințare a adopției;
- competența jurisdicțională în cazul încuviințării adopției;
- cuprinsul cererii de adopție;
- actele care se anexează la cererea de adopție;
- condițiile pentru depunerea cererii de declarare a capacității depline de exercițiu minorului (emanciparea);
- condițiile pentru declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată;
- competența jurisdicțională în examinarea cazurilor de declarare a persoanei dispărută fără urmă sau decedată;
- efectele apariției sau descoperirii locului de aflare a persoanei declarate dispărută fără urmă sau decedată;
- condițiile de limitare în capacitatea de exercițiu sau de declarare a incapacității cetățeanului. Procedura desemnării din oficiu a avocatului reprezentant;
- particularitățile probațiunii în examinarea cazurilor de declarare a persoanei dispărută fără urmă sau decedată. Ordonarea expertizei de constatare a stării psihice;
- anularea limitării capacității de exercițiu și declararea capacității;
- temeiurile pentru încuviințarea spitalizării forțate și a tratamentului forțat al cetățeanului;
- persoanele autorizate de a sesiza instanța cu cereri pentru încuviințarea spitalizării forțate și a tratamentului forțat al cetățeanului;
- temeiurile pentru încuviințarea examenului psihiatric sau a spitalizării în staționarul de psihiatrie a cetățeanului fără liber consimțământ;
- persoanele (organele) împuternicite de a sesiza instanța de judecată cu cereri de încuviințare a examenului psihiatric sau a spitalizării în staționarul de psihiatrie a cetățeanului fără liber consimțământ;
- procedura examinării și soluționării cererii privind restabilirea în drepturile ce izvorăsc din titlurile de valoare la purtător și din titlurile de valoare la ordin pierdute (procedura de chemare).

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- distinge faptele cu valoare juridică prevăzute expres de lege și determinate conform legii;
- analiza procedura de constatare a faptelor cu valoare juridică;
- aplica procedura specială prevăzută de lege pentru încuviințarea adopției;

- distinge participanții la procesul de încuviințare a adopției;
- aplica regulile de examinare a cererii privind declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată;
- identifica procedura de declarare a capacității depline de exercițiu a minorului (emanciparea);
- aplica corect procedura de limitare a capacității de exercițiu sau de declarare a incapacității cetățeanului;
- delimita procedura de încuviințare a spitalizării forțate de procedura de încuviințare a tratamentului forțat al cetățeanului;
- compara procedura de încuviințare a examenului psihiatric și cea de încuviințare a spitalizării în staționarul de psihiatrie a cetățeanului fără liberul lui consimțământ;
- caracteriza procedura de restabilire în drepturi ce izvorăsc din titlurile de valoare la purtător și din titlurile de valoare la ordin pierdute;
- determina procedura de contestare a inexactității înscrisurilor în registrele de stare civilă;
- reconstitui procedura judiciară pierdută.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- consulta titularii de drepturi, libertăți și interese privind specificul adresării în judecată cu diverse cereri de procedură specială;
- califica competența jurisdicțională privind sesizarea instanțelor cu diverse cereri de procedură specială;
- elabora proiecte de cereri pentru fiecare categorie de pricini specifice procedurii speciale;
- demonstra condițiile în care cererile din procedura specială se scot de pe rol;
- aplica exigențele procedurale privitor la soluționarea cererilor de procedură specială;
- întocmi hotărâri judecătorești în funcție de diverse circumstanțe în pricinile de procedură specială.

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Procedura de chemare Reconstituirea procedurii judiciare pierdute	Referate / Rezumate Studiu de caz	prezentarea rezultatelor participarea la mese rotunde

C. Activități de evaluare

Spete

Speța 1

Ciobanu s-a adresat Judecătoriei sectorului Buiucani, mun. Chișinău, cu cerere de constatare a faptului cu valoare juridică. În cerere Ciobanu a indicat că a concubinat cu Epelrand din 2001 pînă la decesul acestuia, ia 1 septembrie 2003, cerînd să se constate raporturile de concubinaj. În ședința

de judecată Ciobanu și-a reformulat cerințele, afirmând că i-a împrumutat lui Epelrand 5000 USD, bani pe care acesta și-a procurat apartament. Suplimentar, Ciobanu a afirmat că a investit încă 3000 USD în reparație. Deoarece Epelrand a decedat fiind în vizită la sora sa din Israel, Ciobanu solicită recunoașterea dreptului de proprietate asupra apartamentului procurat de Epelrand, deoarece acesta a decedat și nu are de la cine să pretindă restituirea banilor. La 16 martie 2004, Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău, a recunoscut dreptul de proprietate al cet. Ciobanu asupra apartamentului care aparține lui Epelrand.

Sora lui Epelrand, prin reprezentant, s-a adresat Judecătoriei sectorului Buiucani cu cerere de constatare a faptului acceptării succesiunii fratelui său. În cerere a indicat că, aflându-se în vizită la ea, fratele său Epelrand a decedat în rezultatul unui atac de cord. Deoarece dînsa a intrat de fapt în posesia bunurilor pe care le deținea Epelrand (camera de luat vederi, hainele și suma de 1500 USD), solicită constatarea succesiunii, inclusiv în privința bunurilor imobile care au aparținut fratelui pe teritoriul Republicii Moldova. La 4 octombrie 2005, Judecătoria sectorului Buiucani a constatat faptul acceptării succesiunii de către sora lui Epelrand. Aflînd despre hotărîrea Judecătoriei sectorului Buiucani din 16 martie 2004, sora lui Epelrand a depus cerere de revizuire a hotărîrii, solicitînd anularea ei ca fiind ilegală.

1. *Determinați particularitățile examinării cererilor de constatare a faptelor care au valoare juridică.*
2. *Identificați încălcările care au fost comise la judecarea cererii depuse de Ciobanu.*
3. *Decideți argumentat dacă sînt temeiuri pentru revizuirea hotărîrii Judecătoriei sectorului Buiucani din 16 martie 2004.*
4. *Soluționați litigiul în fond.*

5. Speța 2

Procurorul s-a adresat în judecată cu cererea de a-l declara pe Aurel Creangă incapabil din cauza unei dereglări psihice.

Instanța de judecată a atras în proces frații lui Aurel Creangă care locuiau împreună cu el. Aceștia au declarat că nu susțin cererea procurorului de a-l declara pe Aurel Creangă incapabil și cer instanței încetarea procesului în temeiul art.265 lit.c) CPC, afirmînd că procurorul nu acționează în interesele lor, iar judecată nu este în drept să examineze astfel de cereri fără acordul lor.

1. *Decideți cum trebuie să procedeze instanța de judecată.*
2. *Analizați cum se va schimba situația dacă procesul ar fi fost pornit nu de către procuror, ci de către instituția de psihiatrie.*

3. Speța 3

La 20 august 2007 Tatiana Țîbîrnă a depus la Judecătoria or. Bender cerere de a-l declara pe soțul său Victor Țîbîrnă decedat. Pe parcursul examinării pricinii s-a stabilit că Victor Țîbîrnă lucra salvator pe șalupa de salvare. În iulie 2.005, aflat în stare de ebrietate, a căzut peste bordul vasului în Nistru. Deși au fost luate măsurile de căutare, cadavrul nu a fost găsit, iar la organele de stare civilă moartea lui nu a fost înregistrată. Ținând cont de circumstanțele pricinii, instanța de judecată a decis admiterea cererii Tatianeii Țîbîrnă și l-a declarat pe Victor Țîbîrnă decedat.

1. *Decideți dacă este corectă hotărîrea instanței de judecată.*
2. *Determinați obiectul probei reieșind din circumstanțele descrise în speță.*
3. *Argumentați prin ce se deosebesc procesele despre declararea persoanei decedate de procesele privind constatarea faptului înregistrării morții și de constatarea morții la o anumită dată și în anumite circumstanțe.*

4. Speța 4

Zinaida Lucescu s-a adresat în judecată pentru a constata faptul adopției sale de către Raisa Munteanu în anul 1969. Petiționara a menționat că are nevoie de constatarea acestui fapt pentru a intra în dreptul de succesori al averii rămase după decesul Raisei Munteanu. La organele de stare civilă actele despre adopție nu s-au păstrat. La materialele dosarului a fost anexat doar certificatul oficiului de stare civilă prin care se confirma că în arhiva acestuia nu s-au păstrat înscrierile despre faptul înfierii Zinaidei Lucescu, întrucît înregistrările actelor efectuate între anii 1940-1970 în mare parte au fost nimicite în incendiu.

1. *Decideți cum trebuie să procedeze instanța de judecată.*
2. *Stabiliți care circumstanțe urmează a fi stabilite în astfel de cereri.*
3. *Determinați mijloacele de probă admise pentru a constata că Zinaida Lucescu a fost înfiată de către Raisa Munteanu.*

4. Speța 5

Parascovia Guțu și copiii săi, Dumitru Guțu și Maria Tozlovan, s-au adresat în instanța de judecată cu cerere privind recunoașterea faptului pierderii avutului în legătură cu represiunile politice la care au fost supuși. În special, petiționarii s-au referit la următoarele circumstanțe. Pînă la al doilea război mondial ei au locuit în or. Bălți. În septembrie 1944 au fost deportați în regiunea Sverdlovsk, iar în decembrie același an au fost exilați într-o localitate din regiunea Kustanaisk a Kazahstanului, unde au locuit pînă în 1992.

În 1994 Parascovia Guțu a fost reabilitată, iar Dumitru Guțu și Maria Tozlovan au fost recunoscuți victime ale represiunilor politice. Din spusele petiționarilor, aceștia au fost lipsiți de bunurile ce le aparțineau, inclusiv casa de locuit din or. Bălți. Timp îndelungat li

s-a interzis să se întoarcă în orașul natal și să beneficieze de averea lor.

Judecătoria din or. Bălți a satisfăcut cererea Ninei Guțu și a copiilor săi. Curtea de Apel Bălți a casat hotărârea primei instanțe și a dispus încetarea procesului, întrucât cererile privind constatarea pierderii avutului în rezultatul represiunilor politice nu sînt de competența instanțelor de judecată.

Argumentați care din instanțele de judecată a procedat corect.

Speța 6

Franc Elena s-a adresat în judecată cu cerere de a i se stabili tutela. În motivare a indicat că fiica sa are un copil, a cărui paternitate nu este stabilită. Ulterior, nepotul petiționarei a fost înfiat de către soțul fiicei sale, care actualmente locuiește în Germania.

Faptul tutelei este confirmat prin dispoziția nr.125 din 01.04.2002 emisă de Primăria or. Cahul *cu privire la stabilirea tutelei asupra minorului Xprin care ea a fost numită tutore*. Fiica petiționarei a întocmit o declarație prin care își dă acordul ca mama sa să reprezinte interesele nepotului minor pînă la atingerea majoratului.

1. *Evidențiați condițiile necesare pentru a constata un fapt avînd valoare juridică.*
2. *Argumentați cum trebuie să califice instanța dispoziția de la lit.n) aiin.(I) art.281 CPC.*
3. *Soluționați cazul.*

Speța 7

Petiționara Coman Alexandra s-a adresat în judecată cu cerere de a fi rectificată eroarea admisă în actele de stare civilă. Și anume: mama sa, Coman Maria, a decedat la data de 25.02.2003 în s. Baurci Moldoveni, r-nul Cahul. Decesul mamei a fost înregistrat la data de 03.03.2003, însă la rubrica „naționalitate” în loc de *bulgăroaică* este scris *moldoveancă*. Petiționara s-a adresat la OSC Cahul cu cerere de a fi corectată înscrierea, dar a primit refuz, indicîndu-i-se a se adresa în judecată. Drept probă a fost prezentat extrasul din actul de căsătorie pe numele Coman Maria, de naționalitate bulgăroaică. Instanța a solicitat probe suplimentare, dar petiționara a declarat că alte probe nu deține.

1. *Stabiliți cum se corectează erorile în actele de stare civilă.*
2. *Soluționați cererea petiționarei.*

3. Speța 8

Nina Pavalachi a depus cerere privind constatarea faptului nașterii și stabilirea paternității. În motivare a indicat că este născută la 08.04.1986 în loc. Dasoguz din Turkmenistan, că tatăl său, Pavalachi Alexei, nu este căsătorit oficial cu mama sa, Romanova Ala. Mai mult decît atît, părinții săi biologici nu au înregistrat nașterea petiționarei, de aceea ea acum nu are nici un act care i-ar confirma identitatea. În 1996, împreună cu tatăl său au venit cu traiul în Moldova și locuiesc în Chișinău. În ședința de

judecată au prezentat ca probe doar răspunsul oficial de la maternitatea din Turkmenistan, precum că un atare copil s-a păscut la 08.04.1986, însă Direcția Stare Civilă nu a dat nici un răspuns cu privire la înregistrarea oficială a nașterii lui. Reprezentantul Direcției Generale Stare Civilă a Ministerului Dezvoltării Informaționale din Republica Moldova a declarat în ședința de judecată că petiționara trebuia să respecte ordinea prealabilă.

1. *Determinați etapa în care este necesară respectarea ordinii prealabile în cadrul procedurii speciale.*
2. *Decideți cum trebuie să procedeze instanța de judecată în acest caz.*

IV. Bibliografie:

Hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție

3. Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica judecării de către instanțele judecătorești a pricinilor civile privind încuviințarea examenului psihiatric sau spitalizării persoanei fără liberul ei consimțământ sau al reprezentantului ei legal, nr.35 din 22.11.2004.
4. Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica examinării de către instanțele judecătorești a cauzelor privind limitarea în capacitatea de exercițiu și declararea incapacității persoanei fizice, nr.17 din 31.05.2004.
5. Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica aplicării de către instanțele de judecată a legislației despre încuviințarea adopției, nr.21 din 12.12.2005.
6. Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica judiciară de aplicare a unor prevederi ale Legii privind reabilitarea victimelor represiei politice, nr.35 din 24.10.2003.

Literatura recomandată

1. Crețu V. *Procedura de reconstituire a dosarelor pierdute ce conțin acte de procedură judiciară sau de executare* // Legea și Viața, 1996, nr.5-6.
2. Roșea N. *Instituția falimentului în legislația Republicii Moldova*. - Chișinău, 2001.
3. Крецу В. *Сущность особого производства и его признаки* // Analele Științifice ale Facultății de Drept a USM. Serie nouă. Științe juridice. - Chișinău: USM, 2005.
4. Крецу В. *Рассмотрение судами дел об установлении фактов, имеющих юридическое значение* // Analele Științifice ale Facultății de Drept a USM. Serie nouă. Științe juridice. - Chișinău: USM, 2005.
5. Крецу В. *Установление факта признания отцовства* // Analele Științifice ale Facultății de Drept a USM. Serie nouă. Științe juridice. - Chișinău: USM, 2005.
6. Крецу В. *Установление факта смерти лица, в определенное время при определенных обстоятельствах* // Analele Științifice ale Facultății de Drept a USM. Serie nouă. Științe juridice. - Chișinău: USM, 2005.
7. Крецу В. *Рассмотрение судами дел об усыновлении (удочерении; ребенка* // Analele Științifice ale Facultății de Drept a USM. Serie nouă. Științe juridice. - Chișinău: USM, 2005.
8. Крецу В.А. *ОХРАНА субъективных прав в порядке особого производства: АВТореп4)ераТ На сонснаНие унеНou сренеНu КаНрyраТа (оруAnneCKMx HayK*. - Москва, 1982.
9. Попова Ю А. *Признание гражданина безвестно отсутствующим*. - Москва,

1985.

Tema 3. PROCEDURA ÎN ORDONANȚĂ

I. Obiective de referință:

- să evidențieze esența procedurii în ordonanță;
- să analizeze condițiile de admisibilitate a procedurii în ordonanță;
- să specifice pretențiile în al căror temei se emite ordonanța judecătorească;
- să întocmească, potrivit cerințelor procedurale, cerere de eliberare a ordonanței;
- să justifice refuzul de a primi cererea;
- să clarifice procedura de înlăturare a neajunsurilor din cerere;
- să implementeze procedura de examinare a cererii de eliberare a ordonanței judecătorești;
- să determine natura juridică a ordonanței;
- să concretizeze forma și cuprinsul ordonanței;
- să analizeze specificul procedural de contestare a ordonanței judecătorești;
- să argumenteze anularea ordonanței judecătorești;
- să explice specificul executării ordonanței judecătorești.

II. Repere de conținut

Procedura în ordonanță nu este o cale prealabilă obligatorie și nefolosirea procedurii în ordonanță de către creditor nu are efecte juridice care ar îngreuna accesul la înaintarea acțiunii în instanța de judecată. Instanța nu este în drept să refuze primirea cererii în procedura contencioasă, dacă creditorul nu s-a adresat în procedura în ordonanță.

Cererea de eliberare a ordonanței judecătorești se depune în instanță potrivit regulilor de competență jurisdicțională stabilite la Capitolul IV al Codului de procedură civilă și se impune cu taxa de stat în proporție de 50 la sută din taxa stabilită pentru cererea de chemare în judecată în acțiune civilă.

În cazul în care cererea creditorului nu este acceptată, taxa de stat i se restituie, în caz de anulare a ordonanței judecătorești, taxa de stat plătită de creditor nu se restituie.

Dreptul de a depune cerere privind eliberarea ordonanței judecătorești îl au, în particular:

- 1) persoana care a încheiat un act juridic autentificat notarial, în cazul în care legea nu prevede alt fel de soluționare;
- 2) creditorul (persoană fizică sau juridică) în baza unui act juridic încheiat printr-un înscris simplu (de exemplu, contract de împrumut);
- 3) beneficiarul cambiei, în cazul în care pretenția este întemeiată pe protestul cambiei în neachitarea, neacceptarea sau nedatarea acceptului, autentificat notarial;
- 4) soția sau soțul la a cărei întreținere se află copilul minor, precum și tutorele, curatorul, autoritatea tutelară și procurorul care acționează în interesul minorului în cazul în care se solicită încasarea pensiei de întreținere în mărimea prevăzută de lege (1/4, 1/3, 1/2);
- 5) salariatul sau reprezentantul acestuia în cazurile urmăririi perceperii salariului sau a unor alte drepturi calculate, dar neachitate;
- 6) organul de poliție, organul fiscal și organul de executare a actelor judecătorești în cazurile indicate în art.345 lit.f) CPC;

- 7) vânzătorul care, conform contractului de vânzare-cumpărare, a predat cumpărătorului mărfuri în credit;
- 8) biblioteca care are statut de persoană juridică, iar, în caz contrar, instituția în cadrul căreia funcționează - în cazul nerestituirii cărților împrumutate;
- 9) Inspectoratul Fiscal de Stat, inspectoratul fiscal teritorial de stat și primăriile în pretențiile ce rezultă din restanțele la impozite - în cazurile prevăzute de lege;
- 10) Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și direcțiile lui teritoriale - în cazul încasării datoriilor la impozite;
- 11) agenții economici - în cazurile de urmărire, deposedare și vânzare forțată a obiectelor gajului.

Dacă cererea de eliberare a ordonanței judecătorești corespunde legii, judecătorul, fără emiterea încheierii de intentare a procesului, examinează în fond pretenția în termen de 5 zile de la depunerea cererii.

În acest caz, părțile nu vor fi citate pentru explicații, nu vor avea loc dezbateri judiciare și nu se va încheia proces-verbal.

Spre deosebire de hotărîrea judecătorească, ordonanța judiciară este mai succintă. Ordonanța nu este divizată în parte introductivă, parte descriptivă, motivare și dispozitiv, ci reprezintă un tot unitar.

Copia ordonanței se trimite debitorului, cel tîrziu a doua zi, printr-o scrisoare recomandată cu recipisă, indicîndu-se dreptul de a înainta obiecții motivate în decurs de 10 zile de la primirea copieii de pe ordonanță.

În cazul depunerii obiecțiilor peste termenul stabilit de lege, judecătorul este în drept, la cererea debitorului, să suspende executarea ordonanței până la examinarea obiecțiilor, cu excepția cazurilor în care legea interzice suspendarea, soluționînd concomitent chestiunea de restabilire a termenului pentru depunerea lor în condițiile art.116 „Repunerea în termen”.

Încheierea judecătorească prin care este respinsă cererea de repunere în termen poate fi atacată cu recurs. Încheierea prin care s-a făcut repunerea în termen nu se supune recursului.

Dacă în termenul stabilit la art.352 CPC debitorul înaintează obiecții motivate împotriva ordonanței judecătorești, judecătorul o anulează printr-o încheiere care nu se supune nici unei căi de atac.

III. Sugestii metodice A. Activități de predare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I - cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- noțiunea și esența procedurii în ordonanță;
- condițiile de admisibilitate ale procedurii în ordonanță;
- pretențiile în al căror temei se emite ordonanța judecătorească;
- cuprinsul cererii de eliberare a ordonanței;
- temeiurile de refuz în primirea cererii de eliberare a ordonanței;
- modalitățile de înlăturare a neajunsurilor din cerere;
- procedura de examinare a cererii de eliberare a ordonanței judecătorești;
- natura juridică a ordonanței;

- forma și cuprinsul ordonanței;
- contestarea ordonanței judecătorești. Anularea ordonanței judecătorești;
- executarea ordonanței judecătorești.

Sarcini didactice de nivelul II - aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- caracteriza esența procedurii în ordonanță;
- evidenția particularitățile procedurii în ordonanță în raport cu alte proceduri;
- descrie etapele procedurii în ordonanță;
- analiza procedura de contestare a ordonanței judecătorești;
- caracteriza specificul executării ordonanței judecătorești;
- aprecia importanța procedurii în ordonanță;
- analiza diverse forme de apărare a drepturilor, libertăților și intereselor ocrotite de lege.

Sarcini didactice de nivelul III - integrare

Auditorul trebuie să poată:

- consulta titularii de drepturi, libertăți și interese privind avantajele și dezavantajele procedurii în ordonanță;
- califica corect temeiurile potrivit cărora poate fi solicitată eliberarea ordonanței;
- elabora proiecte de cereri de eliberare a ordonanței;
- identifica condițiile în care instanța va refuza eliberarea ordonanței judecătorești;
- aplica corect prevederile procedurale privind anularea ordonanței;

B. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte / probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Procedura în ordonanță (aspecte comparate)	Referate / Rezumate Studiu de caz	prezentarea rezultatelor participarea la mese rotunde

C. Activități de evaluare

Spete

Speta 1

Judecătoria economică de circumscripție a municipiului Chișinău a refuzat primirea cererii de eliberare a ordonanței judecătorești privind remiterea bunului prin încheierea din 13.12.2006, pe motiv că a constatat existența litigiului de drept care nu poate fi soluționat în temeiul documentelor prezentate. Aceeași soluție a fost dată și de un alt judecător al Judecătoriei economice de circumscripție a municipiului Chișinău referitor la altă cerere, prin încheierea din 05.02.2007. În ambele cazuri creditorul, Compania de leasing X, a anexat la cereri copiile contractelor de leasing, calculele penalităților și al daunelor conform contractelor de leasing, copiile pretențiilor adresate debitorilor, dovada achitării taxei de stat. În alt asemenea caz, Judecătoria sectorului Buiucani a emis pe data de 19.04.2006 ordonanța și a respins prin încheiere obiecțiile debitorului. Debitorul a atacat în recurs această încheiere la Curtea de Apel Chișinău.

1. *Determinați competența jurisdicțională în examinarea cererilor de eliberare a ordonanței.*

2. *Stabiliți cazurile de refuz în primirea cererii de eliberare a ordonanței.*
3. *Argumentați în care din cazurile sus-enunțate instanța de judecată a procedat corect.*

Speță 2

Muzeul de Arte Plastice (cumpărător) și persoana fizică Stati (vînzător) au încheiat contractul de vînzare-cumpărare a unui tablou, semnat de un vestit pictor român.

Potrivit condițiilor contractului, cumpărătorul s-a obligat să achite, în decurs de 6 zile bancare, o arvună în mărime de 25% din valoarea totală a tabloului, prevăzută în contract și să recepționeze tabloul, în baza actului de recepționare, în cel mult 30 de zile din momentul achitării arvunei. Restul sumei urma să fie achitat în cel mult o lună din momentul predării tabloului.

Arvuna a fost achitată în a 3-a zi de la semnarea contractului. Peste 2 luni de la predarea arvunei, cumpărătorul a fost contactat telefonic de reprezentantul vînzătorului, pentru a conveni asupra datei transmiterii tabloului. Stati a comunicat reprezentantului Muzeului că nu poate transmite tabloul, deoarece a ars, alături de celelalte bunuri care se gaseau la el în casa, într-un incendiu. Potrivit raportului de expertiză al serviciului de pompieri, incendiul s-a declanșat în rezultatul unui scurtcircuit.

Muzeul a depus cerere de eliberare a ordonanței judecătorești, solicitînd încasarea de la Stati a mărimii duble a arvunei pentru neexecutarea obligației, garantate prin arvună. Peste 15 zile de la primirea copiei ordonanței Stati a depus obiecții, invocînd că dacă Muzeul ar fi recepționat tabloul în termenul contractual, obligația era să fie executată în modul corespunzător. Concomitent, Stati a depus cerere reconvențională către Muzeu, privind încasarea a 75% din prețul tabloului.

1. *Argumentați dacă era în drept judecătorul să emită ordonanță la cererea Muzeului.*
2. *Caracterizați actele judecătorului la primirea obiecțiilor de la Stati.*
3. *Determinați dacă sînt întrunite condiții. pentru depunerea unei acțiuni*

Speța 3

reconvenționale.

4. *Soluționați litigiul în fond.*

Speța 3

Gheorghe Rotaru s-a adresat în judecată cu acțiune către Nicolae Patrașcu cu privire la încasarea datoriei în mărime de 12.000 lei, care rezultă dintr-un contract de vânzare-cumpărare a automobilului „Lada”.

Cererea de chemare în judecată a fost primită spre examinare. în referință, Nicolae Patrașcu a invocat că datoria a fost deja încasată în baza unei ordonanțe judecătorești și a solicitat instanței încetarea procesului. Printr-o încheiere, instanța a dispus încetarea procesului în baza art.265 alin.(I) lit.b) CPC, menționînd că nu se admite o nouă adresare în judecată a aceleași părți, cu privire la același obiect și pe aceleași temeuri.

1. *Determinați dacă constituie temei de refuz în primirea cererii de chemare în judecată sau de încetare a procesului civil faptul existenței unei ordonanțe judecătorești cu privire la un litigiu între aceleași părți, cu privire la același obiect și pe aceleași temeuri.*
2. *Stabiliți dacă poate servi temeiul prevăzut în art.169 alin.(I) lit.b) CPC sau în art.265 lit.b) CPC drept motiv de refuz în primirea cererii de chemare în judecată sau de încetare a procesului pornit.*

3.

Speța 4

4. *Banca Comercială „FinComBank” S.A. s-a adresat în instanța de judecată către S.R.L. „Nexus” cu cerere de eliberare a ordonanței judecătorești de deposedare și vânzare forțată a bunurilor gajate de debitor.*

Examinînd pricina, judecătorul a emis ordonanța judecătorească cu privire la deposedarea și vânzarea forțată a bunurilor gajate, după care o copie a ordonanței judecătorești a fost expediată către debitor. în decursul a 10 zile de la primirea copiei, debitorul a expediat obiecțiile sale, invocînd că examinarea pricinii a avut loc fără citirea părților pentru explicații, fără dezbateri judiciare și fără încheierea procesului- verbal și a solicitat anularea ordonanței ca fiind ilegală.

1. *Decideți dacă pot servi obiecțiile înaintate drept temei de anulare a ordonanței*

judecătorești.

2. *Argumentați dacă judecătorul a examinat corect pricina în cauză.*

Speța 5

Olga Pascu sa adresat în instanța de judecată cu cerere de eliberare a ordonanței judecătorești cu privire la încasarea de la Igor Nacu a pensiei de întreținere a copilului minor în mărime de $\frac{1}{4}$ din salariu și alte venituri ale acestuia.

Examinînd cererea și materialele prezentate judecătorul a constatat că Olga Pascu a fost a doua soție a lui Igor Nacu, acesta avînd la întreținere încă doi copii minori de la prima căsătorie.

Explicați dacă este posibilă urmărirea pensiei de întreținere a copilului minor în ordinea procedurii în ordonanță.

Speța 6

Ilie Dascăl s-a adresat în instanța de judecată cu acțiune către Nicolae Popa solicitînd încasarea datoriei în mărime de 10.000 lei, care rezultă dintr-un contract de împrumut.

Examinînd cererea și materialele prezentate, judecătorul a constatat că ia cerere a fost anexată o dovadă de plată a taxei de stat în mărime de 150 lei pentru judecarea pricinii în cauză în acțiune civilă și o dovadă de plată a taxei de stat în mărime de 150 lei pentru judecarea pricinii date în ordinea procedurii în ordonanță.

Judecătorul a emis o încheiere prin care nu a dat curs cererii și a stabilit un termen de 7 zile pentru plata integrală a taxei de stat de către creditor. Drept motiv a indicat că prima dată Dascăl s-a adresat în vederea urmării datoriei în ordinea procedurii în ordonanță, însă în primirea cererii de eliberare a ordonanței judecătorești i-a fost refuzat. Taxa de stat achitată anterior nu poate fi trecută în contul taxei de stat de înaintare a acțiunii civile, deoarece sînt două procese distincte.

Argumentați dacă sînt legitime acțiunile judecătorului.

Speța 7

Inspectoratul Fiscal de Stat din r-nul Ștefan Vodă s-a adresat în instanța de judecată cu cerere de eliberare a ordonanței judecătorești cu privire la încasarea de la Gospodăria Țărănească „Mîrza Angela” a impozitului funciar în mărime de 757,27 lei și a cotei în bugetul asigurărilor sociale de stat în mărime de 889,20 lei.

Examinînd cererea și materialele prezentate, instanța a dispus eliberarea ordonanței judecătorești, după care o copie a ordonanței judecătorești a fost expediată către debitor.

În decursul a 10 zile de la primirea copiei, debitorul a expediat judecătorului obiecțiile sale, invocînd că suma impozitului calculat este incorectă și că el dispune de

scutiri ca invalid și participant la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl, totodată solicitînd anularea ordonanței judecătorești.

Speța 8

Argumentați dacă obiecțiile înaintate pot servi drept temei de anulare a ordonanței judecătorești.

Speța 8

S.A. „West-Capital” s-a adresat în instanța de judecată cu cerere de eliberare a ordonanței judecătorești cu privire la deposedarea a S.R.L. „Magic-Compani” de bunurile gajate și vînzarea forțată a acestora.

Tema 4. PROCEDURA INSOLVABILITĂȚII

I. Obiective de referință:

- să analizeze specificul procedural al procedurii de declarare a insolvenței;
- să determine instanța competentă a examina pricina;
- să specifice particularitățile declanșării procedurii la cererea debitorului, creditorului și a altor persoane;
- să concretizeze cercul participanților la proces;
- să identifice particularitățile procedurii de examinare a cererii;
- să evidențieze hotărîrea instanței de judecată pronunțată în cazuri de insolvență;
- să atace hotărîrea.

II. Repere de conținut

Insolvența sau procesul de insolvență, în sens juridic, este un proces judiciar care se întinde împotriva persoanelor fizice și juridice specificate în art.1 alin.(2) lit.b) din Legea insolvenței, nr.632-XV din 14.11.2001, incapabile să-și onoreze obligațiile ajunse la scadență și care se desfășoară sub supravegherea și controlul instanței judecătorești specializate.

Insolvența, în sensul Legii nr.632-XV din 14.11.2001, semnifică o stare de fapt (în sens economic) și o stare de drept (în sens juridic), ambele sensuri avînd fundament juridic în legea menționată.

În sens economic, insolvența este nu altceva decît starea de fapt a persoanei caracterizată prin imposibilitatea ei de a-și onora obligațiile ajunse la scadență, avînd drept cauză unul sau ambele motive; insuficiența de mijloace bănești sau insuficiența de active.

În sens juridic, insolvența este acea situație care poate fi depășită prin una din căile enumerate mai jos:

- prin aplicarea procesului de restructurare, care este un proces extrajudiciar ce se aplică și se desfășoară sub supravegherea Consiliului Creditorilor la întreprinderile insolvente, aplicîndu-se în acest caz prevederile art.1-16 din Legea insolvenței;
- prin intentarea procesului judiciar, care este un proces de insolvență aplicat întreprinderilor și subiecților insolventi și care se întinde doar de către instanța judecătorească specializată.

Instanța de judecată este investită prin lege să intenteze procesul de insolvabilitate doar în baza cererii de intentare a procesului de insolvabilitate.

Cererile de intentare a procesului de insolvabilitate, în temeiul art.36, 355 CPC, se depun la Curtea de Apel Economică, care are competența exclusivă să judece în prima instanță cererile de declarare a insolvabilității.

Dreptul de a depune cerere de intentare a procesului de insolvabilitate, denumită și cerere introductivă, îl au debitorii, creditorii și alte persoane indicate în Legea

Examinând cererea introductivă, instanța de judecată urmează să constate existența sau inexistența temeiurilor de intentare a procesului de insolvabilitate, bazându-se pe principiul că intentarea unui proces de insolvabilitate presupune existența unui temei de intentare.

În temeiul art.22 al Legii insolvabilității, instanța de judecată este obligată să verifice cu strictețe existența cel puțin a unui temei de intentare a procesului de insolvabilitate (a celui general sau a celui special), indiferent de faptul cine a înaintat cererea introductivă - creditorul sau debitorul.

Instanța de judecată, apreciind existența temeiului insolvabilității și a faptelor constatate în cadrul examinării cererii introductive în conformitate cu art.44 din Legea insolvabilității, va adopta o hotărâre de intentare a procesului de insolvabilitate sau va respinge această cerere. În caz de intentare a procesului de insolvabilitate, în mod obligatoriu se desemnează administratorul insolvabilității care își exercită atribuțiile sale prevăzute de art.76, 78 din Legea insolvabilității sub supravegherea instanței de judecată.

Hotărârea instanței de judecată de intentare a procesului de insolvabilitate trebuie să conțină obligatoriu, pe lângă datele consemnate la art.241 CPC, și datele expres prevăzute în art.44 alin.(4) din Legea insolvabilității.

Hotărârea de intentare a procesului de insolvabilitate devine executorie din momentul pronunțării ei.

După intentarea procesului de insolvabilitate, instanța este investită prin lege de a supraveghea procedura publică a insolvabilității, efectuând un control judiciar permanent pe tot parcursul acestui proces specific, fiind în drept, în cazurile prevăzute expres de lege, să emită actele judecătorești respective la etapele respective și să soluționeze toate litigiile și circumstanțele relevante pentru procesul de insolvabilitate, cu excepția celor ce țin de litigiul de drept.

Instanța de judecată va ține cont de faptul că din momentul desemnării administratorului insolvabilității atribuțiile de administrare și dispoziție asupra bunurilor debitorului sînt transmise administratorului care va lua imediat în primire bunurile masei debitoare.

Instanța de judecată va ține cont de faptul că, potrivit art.113 și art.114 din Legea insolvabilității, pe tot parcursul procesului de insolvabilitate administratorul poate introduce în instanțele de judecată, conform competenței materiale și jurisdicționale prevăzute de Codul de procedură civilă, acțiuni în vederea anulării unor acte juridice, care afectează bunurile debitorului și care conțin indicii prevăzuți la literele a) - g) art.113 din Legea insolvabilității. De asemenea, în temeiul art.114 din aceeași lege, poate înainta și alte acțiuni în instanța de judecată de anulare a unor acte juridice, încheiate de debitor în ultimele 12 luni de activitate.

Acțiunile depuse de administrator în temeiul art.113, 114 din Legea insolvabilității se

judecă de către instanțele competente ca niște litigii de drept conform regulilor generale prevăzute de Codul de procedură civilă, dar nu în cadrul insolabilității, cu achitarea taxei de stat, respectînd prevederile alin.(2) art.86 CPC.

După distribuirea finală și examinarea contestațiilor declarate la adunarea finală a creditorilor, instanța de judecată va hotărî în ședința de judecată încetarea procesului de insolabilitate, adoptînd hotărîrea în conformitate cu cerințele art.150 din Legea insolabilității, ordonînd publicarea hotărîrii în Monitorul Oficial al Republicii Moldova conform art.19 al aceleiași legi și respectînd prevederile art.45 din legea menționată.

În două săptămîni de la data publicării anunțului respectiv, administratorul prezintă organului competent: Registrului de Stat al Organizațiilor, după caz, Ministerului Justiției al Republicii Moldova sau Primăriei hotărîrea instanței de judecată pentru radierea debitorului.

Drept temei pentru radierea debitorului din registre servește doar hotărîrea instanței de judecată și nu mai sînt necesare alte acte conform art.28 din Legea cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor și organizațiilor, nr,1265-XIV din 05.10.2000.

Din momentul radierii sale, debitorul este considerat lichidat.

Administratorul este obligat să prezinte instanței, pentru a fi anexat la dosar, extrasul din registrul respectiv sau hotărîrea organului competent ce confirmă faptul radierii debitorului din registrul respectiv.

Instanța de judecată urmează să țină cont de faptul că, în temeiul art.153 din Legea insolabilității, se poate refuza intentarea unui proces de insolabilitate, atunci cînd se constată că debitorul nu dispune de bunuri sau că bunurile lui nu acoperă cheltuielile procesului de insolabilitate, chiar și în cazul existenței temeiurilor de insolabilitate.

III. Sugestii metodice

C. Activități de oredare-învățare

Sarcini didactice de nivelul I – cunoaștere și înțelegere

Auditorul trebuie să cunoască:

- noțiunea dreptului procesual civil și a procedurii civile;
- obiectul și metoda de reglementare a raporturilor de drept procesual civil;
- felurile de proceduri civile;
- caracteristica procedurilor contencioase, necontencioase și de control;
- consecutivitatea fazelor procesului civil;
- sarcinile fiecărei faze procesuale;
- ierarhizarea izvoarelor dreptului procesual civil;
- acțiunea în timp, spațiu și asupra persoanelor a izvoarelor de drept procesual civil.

Sarcini didactice de nivelul II – aplicare

Auditorul trebuie să aibă abilități de a:

- analiza diverse forme de apărare a drepturilor, libertăților și intereselor ocrotite de lege;
- compara avantajele și dezavantajele formei judiciare cu cea arbitrală;
- distinge dreptul procesual civil de dreptul material;
- distinge obiectul și metoda de reglementare a raporturilor de procedură civilă;
- compara felurile de procedură civilă;

- analiza deosebirile dintre procedurile contencioase, necontencioase și cele de control;
- clasifica izvoarele dreptului procesual civil;
- distinge acțiunea în timp a izvoarelor dreptului procesual de acțiunea izvoarelor dreptului material;
- compara acțiunea izvoarelor dreptului procesual civil în spațiu și asupra persoanelor;

Sarcini didactice de nivelul III – integrare

Auditorul trebuie să poată:

- consulta titularii de drepturi, libertăți și interese privind avantajele și dezavantajele formei arbitrale de soluționare a litigiilor;
- califica felul de procedură civilă aplicabil pentru examinarea diferitelor cereri adresate instanței de judecată;
- elabora proiecte de cereri adresate în diverse feluri de proceduri civile;
- demonstra condițiile în care persoanele fizice sau juridice pot cere eliberarea ordonanței judecătorești;
- aplica corect legea materială, potrivit acțiunii acesteia în timp, în cazul examinării unui litigiu de către instanța de judecată.

D. Activități ce tin de lucrul individual

Subiecte/ probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
Precedentul judiciar – izvor al dreptului procesual civil al Republicii Moldova	Referate / Rezumate Studiu de caz	prezentarea rezultatelor - participarea la mese rotunde

E. Activități de evaluare

Spete

Speța 1

Începînd cu anul 2003 și pînă în prezent cet. Vrancea A. închiriază otarabă la o piață din sectorul Ciocana, mun. Chișinău, unde comercializează produse de panificație. Soția cet. Vrancea A. lucrează acolo în calitate de vînzătoare. În urma verificărilor efectuate de organele fiscale s-a depistat că cet. Vrancea A. nu este înregistrat în calitate de întreprinzător și nici nu plătișe impozitele și taxele legale pe perioada de activitate. De asemenea, s-a stabilit că cet. Vrancea nu are posibilitatea de a plăti impozitele și taxele restante, precum și penalitățile stabilite; pasivele prevalează considerabil asupra activelor.

În rezultat, IFS Ciocana a înaintat cerere introductivă pentru declararea insolvabilității întreprinzătorului Vrancea A. și încasarea restanțelor la impozite și a penalităților.

Curtea de Apel Economică a admis cererea introductivă spre examinare și a adoptat hotărîrea de intentare a procesului civil.

1. *Determinați dacă este întemeiată cererea introductivă a IFS Ciocana.*
2. *Argumentați dacă sînt corecte acțiunile Curții de Apel Economice.*

Speța 2

Pe parcursul anului 2006 întreprinderea S.A. „Metal” nu a achitat plățile salariale, formîndu-se o restanță față de salariați de circa 600 mii lei. Afînd că întreprinderea nu a

achitat nici creanțele față de furnizorii săi pe tot parcursul anului 2006, salariații au depus cerere introductivă la Curtea de Apel Economică privind declararea insolvenței în întreprinderii și încasarea datoriilor.

Curtea de Apel Economică a admis cererea introductivă spre examinare și a adoptat hotărârea de intentare a procesului civil.

Aflînd că a fost intentat procesul de insolvență, creditorii S.A. „Metal” de asemenea au depus cerere.

1. *Stabiliți dacă sînt corecte acțiunile instanței de judecată.*
2. *Determinați condițiile în care instanța de judecată pornește procedura de insolvență.*

Speța 3

S.R.L. „Pilotul” a depus cerere introductivă pentru pornirea procesului de insolvență în privința S.A. „Mezeluri” indicînd ca temei incapacitatea de plată a acesteia. Curtea de Apel Economică nu a dat curs cererii, motivînd cu neachitarea taxei de stat.

1. *Argumentați dacă sînt întemeiate acțiunile instanței de judecată.*
2. *Stabiliți procedura achitării taxei de stat în cazul intentării procedurii de insolvență.*

Speța 4

Asociații S.R.L. „Mașter” au înaintat o cerere introductivă pentru declararea insolvenței societății S.R.L. „Mașter”, invocînd incapacitatea de plată a acesteia. Instanța de judecată a restituit cererea în baza art.170 alin.(l) lit.a) CPC, pe motiv că nu s-a respectat procedura prealabilă.

1. *Determinați dacă sînt corecte acțiunile instanței de judecată.*
2. *Stabiliți care din temeiurile prevăzute la art.170 alin.(l) CPC nu sînt aplicabile în cadrul procedurii insolvenței.*
3. *Decideți dacă instanța poate să nu primească o asemenea cerere.*
4. *Decideți cine poate reprezenta societatea în calitate de debitor în procesul de insolvență.*

Speța 5

Prin încheierea din 21 martie 2007, Curtea de Apel Economică a anulat măsurile de asigurare în privința S.R.L. „Bitum” aplicate prin încheierea din 05.01.2006.

Nefiind de acord cu încheierea menționată, S.R.L. „Vectra”, în proces de insolvență, a declarat recurs, solicitînd casarea încheierii Curții de Apel Economice din 21 martie 2007.

Drept temei al recursului a fost indicat faptul că instanța de fond a încălcat normele

de drept procedural și, contrar prevederilor art.180 alin.(2) art.186 CPC, nu i-a acordat termen recurentului pentru prezentarea referinței și probelor referitoare la pricină. Totodată, recurentul a menționat că după ridicarea măsurilor de asigurare exista pericolul înstrăinării bunurilor de către S.R.L. „B.-BT”, fapt ce ar fi lezat dreptul creditorilor la satisfacerea creanțelor.

Colegiul economic al Curții Supreme de Justiție a decis respingerea recursului ca neîntemeiat și menținerea încheierii primei instanțe.

1. Decideți dacă sînt întemeiate acțiunile Colegiului economic al Curții Supreme de Justiție.

2. Determinați soarta măsurilor de asigurare dispuse în procedura în acțiuni civile în cazul intentării procesului de insolabilitate a pîrîtului.

Speța 6

La 4 decembrie 2003, ținînd cont de datoriile mari, de lipsa veniturilor, precum și luînd în calcul faptul că se află în stare de insolabilitate, ÎPCSGL ARCS „Moldagroconstrucția” s-a adresat Curții de Apel Economice cu cerere introductivă de inițiere a procesului de insolabilitate în privința sa, solicitînd și dispunerea livrării de energie electrică direct către locatari.

Prin încheierea Curții de Apel Economice din 15 decembrie 2003 cererea a fost admisă. Totodată, instanța a dispus: „Ținînd cont de faptul că în gestiunea debitorului sînt 13 case de locuit și cămine, a atenționa furnizorii care dețin o poziție dominantă pe piață în ceea ce privește livrarea de energie electrică, gaze naturale, apă, servicii telefonice, că, potrivit art.106 din Legea insolabilității, nu au dreptul să refuze sau să întrerupă unilateral prestarea unor asemenea servicii către debitor, chiar dacă debitorul nu a plătit serviciile prestate anterior depunerii cererii introductive. Costurile serviciilor curente vor fi achitate în baza noilor contracte încheiate de furnizor cu consumatorii”.

„RE Chișinău” S.A., care furnizează energie electrică celor 13 blocuri locative aflate în gestiunea ÎPCSGL ARCS „Moldagroconstrucția”, nefiind de acord cu încheierea, a declarat recurs, solicitînd excluderea din aceasta a prevederilor ce vizează furnizarea energiei electrice.

În motivarea recursului, „RE Chișinău” S.A. declară că în cazul dat dispozițiile art.106 din Legea insolabilității privind interdicția furnizorilor serviciilor de utilitate publică care dețin o poziție dominantă pe piață de a întrerupe unilateral prestarea unor asemenea servicii nu sînt aplicabile. Recurentul consideră că aplicarea acestor prevederi va fi posibilă doar după transmiterea blocurilor locative către autoritățile administrației publice locale, conform art.51 din Legea insolabilității.

De asemenea, recurentul consideră că instanța ilegal a stabilit că „costurile serviciilor vor fi achitate în baza noilor contracte încheiate de furnizor cu consumatorii”, deoarece, potrivit art.106 din Legea insolabilității, contractul se încheie între furnizor și administrator.

1. Decideți cum trebuie să procedeze instanța de recurs.

2. Determinați cum trebuie aplicate prevederile art.106 din Legea insolabilității.

IV. Bibliografie:

Acte normative

1. Legea insolvenței, nr.632 din 14.11.2001 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 139-140/1082 din 15.11.2001.
2. Legea privind societățile pe acțiuni, nr.1134 din 02.04.1997 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.38-39/332 din 12.06.1997.
3. Legea cu privire la modificarea și completarea Legii insolvenței nr.632-XV din 14.11.2001, nr.223 din 14.07.2006 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.126-130/617 din 11.08.2006, în vigoare la 31.12.2006.
4. Legea privind cooperativele de întreprinzător, nr.73 din 12.04.2001// Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.49-50/237 din 03.05.2001.
5. Legea cu privire la proprietate, nr.459 din 22.01.1991 // Monitor, nr.3-4-5-6/22 din 30.06.1991 (abrogată la 30.03.2007).
6. Legea instituțiilor financiare, nr.550 din 21.07.1995 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.1/2 din 01.01.1996.

Hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova

1. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la aplicarea Legii insolvenței de către instanțele judecătorești economice, nr.34 din 22.11.2004, Buletinul CSJ a RM, 2004, nr.11/6.
2. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova privind modificarea Hotărârii explicative a Plenului Curții Supreme de Justiție nr.34 din 22.11.04 „Cu privire la aplicarea Legii insolvenței de către instanțele judecătorești economice”, nr.9 din 04.07.2005.

Literatura recomandată

1. Acostioaiei Constantin. *Drept comercial: Note de curs*. - Iași: Chemarea, 2000.
2. Acostioaiei Constantin. *Elemente de drept pentru economiști: Curs universitar*. - București: ALL Beck, 2001.
3. Cărpănu Stanciu D. *Drept comercial român*. Ediția a III-a. - București: ALL Beck, 2000.
4. Cărpănu Stanciu D. *Drept comercial român. Procedura falimentului*. - București: Global Print, 2000.
5. Cîrcei Elena. *Drept comercial român: Curs pentru colegiile universitare*. - București: ALL Beck, 2000.
6. Covaliu Gheorghe. *Comentariu la Legea cu privire la faliment*. - Chișinău: Epigraf, 2000.